2011 Man Booker Ödülü

Bir Son Duygusu

JULIAN BARNES

İngilizce'den Çeviren: Serdar Rifat Kırkoğlu

AYRINTI

JULIAN BARNES

Çağdaş İngiliz edebiyatının önde gelen adlarından olan Julian Barnes, 1946'da Leicester'da doğdu. Oxford Üniversitesi, Magdalen College'da okudu. *The Oxford English Dictionary*'de sözlükbilimci; daha sonraları ise *The New Statesman* ve *The Sunday Times*'ta gazeteci olarak çalıştı. Kitap eleştirileri ve takma adla polisiye romanlar kaleme aldı. 1982'den 1986'ya değin *The Observer*'da televizyon eleştirmenliği yaptı.

İlk romanı *Metroland* [1980; *Metroland*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2005] 1981'de Somerset Maugham Ödülü'nü kazandı ve bunu 1982'de yayımlanan *Before She Met Me* [1986; *Benimle Tanışmadan Önce*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2000] adlı romanı izledi. Asıl üne kavuşmasını sağlayan yapıtı ise, 1984'te yayımlanan romanı *Flaubert's Parrot* [*Flaubert'in Papağanı*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2001] oldu; bu yapıtıyla Geoffrey Faber Memorial Ödülü'nü kazandı ve ayrıca Fransa'da Medicis Ödülü'nü kazanan ilk İngiliz olarak daha büyük okur kitlelerine ulaştı. 1986'da *Staring at the Sun* [*Gündoğumuna Yolculuk*, Çev. Didem Atay, Ayrıntı Yayınları, 2006] ve 1989'da ise, edebiyat alanındaki yenilikçiliğinin ve geniş hayal gücünün somut bir kanıtı olan ve birçok eleştirmence çarpıcı ve çizgidışı bir yapıt olarak değerlendirilen *A History Of The World In 10½* [*10½ Bölümde Dünya Tarihi*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 1999] yayımlandı. Bunları 1992'de yayımlanan *Talking It Over* [*Seni Sevmiyorum*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2000] ve 1993 tarihli, politik hiciv romanı *The Porcupine* [*Oklukirpi*] izledi. 1995'te, *The New Yorker* dergisi için yazdığı ve İngiliz kültür ve siyaset yaşamı üzerine kaleme aldığı makalelerden oluşan *Letters from London* gün ışığına çıktı. 1996 yılının Ocak ayında, 50. yaş gününün arifesinde, içinde daha önce çeşitli dergilerde yayımlanmış hikâyelerinin de bulunduğu ilk hikâye kitabı *Manş Ötesi* [Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 1999] okurla buluştu. Ve 1998 Eylül'ünde, *England, England* [*İngiltere İngiltere'ye Karşı*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2003] kitapçı raflarında boy gösterdi. *Seni Sevmiyorum*'un devamı olarak da okunabilecek olan romanı *Love, etc.* [*Aşk, Vesaire*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2002] Temmuz 2000'de, denemelerinin toplandığı *Something to Declare* [*Bir Çift Söz*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2004] 2001'de, The Man Booker ödülüne aday gösterilen *Arthur & George* [*Arthur ve George*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2010] ise 2005'te yayımlandı. 2008'de otobiyografik bir deneme olarak görülebilecek *Nothing to be Feared* [*Korkulacak Bir Şey Yok*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2011] gün ışığına çıktı.

Julian Barnes, ilk bakışta biraz farklı gibi gözüken ama daha dikkatle incelenince tümü de ortak bir yazarlık özelliğinin harcıyla karılmış yapıtlar vermiş olan bir yazardır. Onun yazarlık üslubu, hemen hemen bütün yapıtlarında, fazlasıyla kendine özgü bir kimlikle, hem matrak hem de trajik ve insani olana alabildiğine açık ve salt "negatif" olanla yetinmeyen çok yönlü bir "ironi" unsuruyla belirginleşir. Böylelikle; burjuva-bohem yaşam değerlerindeki karşıtlığın irdelendiği bir gençlik ve "oluşum" romanı olan Metroland'den, onun daha çok mercekli ve fanteziye daha yakın bir izdüşümü sayılabilecek *Seni Sevmiyorum* adlı değişik aşk romanına; politik bir hiciv *novellası* olan *Oklukirpi*'den, saplantılı bir kıskançlık öyküsünün anlatıldığı *Benimle Tanışmadan Önce* adlı romana; dinsel efsanelerdeki ikirciklik, Tarih'in ve Aşk'ın insan yaşamındaki yeri, Sanat'ın anlamı ve önemi ve bunlarla iç içe ve koşut olarak öykülenen deniz kazaları, terörizm ve nükleer felaket gibi güncel dünya sorunlarının işlendiği alegorik bir roman olan *10½ Bölümde Dünya Tarihi*'nden, yaşam-sanat etkileşimi ve otantik yaşam sorunsalının işlendiği deneme romanı *Flaubert'in Papağanı*'na kadar Barnes'ın bütün yapıtları bu çok yönlü ironi faktörünün izlerini taşır.

Yapıtları yirmi beşin üzerinde dünya diline çevrilmiş olan Julian Barnes, ayrıca E.M. Forster Ödülü (1986), Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi Ödülü (1988), Hamburg FVS Vakfı Shakespeare Ödülü gibi birçok ödüle de sahiptir. Yazar, 2012'de üçüncü öykü kitabı olan *Pulse*'yi [*Nabız*] yayımlamıştır ve okumakta olduğunuz "The Sense of an Ending" ile Anglosakson edebiyat dünyasının en saygın ödüllerinden The Man Booker 2011'e layık görülmüştür.

Ayrıntı Yayınları, Julian Barnes'ın tüm yapıtlarını yayın programına almıştır.

Ayrıntı: 688
Edebiyat Dizisi: 191

Bir Son Duygusu
Julian Barnes

Kitabın Özgün Adı
A Sense of an Ending

İngilizce'den Çeviren
Serdar Rifat Kırkoğlu

Son Okuma
Tayfun Koç

© 2011 by Julian Barnes

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Arslan Kahraman

Kapak Resmi
Konradlew/Vetta/Getty Images Turkey

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Esin Tapan Yetiş

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım 2013
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-721-4
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Julian Barnes

Bir Son Duygusu

HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ◄ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ◄ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ◄ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ◄ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ◄ ROCK LANETİ/*Iain Banks* ◄ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ◄ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ◄ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Søren Kierkegaard* ◄ KONFİDENZ/*Ariel Dorfman* ◄ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ◄ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P./*Brian O'Doherty* ◄ NİETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ◄ KIZILAĞAÇLAR KRALI/*Michel Tournier* ◄ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ◄ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ◄ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ◄ 62-MAKET SETİ/*Julio Cortázar* ◄ ÇARPIŞMA/*J.G. Ballard* ◄ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ◄ DUR BİR MOLA VER/*Tom Robbins* ◄ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ◄ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ◄ LİLA/*Robert M. Pirsig* ◄ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ◄ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ◄ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ◄ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ◄ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ◄ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ◄ MERCİER İLE CAMİER/*Samuel Beckett* ◄ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ◄ BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ◄ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ◄ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ◄ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ◄ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ◄ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ◄ AĞAÇKAKAN/*Tom Robbins* ◄ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ◄ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ◄ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ◄ 10½ BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ◄ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ◄ MANŞ ÖTESİ/*Julian Barnes* ◄ ADA/*Aldous Huxley* ◄ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ◄ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ◄ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ◄ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ◄ YARATIK/*John Fowles* ◄ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ◄ ZENCİLER/*Jean Genet* ◄ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ◄ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ◄ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ◄ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ◄ HAYATIN VE AŞKIN YASALARI/*Connie Palmen* ◄ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sabato* ◄ KAYNAK VE ÇALI/*Michel Tournier* ◄ CENNETE BİR KOŞU/*J.G. Ballard* ◄ DİŞİ ADAM/*Joanna Russ* ◄ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ◄ ALDATMA/*Philip Roth* ◄ KOKAİN GECELERİ/*J.G. Ballard* ◄ ACABA NASIL?/*Samuel Beckett* ◄ MANTISSA/*John Fowles* ◄ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ◄ BENJAMİN: DAR GEÇİTTEKİ AYDIN/*Jay Parini* ◄ METEORLAR/*Michel Tournier* ◄ ARKADAŞLIK/*Connie Palmen* ◄ AŞK VESAİRE/*Julian Barnes* ◄ SİRİUSTAN GELEN KURBAĞA/*Tom Robbins* ◄ BAYAN GULLIVER CÜCELER ÜLKESİNDE/*Alison Fell* ◄ GELECEKTEN ANILAR/*William Morris* ◄ BENİMLE TANIŞMADAN ÖNCE/*Julian Barnes* ◄ İNGİLTERE İNGİLTERE'YE KARŞI/*Julian Barnes* ◄ İYİ İŞ/*David Lodge* ◄ YİTİK RUHLAR IRMAĞI/*Connie Palmen* ◄ TERAPİ/*David Lodge* ◄ ÖLÜRKEN/*Jim Crace* ◄ GÜZELLİK HIRSIZLARI/*Pascal Bruckner* ◄ SÜPER KENT/*J.G. Ballard* ◄ SISKA BACAKLAR/*Tom Robbins* ◄ BETON ADA/*J.G. Ballard* ◄ İLK AŞK, SON TÖRENLER/*Ian McEwan* ◄ GİLLES İLE JEANNE/*Michel Tournier* ◄ BİR KOMÜNİSTLE EVLENDİM/*Philip Roth* ◄ KIZILDERİLİNİN ŞARKISI/*James Welc* ◄ SİNEMA MÜDAVİMİ/*Walker Percy* ◄ KARANLIKLARIN EFENDİSİ/*Ernesto Sabato* ◄ METROLAND/*Julian Barnes* ◄ BİZİ NEDEN TERK ETTİN SAYIN BAŞKAN?/*François Vigouroux* ◄ DÜŞÜNCE BALONLARI/*David Lodge* ◄ MİLENYUM İNSANLARI/*J.G. Ballard* ◄ MÜNECCİM KRALLAR/*M. Tournier* ◄ BEYAZDAKİ KARA/*Maggie Gee* ◄ KAYBOLUŞ/*G. Perec* ◄ HİNÇ AYLARI/*P. Bruckner* ◄ LİMON MASASI/*J. Barnes* ◄ BÜYÜCÜ/*J. Fowles* ◄ GÜNDOĞUMUNA YOLCULUK/*J. Barnes* ◄ OKLUKİRPİ/*J. Barnes* ◄ FIŞKADORO/*D. Johnson* ◄ HAYALETLERİN GÖÇÜ/*P. Melville* ◄ ÖLEN HAYVAN/*P. Roth* ◄ SICAK ÜLKELERDEN DÖNEN VAHŞİ SAKATLAR/*Tom Robbins* ◄ PASTORAL AMERİKA/*P. Roth* ◄ ABANOZ KULE/*J. Fowles* ◄ ARTHUR VE GEORGE/*J. Barnes* ◄ VAHŞET SERGİSİ/*J. G. Ballard* ◄ VİLLA MEÇHUL/*Tom Robbins* ◄ ASKER GRAMAFONU NASIL TAMİR EDER?/*Saša Stanišić* ◄ FARMAKON/*Dirk Wittenborn* ◄ *NE KADAR İLERİ GİDEBİLİRSİN/D. Lodge* ◄ *GERİYE UÇAN YABAN ÖRDEKLERİ/T. Robbins* ◄ *BİR SAHTEKÂR OLARAK HAYATIM/P. Carey* ◄ *İNTERNETTE BALIK AVLAMAK/Nasreen AKHTAR* ◄ *LANCELOT/Walker Percy* ◄ ÖLÜ BİR DİLDE AŞK/*Lee Siegel* ◄ VAHŞİ İNSANLAR/*Dirk Wittenborn* ◄ GÜNEŞİ DURDURACAĞIZ/*F. Bouillot* ◄ *SHYLOCK OPERASYONU/Philip Roth* ◄ *KAYBEDENLERİN BELLEĞİ/Michel Ragon* ◄ *SAVAŞ ARTIĞI/Ha Jin* ◄ YAZAR, YAZAR/*D. Lodge* ◄ *B, BİRA/Tom Robbins* ◄ *EVE YÜZMEK/Rolf Lappert* ◄ HAFİZ DİVANI/*Hafız-ı Şirazı* ◄ KUZEYE GÖÇ MEVSİMİ/*Tayeb Salih* ◄ OEGSTGEEST'E DÖNÜŞ/*Jan Wolkers* ◄ *TURİNGİN HEZEYANI/Edmunda Paz Soldán* ◄ *KOVBOY KIZLAR DA HÜZÜNLENİR/Tom Robbins* ◄ NABIZ/*Julian Barnes* ◄ *DANIEL MARTIN/John Fowles* ◄ *HARABELERDE AŞK/Walker Percy* ◄ BAY BLANC/*Roman Graf* ◄ HAVAALANI BALIKLARI/*Angelika Overath* ◄ DAYICAN NAPOLYON/*İyrec-i Pezişkzâd* ◄ *HARMATTAN/Gavin Weston*

Pat için...

1

Özel bir sırası olmaksızın, şunları anımsıyorum:

-Parlak bir bilek içi,

-Gülerek, içine sıcak bir tava atılırken ıslak bir lavabodan yükselen buhar,

-Yüksek bir evin su borusundan aşağı dosdoğru akıtılmadan önce, lavabo deliği çevresinde dönen sperm damlaları,

-Dalgası ve çağıltısı takip halindeki yarım düzine el feneri tarafından aydınlatılan ve saçma bir şekilde, hızlı hızlı, doğal akışının ters doğrultusunda akan bir ırmak,

-Akış doğrultusu, yüzeyi harekete geçiren sert bir rüzgârca gizlenmiş, geniş ve gri, bir başka ırmak,

-Kilitli bir kapının ardında, uzun zaman önce soğumuş banyo suyu.

Bu sonuncusu, gerçekte görmüş olduğum bir şey değil; ancak sonunda anımsadığınız şeyler tanık olduklarınızla her zaman aynı olmuyor.

Zaman içinde yaşıyoruz –zaman bizi tutuyor ve kalıba döküyor– ama ben bunu çok iyi anladığımı asla hissedememişimdir. Zamanın nasıl bükülüp karşıt doğrultuda aktığı ya da bir başka yerde paralel versiyonlar halinde var olabildiğine ilişkin şu kuramlardan söz ediyor da değilim. Hayır, ben olağan, gündelik zamandan, duvar ve kol saatlerinin: tik-tak, tık-tık diye, bize düzenli olarak geçmekte olduğu duygusunu verdiği şeyden bahsediyorum. Bir yelkovandan gerçeğe daha yakın bir başka şey var mıdır? Ne var ki bize zamanın eğilip bükülebilirliğini öğretmek, sadece en küçük hazzı ya da acıyı gerektirir. Bazı duygular bunu hızlandırır, bazılarıysa yavaşlatır; ara sıra da kaybolmuş gibi gözükür zaman, ta ki bir daha asla dönmemek üzere gerçekten de kaybolduğu son noktaya dek. Öğrencilik günlerimle çok ilgilenmiyorum, onlara herhangi bir nostalji de duymuyorum. Ancak okul her şeyin başladığı yer, bu yüzden anekdot haline gelmiş birkaç küçük olaya, zamanın deforme edip kesinliğe dönüştürdüğü bazı şöyle böyle anılara kısaca dönmem gerekiyor. Gerçek olaylardan artık emin olamıyorsam da en azından, bu olguların bıraktığı izlenimlere sadık kalabilirim. Elimden gelen en iyi şey bu.

Biz üç kişiydik ve şimdi o dördüncüyü oluşturuyordu. Son derece sınırlı sayımıza bir eklemede bulunmayı beklemiyorduk: klikler ve çiftler uzun zaman önce oluşmuştu ve daha şimdiden okuldan hayata kaçışımızı hayal etmeye başlamıştık. Adı Adrian Finn'di, başlangıçta gözlerini aşağıda tutup aklındakileri kendine saklayan, uzun boylu, çekingen bir oğlandı. İlk bir iki gün, ona pek dikkat etmedik; okulumuzda, tam kar-

şı kutbu olan cezalandırma tanışması şöyle dursun bir hoş geldin seremonisi de yoktu. Sadece, varlığını zihnimize yazdık ve bekledik.

Hocalar onunla bizden daha fazla ilgiliydi. Zekâsını ve disiplin duygusunu ortaya çıkarmaları, daha önce ne kadar iyi bir öğrenim gördüğünü ve bir "burs materyali" olup olamayacağını hesap etmeleri gerekti. O güz yarıyılının üçüncü günü, İhtiyar Joe Hunt'la tarih dersimiz vardı; üç parçalı takım elbisesinin içinde, iğneleyici, alaycılık bir tatlıdillilik sergileyen tarih öğretmenimizin, yeterli ama çok da aşırı olmayan, can sıkıntısını sürdürmeye dayanan bir denetim sistemi vardı.

"Hatırlayacaksınız ki sizden VIII. Henry'nin hükümdarlığı hakkında bazı hazırlık okumaları yapmanızı istemiştim." Colin, Alex ve ben, sorunun tıpkı olta atan birinin kullandığı yem gibi birimizin başına takılmayacağını umarak, kaçamak gözlerle birbirimize baktık. "Çağın karakteristik bir tablosunu kim ortaya koymayı isterdi?" Yana çevrilmiş gözlerimizden kendi sonuçlarını çıkardı. "Şey, belki de, Marshall. VIII. Henry'nin hükümdarlığını nasıl tanımlardın, Marshall?"

İçimizin rahatlaması merakımıza ağır bastı çünkü Marshall, gerçek cahilliğin yaratıcılığından nasibini almamış, ihtiyatlı, kara cahilin tekiydi. Sonunda bir yanıt vermeden önce soruda gizlenmiş olası kılçıklar arandı durdu.

"Kargaşa vardı, hocam."

Sınıfı güçlükle kontrol edilebilir bir kıs-kıs gülme dalgası sardı, Hunt'ın kendisi de neredeyse gülümsüyordu.

"Belki bunu daha ayrıntılı anlatmak isterdin, öyle değil mi?"

Marshall başıyla yavaşça bir onaylama hareketi yaptı, biraz daha uzun düşündü ve ihtiyatlı davranmak için zaman olmadığı hükmüne vardı. "Şey, büyük kargaşa vardı, hocam."

"O zaman, Finn'e soralım. Bu dönemi iyi biliyor musun sen?"

Yeni oğlan, bir sıra ileride ve benim solumda oturuyordu. Marshall'ın budalalıklarına belirgin bir tepki göstermemişti.

"Maalesef, pek bilmiyorum, hocam. Ama her türlü tarihsel olay üzerine –hatta Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi üzerine– bütün söylenebilecek olanı doğru bir şekilde dile getiren bir düşünce var; bu da 'bir şeylerin olduğu'."

"Gerçekten oldu mu? Şey, beni işsiz bırakırdı bu, öyle değil mi?" Dalkavukça bir kahkahadan sonra, İhtiyar Joe Hunt tatil aylaklığımızı bağışladı ve bizleri çok eşli kraliyet kasabı konusunda bilgilendirdi.

Bir sonraki teneffüste, gidip etrafta Finn'i aradım. "Ben Tony Webster." Bana sakıngan bir edayla baktı. "Hunt'a iyi oturttun." Neden söz ettiğimi bilmiyormuş gibi görünüyordu. "Bir şeylerin olduğu hakkında."

"Aa. Evet. Anlamamış olması bayağı hayal kırıklığına uğrattı beni."

Söylemesi gereken şey bu değildi.

Anımsadığım bir başka ayrıntı: üçümüz, kurduğumuz bağın bir simgesi olarak, kol saatlerimizi yüzü bileğimizin içine dönük gelecek şekilde takardık. Elbette, bir özentiydi bu ama belki de daha fazla bir şeydi. Zamanı kişisel, hatta gizli bir şey gibi duyumsamamızı sağlıyordu. Adrian'ın bu jeste dikkat etmesini ve bizim gibi yapmasını bekliyorduk; ama yapmadı.

O gün daha sonra –ya da belki de bir başka gün –Cambridge'den yeni gelmiş genç bir hoca olan Phil Dixon'la iki saatlik bir İngilizce dersimiz vardı. Hocamız çağdaş metinleri kullanmaktan hoşlanıyor ve zaman zaman şöylesi ani çıkışlar yapıyordu: " 'Doğum, Çiftleşme ve Ölüm'- T.S. Eliot olan biten her şeyin bunlarla ilgili olduğunu söylüyor. Yorum yapmak isteyen var mı?" Bir keresinde bir Shakespeare kahramanıyla *Spartaküs*'teki Kirk Douglas arasında benzerlikler buldu. Ted Hughes'un şiir sanatını tartışırken, başını proflara özgü bir edayla eğip, "Elbette, hepimiz, Hughes hayvanları tükettiğinde neler olup biteceğini merak ediyoruz" deyişini de anımsıyo-

rum. Kimi zamanlar bizlere, "Beyefendiler" diye hitap ederdi. Doğal olarak, ona tapıyorduk.

O öğle sonrası, üzerinde başlığı, tarihi ve yazarının adı olmayan bir şiir dağıttı, incelememiz için bize on dakika verdi, sonra da yanıtlarımızı istedi.

"Senden başlayalım mı, Finn? Basitçe ifade etmen gerekirse, bu şiirin neye *dair* olduğunu söylerdin?"

Adrian başını sırasından kaldırdı. "Eros ve Thanatos, hocam."

"Hmmm. Başka."

"Seks ve ölüm" diye sürdürdü sözünü Finn, adeta Yunanca'yı anlamayanlar sadece sınıfın arka sıralarında oturan kalın kafalılar olmayabilirmiş gibi. "Ya da şöyle söylememi yeğlerseniz, aşk ve ölüm. Her halükârda, ölüm ilkesiyle çatışmaya giren erotik ilke. Ve o ilkeden doğan şey, hocam."

Büyük olasılıkla, Dixon'ın sağlıklı olduğunu düşündüğünden daha etkilenmiş görünüyordum ben.

"Webster, bizi daha fazla aydınlatın."

"Ben bunun bir tahıl ambarı baykuşu hakkında bir şiir olduğunu düşünmüştüm sadece, hocam."

Üçümüzle yeni arkadaşımız arasındaki farklardan biri buydu. Biz temelde, ciddi olduğumuz zamanlar dışında matrak geçiyorduk. O ise temelde, matrak geçtiği zamanlar dışında ciddiydi. Bunu anlamamız bir süremizi aldı.

Adrian, ardında koştuğu bir şey olduğunu itiraf etmeksizin grubumuzla kaynaşmaya karar verdi. Belki de kaynaşma çabasında değildi. Bize uyum sağlamak için görüşlerini de değiştirmedi. Sabah dualarında Alex'le ben sözcüklerin sadece mimlerini yapar, Colin sahte bir sofunun coşkulu inlemelerini taklit ederek işi hicivsel bir taktiğe dökmeyi yeğlerken, Finn'in litürji sözcüklerine katıldığını duyardık. Üçümüz de okul sporlarının seks dürtümüzü bastırmak için gizlice tezgâhlanmış faşistçe bir plan olduğunu düşünüyorduk; Adrian eskrim kulübüne katıldı ve yük-

sek atlama yaptı. Bizler neredeyse duyma özürlüydük, o okula klarnetiyle geldi. Colin aile hakkında sert sözler söylediğinde, ben politik sistemle alay ettiğimde ve Alex ise gerçekliğin algılanmış doğasına felsefi itirazlar yönelttiğinde, Adrian bize hiç açılmadı, en azından, başlangıçta. Bazı şeylere inandığı izlenimini veriyordu. Bizler de inanıyorduk, aradaki tek fark şuydu ki, bizler, bizim için kararlaştırılmış şeylerden çok, kendi seçtiğimiz şeylere inanmak istiyorduk. Dolayısıyla arıtıcı kuşkuculuğumuz olarak düşündüğümüz şeye inanmak istiyorduk.

Okul Londra'nın merkezindeydi ve her gün, bir kontrol sisteminden bir başkasına geçerek kendi ayrı ilçelerimizden oraya yolculuk yapıyorduk. O zamanlar, her şey daha yalındı: daha az paramız vardı, hiçbir elektronik aygıt yoktu, modanın tiranlığı daha azdı ve hiç kız arkadaş yoktu. Ders çalışmak, sınavları geçmek, bir iş bulmak için elde edilen nitelikleri kullanmak ve sonra da ana babalarımızınkinden tehditkâr olmayacak şekilde daha doyurucu bir yaşam tarzı tutturmak olan –ki ana babalarımız, daha basit ve dolayısıyla daha üstün olan kendi yaşamlarını bizimkilerle alttan alta karşılaştırırken bunları onaylayacaklardı– evet, bir yaşam tarzı tutturmak olan insani ve oğulluk görevlerimizden bizi uzak tutacak hiçbir şey yoktu. Elbette bunların hiçbiri hiçbir zaman dile getirilmiyordu: İngiliz orta sınıflarının sözde rafine sosyal Darwinizmi her zaman örtülü kalıyordu.

"Lanet olasıca orospu çocukları, ana babalar" diye yakınmıştı Colin bir pazartesi öğle yemeği vakti. "Küçükken onların kafa insanlar olduklarını düşünüyorsun, sonra da anlıyorsun ki tıpkı şey gibiler..."

"VIII. Henry gibi mi, Col?" diye bir fikir ortaya attı Adrian. Onun ironi anlayışına alışmaya başlıyorduk, aynı zamanda da bu anlayışın bize karşı çıkarılabileceğine. Bizlere takılırken ya da ciddiyete davet ederken, bana Anthony diye hitap ederdi; Alex, Alexandre olurdu ve adı uzatılamayan Colin de Col şeklinde kısaltılırdı.

"Babamın yarım düzine karısı olsa bana vız gelirdi."

"Ve inanılmaz derecede zengin."

"Ve portresi Holbein tarafından yapılmış"

"Ve Papa'ya siktir olup gitmesini söylemiş."

"LOOÇ olmalarının özel bir sebebi var mı?" diye sordu Alex, Colin'e.

"Bayram yerine gitmemizi istiyordum. Hafta sonunu bahçeyle uğraşarak geçirmek zorunda olduklarını söylediler."

Doğru: lanet olasıca orospu çocukları. Sert sözlerimizi dinlemekle birlikte söze pek ender olarak karışan Adrian'ı dışta tutuyorduk. Oysa, bize öyle geliyordu ki, onun çoğumuzdan daha fazla gerekçesi vardı. Annesi yıllar önce, babasını Adrian ve kız kardeşiyle başa çıkmak zorunda bırakarak, evi terk edip gitmişti. Bu, "tek ebeveynli aile" teriminin kullanıma girmesinden çok önceydi; o zamanlar "dağılmış bir yuva" ifadesi kullanılırdı ve Adrian da yuvaları dağılmış bir aileden gelen tanıdığımız tek kişiydi. Bunun onda fazlasıyla varoluşsal öfke birikimi yaratmış olması gerekirdi ama her nasılsa yaratmamıştı; annesini sevdiğini babasınaysa saygı duyduğunu söylüyordu. Üçümüz, içten içe, Adrian'ın oluşturduğu vakayı inceledik ve şöyle bir kurama vardık: mutlu bir aile yaşamına sahip olmanın anahtarı ortada bir aile olmamasıydı, ya da en azından, birlikte yaşayan bir aile olmamasıydı. Bu analizi yapınca, Adrian'a daha fazla gıpta ettik.

O günlerde, yaşamlarımıza serbest bırakılmayı bekleyerek, bir çeşit kısıtlama bölmesi içinde tutulduğumuzu düşünüyorduk. Ve o bırakılma anı geldiğinde, yaşamlarımız –ve zamanın kendisi– hızlanacaktı. Yaşamlarımızın zaten başlamış olduğunu, bir avantajın çoktan kazanıldığını ve bir zarara da çoktan uğranıldığını nereden bilecektik? Aynı zamanda, serbest bırakılmamızın, sınırları önceden ayırt edilemeyen daha geniş bir kısıtlama bölmesinde olacağını.

Bu arada, kitaplara açtık, sekse açtık, liyakate dayalı erki ve anarşistçe fikirleri savunuyorduk. Bütün politik ve toplumsal sistem bize yozlaşmış görünüyordu ancak haz sever kaostan başka bir alternatifi düşünmekten geri duruyorduk. Bununla birlikte Adrian bizi düşüncenin yaşama uygulanmasına, eylemlere ilkelerin kılavuzluk etmesi gerektiği anlayışına inanmaya itiyordu. Daha önce Alex, aramızdaki filozof olarak görülmüştü. Diğer ikimizin okumadığı şeyleri okumuştu ve sözgelimi, birdenbire, "Konuşamayacağımız şey konusunda susmalıyız" diye bir beyanatta bulunabiliyordu. Colin'le ben bu fikri bir süre sessizlik içinde düşünür, sonra sırıtır ve konuşmamızı sürdürürdük. Ne var ki şimdi Adrian'ın gelişi Alex'i mevkiinden etmişti ya da daha doğrusu bize bir başka filozof seçimi yapma olanağını vermişti. Alex, Russell ile Wittgenstein'ı okumuş idiyse; Adrian, Camus ile Nietzsche'yi okumuştu. Ben, George Orwell ile Aldous Huxley'i okumuştum; Colin, Baudelaire ile Dostoyevski'yi okumuştu. Bu sadece zayıf bir karikatür.

Evet, elbette, iddialıydık; gençlik başka ne içindir ki? *Weltanschauung** ve *Sturm und Drang*** gibi terimler kullanıyor, "Bu, felsefi olarak aşikâr" demekten hoşlanıyor ve birbirimizi, hayal gücünün ilk görevinin sınırları aşmak olduğu konusunda temin ediyorduk. Ana babalarımız durumu farklı görüyor, çocuklarını ansızın zararlı etkiler altında kalmış masumlar olarak gözlerinde canlandırıyordu. Bu yüzden Colin'in annesi benden onun "kara meleği" olarak söz ediyordu; babam beni *Komünist Manifesto*'yu okurken bulduğunda Alex'i kınamıştı; Colin ise Alex'in annesiyle babası tarafından enikonu kanlı bir cinayet romanını okurken yakalandığında onlardan zılgıt yemişti. Bu tür vakalar eksik değildi. Seks konusunda da aynı şeyler söz konusuydu. Ana babalarımız, en çok korktukları şey her ne idiyse, birbirimiz tarafından yoldan çıkarılabileceğimizi düşü-

* Alm. Dünya görüşü. (ç.n.)

** Alm. Sözcük anlamıyla "Fırtına ve Baskı" anlamına gelir. 18. yüzyılın son yıllarında Almanya'da ortaya çıkan ve duygusal karmaşanın ifadesini temel alan, neo-klasik ifade tarzlarını reddeden bir edebiyat ve sanat akımıdır. (ç.n.)

nüyorlardı: yani iflah olmaz bir mastürbasyoncu, parlak bir eşcinsel, sağda solda kızları gebe bırakan pervasız bir zevk düşkünü. Bizim hesabımıza, yeniyetme dostluğunun yakınlığından, trendeki yabancıların uygunsuz davranışlarından, yanlış türden kızların fettanlığından endişeleniyorlardı. Kaygıları, bizim deneyimlerimizin ne kadar uzağına düşüyordu.

Bir öğleden sonra İhtiyar Joe Hunt, Adrian'ın daha önceki meydan okuma olayına kafasını takmış gibi, bizden Birinci Dünya Savaşı'nın kökenlerini tartışmamızı istedi: daha özgül bir ifadeyle, Arşidük Franz Ferdinand'ın katledilmesinin savaşın fitilini tutuşturmasının sorumluluğunu. O zamanlar çoğumuz da ya hep ya hiççiydik. Hayır'a karşı Evet demekten, Yergi'ye karşı Övgü'yü çıkarmaktan, Masumiyet'e karşı Suçluluğu savunmaktan ya da Marshall'ın vakasını örnek alırsak, Büyük Kargaşa'ya karşı Kargaşa'yı tutmaktan hoşlanıyorduk. Beraberlik değil de kazanma ya da kayıpla biten bir oyundan hoşlanıyorduk. Bu yüzden bazıları için, adı belleğimden uzun zaman önce çıkmış olan Sırp tetikçi yüzde yüz bireysel sorumluluk sahibiydi: onu denklemden çıkardığınızda savaş hiçbir zaman patlak vermemiş olacaktı. Bazılarıysa yüzde yüz tarihsel güçlerin sorumluluğu görüşünü yeğliyordu, bu güçler birbiriyle çatışan ulusları kaçınılmaz bir çarpışma ortamına sürüklemişti: "Avrupa patlamayı bekleyen bir barut fıçısıydı..." Evet, yapılan yorumlarda hep bu tür ifadeler kullanılıyordu. Colin gibi daha anarşistçe düşünceleri olanlarsa, her şeyin şansa mal edilebileceğini, dünyanın sürekli bir kaos durumu içinde var olduğunu ve kendisi de hiç kuşkusuz dinsel bir kalıntı olan ilkel hikâye anlatma içgüdüsünün, olmuş ya da olmamış olabilecek şeylere geçmişe yönelik olarak anlam yakıştırdığını ileri sürüyordu.

Hunt, hastalıklı inançsızlık yeniyetmeliğin doğal bir yan ürünüymüş gibi, zamanla alt edilecek bir şeymiş gibi, Colin'in her şeyi yerle bir etme girişimine başıyla kısacık bir onay işare-

ti verdi. Hocalarla ana babalar bize rahatsız edici bir tonda kendilerinin de bir zaman genç olduklarını, bu yüzden de bu konularda otoriteyle konuşabileceklerini anımsatırlardı. Bu sadece bir dönem, diye ısrar ederlerdi. Bu dönemi atlatacaksınız, yaşam size gerçekliği ve gerçekçiliği öğretecek. Ne var ki biz o zamanlar onların bizler gibi olabildiklerini kabullenmeye yanaşmıyorduk ve yaşamı –aynı zamanda da hakikati, ahlaklılığı ve sanatı– saygınlıkları tartışmalı hale gelmiş olan büyüklerimizden çok daha açık bir şekilde kavrıyorduk.

"Finn, sesin soluğun kesildi senin. Tartışmayı sen başlattın. Adeta bizim Sırp tetikçimiz oldun." Hunt yaptığı imaların etkisini göstermesi için durakladı. "Bu konuda kuşkuların olsa da Sırp tetikçinin masum olduğuna dair görüşlerini söylemek istemez miydin bize?"

"Bilmiyorum, hocam."

"Neyi bilmiyorsun?"

"Şey, bir anlamda, bilmediğimin ne olduğunu bilemem. Bu, felsefi olarak aşikâr bir şey." Bir kez daha, Finn acaba ince bir alaya mı girişti yoksa hepimizin de ötesinde son derece ciddi mi diye meraka kapıldığımız şu kısa duraklamalardan biri oldu. "Aslında, bütün bu sorumluluk yakıştırma meselesi bir çeşit kaçamak değil mi? Başka herkes suçlanmaktan kurtulsun diye bir bireyi suçlamayı istiyoruz. Ya da tarihsel bir süreci bireyleri temize çıkarmanın bir yolu olarak suçluyoruz. Bunların hepsi aynı sonuçlara götüren anarşik bir kaos. Bana öyle geliyor ki, hepsi de zorunlu olan bireysel bir sorumluluk zinciri var, vardı; ama herkesin basitçe başka herkesi suçlayabileceği kadar da uzun bir zincir değil bu. Ama elbette, benim sorumluluk yakıştırma arzum, olan bitenlerin adil bir analizinden çok, kendi ruh durumumun bir yansıması olabilir. Tarihin en merkezi önemde sorunlarından biri budur, öyle değil mi, hocam? Nesnel yoruma karşı öznel yorum sorusu, önümüze koyulan yorumu anlayabilmek için tarihçinin hikâyesini bilmemiz gerektiği gerçeği."

Bir sessizlik oldu. Hayır, hiç de matrak geçmiyordu Finn.

İhtiyar Joe Hunt saatine bakıp gülümsedi. "Finn, ben beş yıl sonra emekliye ayrılıyorum. Eğer bu görevi devralmayı düşünürsen seni referans vermekten mutluluk duyarım." Ve o da matrak geçmiyordu.

Bir sabah toplantıda müdür, okuldan kovma ve spor yarışmalarında alınan hezimetlere sakladığı iç karartıcı sesiyle, elem verici bir haberi bizlerle paylaşmak zorunda olduğunu söyleyerek, Altı Fen'den Robson'ın hafta sonunda aramızdan ayrıldığını bildirdi. Öğrencilerin hayret ve dehşet dolu fısıldaşmaları arasında, bizlere Robson'ın gençliğinin baharında yaşam bahçesinden koparıldığını, vefatının bütün okul için bir kayıp olduğunu ve hepimizin de sembolik olarak cenaze töreninde yer alacağımızı söyledi. Aslında, bilmek istediklerimiz dışındaki her şeyi söyledi: nasıl ve niçin ölmüştü, eğer ölümü bir cinayet sonucu vuku bulmuş idiyse, onu kim öldürmüştü?

"Eros ve Thanatos" diye bir yorumda bulundu Adrian günün ilk dersinden önce. " Thanatos yine kazandı."

"Robson tam olarak Eros ve Thanatos malzemesi değildi" diye yanıt verdi Alex ona. Colin'le ben onu onaylarcasına baş salladık. Böyle olduğunu biliyorduk çünkü iki yıl bizim sınıfımızdaydı: hayal gücünden yoksun, sanatla hiç mi hiç ilgilenmeyen, ciddi ve ölçülü bir oğlandı Robson, bu iki yıl boyunca hiç kimseyi incitmeden derslere girip çıkmıştı. Şimdiyse erken bir ölümle kendisi için bir ad yaparak bizi incitmişti. Gerçekten de gençliğinin baharında koparılmıştı yaşam bahçesinden: tanıdığımız Robson ot gibi biriydi.

Bir hastalık, bir bisiklet kazası ya da bir gaz patlaması hiç telaffuz edilmedi ve birkaç gün sonra yayılan söylentilerde –Altıncı Sınıf Matematik'ten Brown adlı biriydi haberin kaynağı– otoritelerin söyleyemediği ya da söylememekte direttiği şeyi öğrendik: Robson, kız arkadaşını gebe bırakmış, kendini çatı katında asmış ve cesedi iki gün boyunca bulunamamıştı.

"Kendini asmayı bileceğini hiç düşünemezdim."

"Altı Fen'deydi."

"Ama özel tip bir ilmek düğümü atmayı bilmen gerekir."

"O sadece filmlerde olur. Ve gerçek infazlarda. Sıradan bir düğümle yapabilirsin bunu. Sadece boğulman biraz daha uzun zaman alır."

"Kız arkadaşının nasıl biri olduğunu düşünüyorsunuz?"

Bildiğimiz seçenekleri gözden geçirdik: erkekten kaçan bir bakire (şimdi sabık-bakire), aşüfte bir tezgâhtar, deneyimli bir olgun kadın, zührevi hastalığa yakalanmış bir fahişe. Adrian ilgilerimizi yeniden yönlendirene dek bu konuyu tartıştık.

"Camus, intiharın gerçek tek felsefi mesele olduğunu söyledi."

"Etiğin, politikanın, estetiğin, gerçekliğin doğasının ve bütün diğer şeylerin dışında." Alex'in sert karşılığında bir gerginlik izi vardı.

"Tek *gerçek* olan. Bütün ötekilerin bağlı olduğu temel olan."

Robson'ın intiharının uzun bir analizinden sonra, bunun ancak sözcüğün aritmetik anlamında felsefi olarak düşünülebileceği sonucuna vardık: insan nüfusundaki bir kişilik artışa karşın, gezegendeki insan sayısını sabit tutmanın etik bir görev olduğuna karar vermiştik. Ama bütün öteki bakımlardan Robson'ın bizi –ve ciddi düşünmeyi– hayal kırıklığına uğratmış olduğu hükmüne vardık. Eylemi felsefe dışı, zevk düşkünlerine özgü ve sanat dışıydı: bir başka deyişle, yanlıştı. Söylentilere göre intihar notunda –kaynak yine Brown'dı– "Özür dilerim, anne" yazıyordu. Bu ifadede, güçlü bir eğitsel fırsatın kaçırılmış olduğu duygusuna kapıldık.

Merkezi önemde ve değiştirilmez bir gerçek söz konusu olmasaydı belki de Robson'a bu denli sert davranmazdık: Robson bizimle yaşıttı, bizim şartlarımız açısından müstesna biri değildi, gelgelelim sadece bir kız arkadaş bulmayı becermekle kalmamış, aynı zamanda tartışma götürmeyecek bir şekilde,

onunla seks yapmayı da başarmıştı. Lanet olasıca orospu çocuğu! Niçin biz değil de o? Niçin aramızdan hiçbirimiz bir kız arkadaş bulmayı *başaramama* deneyimini bile yaşamış değildik? En azından bunun getireceği aşağılanma duygusu genel bilgeliğimize bir şeyler ekler, bize negatif anlamda böbürleneceğimiz bir şey verirdi ("Aslında, kızın sözcükleri tamı tamına: 'karizma züğürdü sivilceli ahmak' idi"). Büyük edebiyat yapıtlarında okuduklarımızdan Aşk'ın Istırap'ı içerdiğini ve Aşk'ın yolumuza çıkacağına ilişkin örtük, hatta belki de mantıki bir vaat varsa, seve seve bir Istırap pratiği yapabileceğimizi biliyorduk.

Korkularımızın bir başkası da buydu: Yaşam'ın Edebiyat gibi çıkmayacağı korkusu. Ana babalarımıza bir bakın, Edebiyat'ın malzemesi miydi onlar? En iyi olasılıkla, gerçek, hakiki, önemli şeylerin olabileceği toplumsal bir arkaplanın parçası olarak, seyirci ve izleyici durumuna özlem duyabilirlerdi onlar. Neler gibi? Edebiyatın sözünü ettiği şeyler gibi: aşk, seks, ahlak, dostluk, mutluluk, ıstırap, ihanet, zina, iyi ve kötü, kahramanlar ve kötü adamlar, suç ve masumiyet, hırs, güç, adalet, devrim, savaş, babalar ve oğullar, anneler ve kızlar, toplumа karşı birey, başarı ve başarısızlık, cinayet, intihar, ölüm, Tanrı. Ve tahıl ambarı baykuşları. Elbette, başka tür edebiyatlar da vardı –kuramsal, kendine gönderme yapan, gözü yaşlı bir özyaşamöyküsellik içeren– ama bunların hepsi de sadece entelektüel mastürbasyondan ibaretti. Gerçek edebiyat, başkahramanların eylemlerinde ve düşüncelerinde gösterildiği gibi, psikolojik, duygusal ve toplumsal hakikatle ilgiliydi; roman zaman içinde geliştirilmiş kahramanla ilgiliydi. Zaten Phil Dixon da bize bunu söylemişti. Ve –Robson dışında– yaşamı uzaktan uzağa bir romana girmeye değecek şeyler içeren tek kişi Adrian'dı.

"Annen babanı niye terk etti?"

"Emin değilim."

"Annenin başka bir herifle mi ilişkisi vardı?"

"Baban boynuzlunun teki miydi?"

"Babanın metresi mi vardı?"

"Bilmiyorum. Bunu büyüdüğümde anlayacağımı söylediler."

"Onlar hep bunu vaat ederler. Bunu şimdi açıklamaya ne dersiniz, ben de bunu söylerim." Gelgelelim, bunu hiçbir zaman söylememiştim. Ve bildiğim kadarıyla evimiz, utanç da duysam hayal kırıklığa da duysam, hiçbir giz içermiyordu.

"Belki de annenin genç bir âşığı vardı?"

"Nereden bileyim? Orada hiç karşılaşmıyoruz. Annem hep Londra'ya gelir."

Umutsuzdu durum. Bir romanda, Adrian olan bitenleri ona söylendiği biçimiyle kabul etmezdi sadece. Eğer başkahraman bir romanda yapacağı gibi davranmıyorsa kurmacaya değer bir durum oluşturmanın anlamı neydi? Adrian'ın gizin peşine düşmesi ya da cep harçlığını biriktirip bir dedektif tutması gerekirdi; belki de dördümüz birden Hakikati Ortaya Çıkarma Araştırması'na girişmeliydik. Yoksa bu, edebiyattan çok bir çocuk öyküsü gibi mi olurdu?

Yılın son tarih dersinde, uyuşuk öğrencilerine Tudor'lar, Stuart'lar, Victorian'lar ve Edwardian'larla, imparatorluğun yükseliş ve bunu izleyen çöküş dönemleri boyunca kılavuzluk etmiş olan İhtiyar Joe Hunt, bizleri tüm bu yüzyıllara şöyle yeniden bir bakıp bazı sonuçlar çıkarma girişiminde bulunmaya davet etti.

"Belki de işe Tarih Nedir? türünden görünüşte basit bir soruyla başlayabiliriz, öyle değil mi? Bu konuda bir düşündüğün var mı Webster?"

"Tarih, zafer kazananların yalanlarıdır" diye yanıt verdim, biraz fazla çabuk.

"Evet, bunu söyleyeceğinden bayağı korkuyordum. Şey, Tarih'in aynı zamanda yenilenlerin öz yanılsamaları olduğunu hatırladığın müddetçe. Ya sen Simpson?"

Colin benden daha hazırlıklıydı. "Tarih, içinde çiğ soğan olan bir sandviçtir, hocam."

"Ne sebeple?"

"Kendini sadece yineler, hocam. Geğirtir. Bunu bu yıl tekrar tekrar gördük. Aynı eski hikâye, tiranlıkla başkaldırı, savaşla barış, refahla yoksulluk arasında aynı eski gidip gelme."

"İçinde bir sandviçin alamayacağı kadar çok şey var, sence de öyle değil mi?"

Yarıyıl sonu histerisiyle gerekenden daha uzunca güldük.

"Finn?"

" 'Tarih, belleğin kusurlarının, belgelemenin yetersizlikleriyle buluştuğu noktada üretilen kesinliktir.'"

"Öyle mi, gerçekten de? Bunu nereden buldun?"

"Lagrange, hocam. Patrick Lagrange. Fransız."

"Tahmin etmesi zor değil. Bize bu konuda bir örnek verebilir miydin?"

"Robson'ın intiharı, hocam."

Soluklar algılanabilir ölçüde içe çekildi ve başlarını aldırışsızca sağa sola çeviren öğrenciler oldu. Ancak Hunt, öteki hocalar gibi, Adrian'a özel bir statü tanıyordu. Bizlerden diğerleri bir provokasyona kalkıştıklarında bu, çocukça bir kinizm, günün birinde kurtulacağımız bir şey olarak görülüp baştan defediliyordu. Her nasılsa Adrian'ın provokasyonları, hakikatin ardına düşen beceriksizce arayışlar olarak görülüp hoş karşılanıyordu.

"Bunun meseleyle ne alakası var?"

"Önemsiz olsa da tarihsel bir olay bu, hocam. Ama yeni. Bu yüzden kolaylıkla tarih olarak anlaşılması gerekir. Onun öldüğünü biliyoruz, bir kız arkadaşı olduğunu biliyoruz, kızın gebe olduğunu ya da bir zamanlar gebe olduğunu biliyoruz. Elimizde başka ne var? Tek bir belge parçası, üzerinde 'Özür dilerim, anne' yazan –en azından Brown'a göre– evet böyle yazan bir intihar notu. Bu not hâlâ mevcut mu? Ortadan kaldırıldı mı? Robson'ın gözümüze besbelli görünenler dışında başka saikleri ya da gerekçeleri var mıydı? Ruh hali neydi? Çocuğun ondan olduğundan emin olabilir miyiz? Bunu bile sonradan kısa bir

zaman içinde öğrenemeyiz, hocam. O zaman nasıl oluyor da Robson'ın anne ve babası öldüklerinde ve kız arkadaşı ortadan kaybolduğunda ve onu zaten anımsamayı istemediğinde, bundan elli yıl sonra biri çıkıp da Robson'ın hikâyesini yazabiliyor? Buradaki problemi görüyor musunuz, hocam?"

Adrian'ın bu kez fazla ileri gidip gitmediğini merak ederek, hepimiz de Hunt'a baktık. O tek "gebe" sözcüğü, üzerimizde bir tebeşir tozu gibi asılı kalmış görünüyordu. Çocuğun babasının bir başkası olması konusundaki cüretkârca fikre, Boynuzlu Öğrenci Robson'a gelince... Bir süre sonra, hoca şöyle yanıt verdi:

"Problemi görüyorum, Finn. Ama zannederim tarihi hafife alıyorsunuz siz. Ve özel olarak da tarihçileri. Sırf tartışmış olmak için, zavallı Robson'ın tarihsel bir öneme sahip olduğunu farz edelim. Tarihçiler öteden beri olup biten şeylere dair doğrudan kanıt eksikliği problemiyle yüzleşmişlerdir. Alışık oldukları bir şeydir bu tarihçilerin. Şunu da unutmayın ki bu vakada bir soruşturma, dolayısıyla bir sorgu yargıcı raporu olacaktır. Robson pekâlâ bir günlük tutmuş ya da mektuplar yazmış olabilir, kullandığı kelimelerin hatırlandığı telefon konuşmaları yapmış olabilir. Anne ve babası aldıkları taziye mektuplarına cevap vermiş olabilirler. Ve şu anki ortalama ömür süresini göz önünde tutarsak, bundan elli yıl sonra, okul arkadaşlarının büyük bir çoğunluğuyla görüşme yapmak da hâlâ mümkün olabilirdi. Problem hayal ettiğinden çok daha az korkunç olabilirdi."

"Ama hiçbir şey Robson'ın tanıklığının var olmayışını telafi edemez, hocam."

"Bir bakıma, edemez. Ama bir o kadar da tarihçilerin olaya karışan kişinin kendi açıklamalarına belli bir kuşkuculukla yaklaşması gerekir. Çoğu kez en kuşkulu olan şey geleceği göz önünde tutarak yapılan bir beyandır."

"Şayet görüşünüz buysa, hocam."

"Ve zihinsel haller eylemlerden çoğu kez çıkarsanabilir. Tiranın, bir düşmanın ortadan kaldırılmasını rica ettiği elle yazılmış notlar gönderdiği durumlar pek enderdir."

"Şayet görüşünüz buysa, hocam."

"Şey, görüşüm bu."

Konuşmaları tamı tamına böyle mi gerçekleşmişti? Neredeyse kesinlikle böyle gerçekleşmemişti. Ancak ben, konuşmalarının böyle olduğunu çok iyi anımsıyorum.

Okulu bitirdik, birbirimize yaşam boyu dostluk sözü verdik ve kendi yollarımıza gittik. Adrian, hiç kimsenin şaşırmayacağı bir şekilde, Cambridge'e burs kazandı. Ben, Bristol'da tarih okudum; Colin, Sussex'e gitti, Alex ise babasının işini sürdürdü. O günlerde herkesin –gençlerin bile– yaptığı gibi birbirimize mektuplar yazdık. Ne var ki bu haberleşme şeklinde pek deneyim sahibi değildik, bu yüzden de yazacaklarımızın aciliyetini çoğu kez aşırı bir çekingenlik önceliyordu. "Ayın 17'sinde göndermiş olduğun mektubunu almış bulunmakla" diyerekten bir mektuba başlamak, bir süre için, son derece esprili görünüyordu.

Üniversitedeki üçümüz, tatil için ne zaman eve gelsek buluşmaya yemin ettik; ancak yeminlerimizi her zaman tutmadık. Ve birbirimize yazmak, ilişkilerimizin dinamiğine yeniden biçim vermiş gibiydi. Başlangıçtaki üçlü birbirine, Adrian'a yazdığından daha seyrek ve daha az coşkuyla yazdı. Onun dikkatini, onayı istiyorduk; ona kur yapıyor ve en iyi hikâyelerimizi önce ona anlatıyorduk. Her birimiz de ona en yakın kişi olduğumuzu –ve böyle olmaya layık olduğumuzu– düşünüyorduk. Ve kendimiz yeni arkadaşlıklar edinsek de Adrian'ın edinmediğine her nasılsa ikna olmuştuk: üçümüzün, onun hâlâ en yakın dostları olduğuna, onun bize bağımlı olduğuna. Acaba bu sadece bizim ona bağımlı olduğumuz gerçeğini gizlemenin bir yolu muydu?

Derken yaşam kendi ritmini buldu ve zaman hızlandı. Bir başka deyişle, ben bir kız arkadaş buldum. Elbette daha önce birkaç kızla tanışmıştım ama ya onların kendilerine olan özgüvenleri beni beceriksizleştirmişti ya da gergin halleri benim

kendi gerginliğimi pekiştirmişti. Belli ki nazik ve tatlı dilli yirmilik oğlanlardan, dizleri titreyen on sekizliklere aktarılan gizli bir erkeksi kod vardı; bu koda bir kez egemen olunduğunda o, sizi kızları "tavlamaya" ve bazı durumlarda da onlarla "iş bitirmeye" muktedir kılıyordu. Ne var ki ben bu kodu hiçbir zaman öğrenmedim ya da anlayamadım ve muhtemelen hâlâ da anlamış değilim. Benim "tekniğim" hiçbir tekniğe sahip olmamaya dayanıyordu; başkaları, hiç kuşkusuz haklı olarak, bunu beceriksizlik olarak görüyorlardı. En basitinden "bir içki içmeyi arzu eder miydin –sonra da dansa gideriz– ya da seni eve kadar geçiririm, bir kahve içmeye ne dersin?" türünden bir bağlama taktiği, benim asla gösteremeyeceğim bir gözü pekliği içeriyordu. Ben sadece etrafta dolanıyor ve her şeyi berbat etmeyi beklerken ilginç sözler etmeye çalışıyordum. Okuldaki ilk yarıyılımda katıldığım bir partide içkiden kendimi hüzünlü hissettiğimi anımsıyorum; yanımdan geçen bir kız, halimden etkilenerek bana iyi olup olmadığımı sorduğunda ona, "Galiba ben bir manik depresifim" diye yanıt verdiğimi fark etmiştim çünkü o zamanlar bu, "Kendimi biraz hüzünlü hissediyorum"dan daha karakter sahibi biri olduğum izlenimi uyandırıyordu. Kız, "Bir başkasına dünyada katlanamam" diye yanıt verip de oradan çabucak sıvıştığında, kendimi neşeli kalabalıktan farklı biriymiş gibi kılmak şöyle dursun, dünyanın en kötü kız tavlama yöntemine başvurmuş olduğumu kavradım.

Kız arkadaşımın adı Veronica Mary Elizabeth Ford'du, bu bilgiyi ondan söküp almak, bununla onun iki göbek adını kastediyorum, tam iki ayımı aldı. İspanyolca öğrenimi görüyor, şiirden hoşlanıyordu ve babası memurdu. 1.57 boyunda bir kızdı; yuvarlak, kaslı baldırları ve omuzlarına kadar gelen açık kahverengi saçları vardı, mavi-gri gözleri, mavi çerçeveli gözlüklerinin ardından seri ama mesafeli bir tebessümle bakıyordu. İyi biri olduğunu düşünüyordum. Şey, muhtemelen benden kaçmayan her kızı iyi biri olarak görürdüm. Ona kendimi hüzünlü hissettiğimi söylemeye çalışmadım çünkü hissetmiyor-

dum. Benim Dansette'ime karşılık onun **Black Box marka** bir pikabı vardı ve müzikal beğenisi benimkinden **daha iyiydi**: yani, benim taptığım ve bazı koral yapıtlarının ve *lied*lerinin* long-playlerine sahip olduğum Dvorak ve Çaykovski'yi küçümsüyordu. Yüzünde ara sıra beliren bir gülümseme ve daha da sık olarak kaş çatışlarla plak koleksiyonumu inceledi. Hem 1812 Uvertürü'nü hem de *Un homme et Une Femme* film müziğini saklamış olmam beni kurtarmadı. Kapsamlı pop plaklarıma ulaşmadan önce bile yeterince kuşkulu materyal vardı odamda: Elvis, Beatles, Rolling Stones (tabii, onlara birisi laf söyleyecek falan değildi) ama aynı zamanda Hollies, Animals, Moody Blues ve (daha aşağı bir düzlemde) *bir çiçekten bir bahçeye hediye* adlı, iki plaklık bir Donovan seti.

"Bütün bunlardan hoşlanıyor musun?" diye sordu, duygularını belli etmeyen bir sesle.

"Çalarken dans etmesi iyi oluyor" diye yanıt verdim, biraz savunmaya geçerek.

"Bunları çalarken dans mı ediyorsun? Burada mı? Odanda mı? Kendi kendine mi?"

"Hayır, pek sayılmaz." Gerçi elbette dans ediyordum.

"Ben dans etmem" dedi, birlikte çıkacak olsak kuracağımız ilişkinin kâh kurallarını koyan kâh antropologluğunu yapan bir tonda.

O zamanlar birisiyle "çıkma" kavramının ne anlama geldiğini açıklasam iyi olacak çünkü zaman bunu değiştirdi. Geçenlerde kızı ona sıkıntı içinde gelmiş olan bir kadın arkadaşla konuşuyordum. Kız üniversitede ikinci yarıyılındaydı ve –açıkça ve kendi bilgisi dahilinde– aynı zamanda birkaç başka kızla yatan bir oğlanla yatmaktaydı. Oğlanın yaptığı şey hangisiyle "çıkacağına" karar vermeden önce onların hepsiyle görüşme yapmaktı. Kız üzgündü ama böyle bir sistemden ötürü değil –gerçi bunun adaletsizliğini şöyle böyle algılıyordu– sonunda seçilen o olmadığı için.

* Almanca şarkı anlamında, insan sesi için bestelenmiş bir şarkı türü. (ç.n.)

Bu, kendimi, üyeleri hâlâ para alışverişi için ahşaba oyulan şalgamlar kullanmakta olan eski, gününü doldurmuş bir kültürün kalıntısı gibi hissetmeme yol açtı. "Benim zamanımda" –gerçi o zamanlar buna sahip çıkmıyordum, şimdiyse daha da az çıkıyorum– olan biten şuydu: bir kızla tanışıyordunuz, onun çekiciliğine kapılıyordunuz, ona hoş görünmeye uğraşıyordunuz, onu bir iki sosyal olaya katılmaya sözgelimi, puba gitmeye– davet ediyordunuz, sonra onu tek başına dışarı çıkarıyordunuz, sonra yine aynı şeyi yapıyordunuz, derken değişken sıcaklıkta bir iyi geceler öpücüğünden sonra, onunla bir şekilde resmen "çıkmış" oluyordunuz. Kamu önünde kendinizi ancak yarı yarıya angaje ettiğinizde, kızın cinsel politikasının ne olabileceğini keşfediyordunuz. Ve bu bazen, kızın bedeninin balık avlamanın yasak olduğu bir bölge kadar sıkı korunduğu anlamına geliyordu.

Veronica zamanın öteki kızlarından çok farklı değildi. Size karşı fiziksel olarak rahat davranıyorlar, herkesin içinde kolunuza giriyorlar, yüzünüz pembeleşene dek sizi öpüyorlar ve tenle ten arasında aşağı yukarı beş kat elbise olduğu sürece göğüslerini size bilinçli olarak dayayabiliyorlardı. Adını hiç anmaksızın, pantolonunuzun içinde neler olup bittiğinin çok iyi farkındaydılar. Ve uzunca bir süre için, hepsi buydu. Bazı kızlar daha fazlasına izin veriyorlardı: karşılıklı mastürbasyona girişenleri ya da bilindiği şekliyle "tam yollu sekse" izin verenleri duymuşsunuzdur. Çok sayıda yarı boş denilecek türden ilişki yaşamadıkça o "tam yollu" ifadesinin önemini değerlendiremezdiniz. Sonra da ilişki sürerken, bazıları gelgeç heveslere, bazılarıysa vaatlere ve bağlanmalara dayanan kimi örtük avantaj sağlamalar oluyordu, ta ki şairin, "bir yüzük için çekişme" diye adlandırdığı şeye kadar.

Daha sonraki kuşaklar bütün bunları dine ya da iffet düşkünlüğüne mal etmeye eğilimli olabiliyordu. Ama yarım yollu seks olarak adlandırılabilecek türden ilişki kurduğum kızlar ya da kadınlar –evet, sadece Veronica yoktu– kendi bedenleriyle barışıktı. Ve bazı ölçütler ortaya konacak olursa, benim bede-

nimle de barışıktılar. Bunu söylerken, yarım yollu seksin heyecan vermekten uzak olduğunu ya da belli şekiller dışında, hayal kırıklığı bile yaratabileceğini kastediyor değilim. Zaten bu kızlar analarının izin verdiğinden daha fazlasına izin veriyorlardı ve ben de babamın elde ettiğinden daha fazlasını elde ediyordum. En azından, öyle olduğunu varsayıyordum. Ve hiçbir şey olmamasındansa bir şey olması daha iyiydi. Ancak bu arada, Colin ile Alex, hiçbir yasak bölge politikası gütmeyen kızlarla ilişki kurmuşlardı ya da sözleriyle böyle bir şey olduğunu ima ediyorlardı. Öte yandan, hiç kimse seks konusunda tam hakikati söylemiyordu. Ve bu bakımdan da hiçbir şey değişmiş değil.

Sırf merak ediyor olabilirsiniz diye söylüyorum, tam olarak bakir sayılmazdım. Liseyle üniversite arasında, verdikleri heyecan, bıraktıkları izden daha büyük olan bir-iki öğretici olay yaşadım. Bu yüzden daha sonra olanlar daha da tuhaf hissetmeme yol açtı: bir kızdan ne kadar çok hoşlanırsanız ve onunla ne kadar iyi uyum sağlarsanız, seks şansınız o kadar azalmış gibi görünüyordu. Tabii, elbette bu ancak çok sonraları dile getireceğim bir düşünceydi, bendeki bir şey hayır, diyen kadınların cazibesine kapılmadıkça böyle oluyordu. Ama insanda böyle sapkın bir içgüdü var olabilir mi?

"Niye olmasın?" diye sorardınız, engelleyen bir el bileğinize yapışmışken.

"Doğru gözükmüyor."

Çok sayıda ıslık çalan çaydanlığın önünde, olan bitenler karşısında bir denge oluşturacak tarzda çok sayıda harlı gaz ocağının önünde duyulan bir konuşmaydı bu. Ve "duygulara" karşı hiç tartışma olmazdı çünkü kadınlar o konuda uzmandılar, erkeklerse kaba ve ilkeller. Bu yüzden de "Doğru gözükmüyor" ifadesi, kilise öğretilerinden ya da bir annenin öğüdünden çok daha fazla ikna gücüne ve çürütülmezliğe sahipti. Ama bunlar Altmışlar'da olup bitmiyor muydu? diyebilirsiniz. Evet ama sadece bazı insanlar için, ülkenin sadece bazı bölgelerinde.

Kitap raflarım Veronica'nın gözünde plak koleksiyonumdan daha başarılıydı. O günlerde, karton kapaklı kitaplar geleneksel biçimlerinde çıkıyorlardı: kurmaca türde kitaplar için turuncu Penguin'ler, kurmaca olmayan kitaplarda mavi Pelican'lar. Raflarınızda turuncudan çok maviye sahip olmak ciddiliğinizin bir kanıtıydı. Ve bende bir bütün olarak yeterince doğru başlıklar vardı: Richard Hoggart, Steven Runciman, Huizinga, Eysennck, Empson... bunların dışında, Larry çizgi roman kitaplarımın yanında John Robinson'ın *Honest to God*'ı. Veronica hepsini okuduğumu düşünerek bana iltifatlarda bulundu ve çoğu yıpranmış olan kitapların elden düşme satın alınmış olduğundan kuşkulanmadı.

Onun raflarında, ciltli kitap ve broşür olarak çok sayıda şiir vardı: Eliot, Auden, MacNeice, Stevie Smith, Thom Gunn, Ted Hughes. Orwell ve Koestler'in Left Book Club baskıları, dana derisiyle ciltlenmiş bazı on dokuzuncu yüzyıl romanları, Arthur Rackhams'ın bir-iki çocukluk kitabı ve *I Capture the Castle* başlığını taşıyan başucu kitabı. Hepsini de okumuş olduğundan ya da sahip olunacak doğru kitaplar olduklarından bir an için bile şüphelenmedim. Dahası, bu kitaplar zihninin ve kişiliğinin organik bir devamı gibi görünüyordu oysa benimkiler bana işlevsel olarak ayrı, ilerde olmayı umduğum bir karakteri tanımlamaya çaba harcıyorlarmış gibi geliyordu. Bu uyuşmazlık beni hafif bir paniğe sürükledi ve onun şiir kitaplarına göz gezdirirken, Phil Dixon'ın yazmış olduğu bir cümleye rastladım.

"Elbette herkes, hayvanları tükettiğinde, Ted Hughes'un ne yapacağını merak ediyor."

"Öyle mi?"

"Bana öyle söylediler" dedim zayıf bir sesle. Dixon'ın ağzında cümle nükteli ve sofistike gözükmüştü, benim ağzımdaysa, sadece şakacı.

"Şairler, romancılar gibi malzemelerini tüketmezler" diye bir uyarıda bulundu bana. "Çünkü malzeme denilen şeye aynı

şekilde bağımlı değildirler. Ve sen ona bir çeşit zoolog gibi davranıyorsun, öyle değil mi? Ama zoologlar bile hayvanlardan usanmazlar, bilesin."

Bana gözlük çerçevesinin üzerinden bir kaşını kaldırmış halde bakıyordu. Benden beş ay daha büyüktü ve bu bazen beş yıl gibi geliyordu.

"İngilizce hocamın söylediği bir şeydi bu sadece."

"Şimdi üniversitede olduğuna göre kendi başına düşünmeye alıştırmalıyız seni, öyle değil mi?"

Bu "biz"de, beni, her şeyi yanlış anlamamış olduğumdan kuşkulandıran bir şey vardı. Veronica beni geliştirmeye uğraşıyordu sadece, ben kim oluyordum da ona itiraz edecektim? Bana sorduğu ilk şeylerden biri saatimi niçin yüzü bileğimin içine gelecek şekilde taktığımdı. Bir gerekçe ileri süremedim, bu yüzden de yüzünü çevirdim, normal, yetişkin insanların yaptığı gibi zamanı gösteren yanını dışa aldım.

Çalışma, boş zamanlarımı Veronica'yla birlikte geçirme ve öğrenci odama kapanınca da onu altımda yayılmış ya da üstüme çıkmış halde hayal ettiğim, hayalarımı kuruturcasına otuzbir çekme fantezilerinden oluşan hoşnut bir rutine girdim. Gündelik mahremiyet, makyaj yapma, giyeceği elbiseleri seçme, tıraş bıçağını kadınlara özgü şekilde kullanma ve bir kadının aybaşlarının gizemi ve sonuçları konusundaki şeyleri bilmekten gurur duymama yol açıyordu. Doğanın büyük döngüsüne böylesine bağlı olan ve tümüyle dişi olan bir şeyi sürekli anımsatan bu duruma gıpta ettiğimi ve onu tanımladığımı fark ettim. Duyguyu açıklamaya çalıştığımda meseleyi ancak bu kadar kötü ortaya koymuş olabilirim.

"Sen sahip olmadığın şeyleri sadece romantize ediyorsun. Mesele sadece, sana, senin hamile olmadığını söylemekten ibaret."

İlişkimiz göz önünde tutulursa, bu açıklama bana biraz densizce geldi.

"Şey, Nasıra'da yaşamadığımızı umuyorum ben."

Bunu, çiftlerin bir şeyi tartışmama konusunda üstü kapalı bir şekilde anlaştıkları, şu duraklama anlarından biri izledi. Zaten tartışacak ne vardı? Belki de sadece uzlaşmanın yazılı olmayan koşulları. Benim görüş açımdan, seks yapmıyor oluşumuz, ilişkimizi, bir kadınla yakın bir içlidışlılık yaşamaktan başka bir şekilde düşünmekten temize çıkarıyordu beni; o ise, pazarlığın kendi payına düşen parçası olarak, bu ilişkinin nereye gittiğini sormayacaktı adama. En azından ben pazarlığın bu olduğunu düşünüyordum. Ama şimdi olduğu gibi o zaman da çoğu şeyde yanıldım. Sözgelimi, onun niçin bakire olduğunu sanmıştım ki! Bunu ona hiç sormamıştım, o da bana hiç söylememişti. Öyle olduğunu sanıyordum çünkü benimle yatmamakta diretiyordu: peki, bunun mantığı nerede?

Tatilde bir hafta sonu, ailesiyle tanışmaya davet edildim. Kent'te, Orpington hattı üzerinde, tam son dakikada doğayı betona çevirmeye son veren ve o zamandan beri de kendinden hoşnut bir şekilde kır statüsüne sahip çıkan, şu banliyölerden birinde yaşıyorlardı. Charing Cross'tan bindiğim trende, valizimin –sahip olduğum tek valizin– çok büyük olmasından ötürü, beni potansiyel bir hırsız gibi göstermesinden kaygı duydum. İstasyonda, Veronica beni babasıyla tanıştırdı, babası arabasının bagaj kapısını açtı, valizi elimden aldı ve güldü.

"Taşınmayı planlıyormuşsun gibi bir halin var, delikanlı."

İriyarı, etli ve kırmızı yüzlüydü, bana çok kaba biriymiş gibi geldi. Soluğu bira mı kokuyordu? Günün bu saatinde? Nasıl olur da bu adam böylesine ufak tefek bir kızın babası olabilirdi?

Humber Super Snipe'ını başkalarının aptallıklarından usanç dolu bir sabırsızlık duyarak sürüyordu. Ben arkada tek başıma oturuyordum. Ara sıra, muhtemelen bana hitap ederek, birtakım şeyler söylüyordu ama ben ona yanıt vermem gerekip gerekmediğini bilemiyordum. "Aziz Michael Kilisesi'nin tuğlalarıyla çakmaktaşları, Victoria dönemi restoratörleri tarafından

bir hayli onarılmış." "Bizim kendi Café Royal'ımız *voilà*!"* "Sağında gördüğün, dönemi yansıtan ahşap çerçeveli ve alçılı mimarideki seçkin aşırı serbestliğe iyi dikkat et." Bir ipucu bulabilir miyim diye Veronica'nın profiline baktım ama hiçbir ipucu bulamadım.

Önünde çakıltaşlı ufak bir yol bulunan, kırmızı tuğlalı ve asma kiremitli, müstakil bir evde yaşıyorlardı. Bay Ford sokak kapısını açtı ve belli bir kişiye yönelmeksizin öylesine bağırdı:

"Oğlan bir aylığına geldi."

Koyu renkli mobilyanın ve abartılı bir saksı bitkisinin yaprakları üzerindeki kasvet verici parlaklık dikkatimi çekti. Veronica'nın babası konukseverliğin uzak yasalarına yanıt veriyormuşçasına valizimi kavradı, ağırlığını gülünç bir edayla abartarak onu bir çatı katı odasına taşıdı ve sonra da yatağın üzerine attı. Lavabo olarak tesis edilmiş küçük bir musluğa işaret etti.

"İstersen gece oraya işe."

Yanıt olarak başımı salladım. Babacan bir erkeksilik mi taslıyordu yoksa bana aşağı sınıftan bir ayaktakımı imişim gibi mi davranıyordu, anlayamadım.

Veronica'nın erkek kardeşi Jack'i okumak daha kolaydı: çoğu şeye gülen ve kız kardeşine takılan, şu sporcu, sağlıklı gençlerden biriydi. Bana sanki, onda şöyle böyle bir merak uyandıran ama kendi beğenisine göre asla ilk sergilenecek nesnelerden olmayan bir nesneymişim gibi davranıyordu. Veronica'nın annesi, çevresindeki bu afra tafralara kulak asmıyordu; o bana derslerim hakkında sorular sordu ve uzun süre mutfakta gözden kayboldu. Sanıyorum kırklı yaşlarının başında olmalıydı ama tabii benim gözüme, tıpkı kocası gibi, orta yaşa çoktan adım atmış gibi görünüyordu. Veronica'ya pek benzemiyordu: daha geniş bir yüzü vardı, saçları, yüksek alnının üzerinde bir kurdeleyle bağlanmıştı, boyu da ortalamadan

* Fr. İşte. (ç.n.)

biraz daha uzundu. Sanki biraz sanatçı havası da vardı, gerçi bu izlenimin tamı tamına nasıl uyandığını –takılan renkli eşarplar, dalgın bir eda, opera aryaları mırıldanma– araya giren uzaklıktan söyleyecek durumda değildim.

O kadar rahatsızdım ki bütün hafta sonunu kabız geçirdim: başlıca olgusal anım da budur. Dolayısıyla geriye kalanlar, açıklanmaya muhtaç görünebilecek izlenimlerden ve yarı anılardan oluşuyor: sözgelimi Veronica'nın, beni evine davet etmiş olmasına karşın, önceleri aile üyeleri arasına çekilip beni inceleme eylemlerine katılıyor gibi görünmesi; gerçi bunun güvensizliğimin nedeni mi yoksa sonucu mu olduğunu bulunduğum noktadan belirleyemiyorum. O cuma akşam yemeğinde, toplumsal ve entelektüel kimlik kartım sorgu konusu edildi, kendimi sanki bir mahkemenin önüne çıkmışım gibi hissettim. Sonra televizyonda haberleri izledik ve yatana dek beceriksiz bir şekilde dünya olaylarını tartıştık. Şayet bir romanda yer alan karakterler olmuş olsaydık, evin reisi geceleyin sokak kapısını kilitledikten sonra acaba evde bir aşna fişne var mı diye katlar arasında gizli gizli birtakım gezinmelere falan çıkmış olabilirdi. Ama roman karakterleri değildik, Veronica o ilk akşam bana bir iyi geceler öpücüğü bile vermedi, ihtiyaç duyduğum her şeye sahip olduğumu görüp havlular hakkında bir özür de dilemedi. Belki de erkek kardeşlerinin alaylarından korkuyordu. Bu yüzden soyundum, yıkandım, lavaboya saldırgan bir şekilde işedim, pijamamı giydim ve uzun süre uyanık yattım.

Kahvaltıya indiğimde, bir tek Bayan Ford ortalıktaydı. Veronica herkesi evde uyumak isteyeceğime inandırdığından, diğerleri yürüyüşe çıkmışlardı. Bayan Ford'un yumurtalı domuz pastırması yaparken, yalap şalap şekilde bir şeyler kızartıp kırdığı yumurtanın sarısı tavaya dökerken beni incelediğini sezebildiğimden, buna gösterdiğim tepkiyi çok iyi gizlemiş olamam. Kız arkadaşların anneleriyle konuşma konusunda deneyimli değildim.

"Uzun süredir mi burada yaşıyorsunuz?" diye sordum sonunda, gerçi yanıtını zaten biliyordum.

Kadın durakladı. Kendine bir bardak çay koydu, tavaya bir yumurta daha kırdı, üzerinde tabaklar yığılı olan bir büfeye yaslandı ve şöyle dedi:

"Veronica'nın çok fazla tepene çıkmasına izin verme."

Ne yanıt vereceğimi bilemiyordum. İlişkimize bir müdahalede bulunulmasına içerlemeli miydim yoksa itirafçı bir tavır takınıp Veronica'yı "tartışsa" mıydım? Bu yüzden, biraz hoşnutsuz bir şekilde:

"Ne demek istiyorsunuz, Bayan Ford?" dedim.

Bana baktı, tepeden olmayan bir şekilde gülümsedi, başını hafifçe salladı ve: "Burada on yıldır yaşıyoruz" dedi.

Bu yüzden sonuç olarak onunla da ötekilerle olduğu kadar kafam karışık bir durumdaydım, gerçi en azından o, benden hoşlanıyormuş gibi görünüyordu. Ricada bulunmadığım ya da istemediğim halde tabağıma bir yumurta daha aktardı. Kırılan yumurtanın artıkları hâlâ tavanın içindeydi; onları gelişigüzel bir şekilde çöp torbasının içine yolladı, sonra da kızgın tavayı ıslak lavaboya fırlatırcasına atıverdi. Su cızırdadı ve temasla su buharı yükseldi, bu küçük olaya neden olmaktan zevk almışçasına güldü.

Veronica'yla erkekler döndüklerinde, daha fazla incelenmeyi, hatta belki de bir numara ya da oyun bekliyordum; böyle olmak yerine iyi uyuyup uyumadığım ve rahat olup olmadığımla ilgili nazik sorularla karşılaştım. Bunun, beni kabul edilmiş hissettirmesi gerekirdi, oysaki daha çok, sanki benden usanmış gibi bir halleri vardı ve hafta sonu da şimdi sadece sona erdirilmesi gereken bir şeydi. Belki de sadece paranoyadan ibaretti bunlar. Ancak işin olumlu yanında, Veronica'nın daha açık bir şekilde sevecenleşmesi vardı, çay içerken elini kolumun üzerine koyup saçlarımla oynamaktan mutlu görünüyordu. Sohbetin bir noktasında, erkek kardeşine doğru dönüp şöyle dedi:

"Başaracak, öyle değil mi?"

Jack bana göz kırptı, göz kırpmasına karşılık vermedim. Bunu yapmak yerine, bir yanım evden havlu çalmak ya da halının üzerinde çamurlu ayakkabılarla yürümek arzusuyla dolup taştı.

Gelgelelim, her şey çoğu kez neredeyse normal gözüküyordu. O akşam Veronica beni yukarıya odama çıkardı ve doğru dürüst bir iyi geceler öpücüğü verdi. Pazar öğle yemeğinde, yanında çok sayıda Noel ağacı parçacıklarına benzer biberiye filizleriyle birlikte kuzu kızartması budu vardı. Anne ve babamdan görgü kurallarını öğrendiğimden, ne kadar leziz olduğunu söyledim. Derken Jack'in, Amma da uyuz herif! dercesine babasına göz kırptığını fark ettim. Ancak Bayan Ford bana teşekkür ederken Bay Ford, "Duy, duy, onu destekliyorum" diyerek kıkırdadı.

Hoşça kalın demek için aşağı indiğimde, Bay Ford valizimi kavrayıp karısına, "Umarım kaşıkları saymışsındır, sevgilim?" dedi. Kadın yanıt verme zahmetine katlanmadı, adeta paylaştığımız bir sırrımız varmış gibi, bana sadece gülümsedi. Birader Jack yolun açık olsun demeye gelmedi, Veronica'yla babası arabanın önüne oturdular, ben yine arkada oturdum. Bayan Ford sundurmaya yaslanmıştı, başının üzerinde, eve tırmanan bir morsalkımın üstüne güneş ışığı düşüyordu. Bay Ford arabayı vitese takıp da tekerlekleri çakılın üzerinde döndürürken, hoşça kal demek için el salladım, kadıncağız insanların normalde yaptıkları gibi avcunu kaldırarak değil de bel hizasında bir çeşit ufki jestle karşılık verdi. İçimden onunla daha çok konuşmuş olmayı diledim.

Bay Ford'un Chislehurst harikalarını ikinci bir kez anlatmasını engellemek için, Veronica'ya, "Annenden hoşlandım" dedim.

"Galiba bir rakibin var, Vron" dedi Bay Ford, soluğunu teatral bir edayla içe çekerek. "Bir düşünsene, benim de var gibi. Tan vakti birbirimize çekilmiş tabancalar... ne dersin, delikanlı?"

Trenim pazar günleri her zaman rastlanan yol çalışmalarından ötürü gecikti. Eve ikindi vakti vardım. Bayağı uzun uzun sıçtığımı anımsıyorum.

Bir iki hafta sonra, Veronica şehre geldi, bu sayede onu okul arkadaşlarımdan oluşan çetemle tanıştırabildim. Hiç kimsenin de sorumluluğunu üstlenmek istemediği amaçsız bir gün geçirdik. Tate civarında gezindik, sonra Buckingham Sarayı'na yürüdük ve Konuşmacılar Köşesi'ne doğru yönelerek Hyde Park'a girdik. Ama konuşan hiç kimse yoktu, bu yüzden dükkânlara bakarak Oxford Caddesi boyunca yürüdük ve sonunda aslanların arasında Trafalgar Meydanı'na vardık. Bizi gören turist olduğumuzu düşünürdü.

Önceleri, arkadaşlar acaba Veronica'ya nasıl tepki gösteriyorlar diye izliyordum ne var ki çok geçmeden Veronica'nın onlar hakkında ne düşündüğüyle daha çok ilgilenir oldum. Colin'in şakalarına benden daha rahatça gülüyordu ki bu beni rahatsız etti, Alex'e babasının nasıl olup da çok para kazandığını sordu (Alex beni şaşırtarak, babasının deniz taşımacılığı sigortasıyla uğraştığını söyledi ona). Adrian'ı sona sakladığına memnun görünüyordu. Ona Adrian'ın Cambridge'e gittiğini söyledim, Veronica ona çeşitli adlar saydı. Adrian bunların bir ikisini başıyla onaylayarak şöyle dedi:

"Evet, ne çeşit insanlar olduklarını bilirim."

Bu karşılık bana çok kaba geldi ama Veronica alınmadı. Bunu yapmak yerine, üniversitedeki kolejlerin, profesörlerin ve çayevlerinin adlarını öyle bir andı ki kendimi dışlanmış hissettim.

"Nasıl oluyor da üniversite hakkında bu kadar çok şey bilebiliyorsun?" diye sordum.

"Jack de oraya gidiyor."

"Jack mi?"

"Kardeşim, anımsamıyor musun?"

"Bir bakayım... Babandan daha genç olan, o değil miydi?"

O kadar kötü bir espri olmadığını düşündüm ne var ki Veronica gülümsemedi bile.

"Jack ne okuyor?" diye sordum, yaptığım gafı telafi etmeye uğraşarak.

"Manevi bilimler" diye yanıt verdi. "Adrian gibi."

Adrian'ın okuduğu her ne haltsa, onu iyi biliyorum, çok teşekkür ederim, demek istedim. Böyle yapmak yerine bir süre somurttum ve filmler hakkında Colin'le konuştum.

Öğle sonuna doğru fotoğraflar çektik, Veronica "arkadaşlarımın göründüğü bir fotoğraf" çekilmesini rica etti. Üçü birden ileriye atılıp kibarca poz verdiler, bunun üzerine Veronica onları yeniden düzene soktu: en uzun iki kişi olan Colin'le Adrian, Veronica'nın iki yanında ve Colin'in arkasında da, Alex yer aldı. Veronica çıkan resimde gerçek halinden daha da ufak tefek görünüyordu. Yıllar sonra, bu fotoğrafı yeniden incelediğimde, yanıtlar ararken, onun hiçbir zaman yüksek ökçeli ayakkabılar giymemiş olduğu gerçeği aklıma takıldı. Eğer insanların söylediklerinize dikkat etmesini istiyorsanız, sesinizi yükseltmeniz değil de alçaltmanız gerektiğine ilişkin bir şeyler okumuştum bir yerde: gerçekte, asıl dikkati çeken şey buydu. Belki onunki de boy açısından benzer türde bir numaraydı. Gerçi onun böyle numaralardan hoşlanıp hoşlanmadığı hâlâ çözememiş olduğum bir sorudur. Onunla çıktığım zamanlarda, hareketleri bana hep içgüdüselmiş gibi görünüyordu. Öte yandan ben kadınların manipülatif oldukları ya da olabildikleri fikrine hep direnmişimdir. Bu nokta size, benim hakkında, onun hakkında söylediğinden daha çok şey söyleyebilir. Bu geç aşamada onun her zaman hesapçı biri olduğuna karar vermek zorunda olsam bile, bunun meseleye yardımı dokunacağından emin değilim. Bununla şunu kastediyorum: bana yardımı dokunup dokunmayacağını.

Veronica'yı Charing Cross'a kadar geçirdik ve sanki Chislehurst'e değil de Semerkant'a yolculuk ediyormuşçasına sözde kahramanca bir edayla trene bindirip uğurladık. Sonra istas-

yon otelinin barında oturduk ve bira içip kendimizi yetişkin insanlar gibi hissettik.

"İyi kız" dedi Colin.

"Çok iyi" diye ekledi Alex.

"Bu, felsefi olarak aşikâr bir şey!" Az daha bağırıyordum. Şey, biraz fazla heyecanlanmıştım. Adrian'a doğru döndüm. "'Çok iyi' nitelemesi üzerine bir katkın olacak mı?"

"Gerçekte seni kutlamam için bana ihtiyacın yok, öyle değil mi, Anthony?"

"Var, ne diye ihtiyacım olmasın ki?"

"O zaman elbette kutluyorum."

Ne var ki tavrı, benim ihtiyaç duymamı ve diğer iki kişinin buna pezevenklik etmesini eleştirir gibiydi. Biraz paniğe kapıldım, günün çözülüp dağılmasını istemiyordum. Gerçi geriye bakınca, çözülüp dağılan günün kendisi değil, dördümüzdü.

"Demek Birader Jack'le Cambridge'de karşılaştın?"

"Onunla tanışmadım, hayır, böyle bir tanışmayı da beklemiyorum. O, son yılını okuyor. Ama onun adını işittim, bir okul dergisinde onun hakkında bir şeyler okudum. Ve arkadaşlık ettiği kişiler hakkında, evet."

Meseleyi açık bir şekilde bu noktada kesmek istiyordu ama ben kesmesine izin vermedim.

"Peki, onun hakkında ne düşünüyorsun?"

Adrian durakladı. Birasından bir yudum aldı ve sonra ani bir parlamayla, "İngilizlerin ciddi olma konusunda ciddi olmamalarından *nefret* ediyorum. Bundan *gerçekten nefret* ediyorum" dedi.

Bir başka ruh hali içinde, bunu üçümüze vurulmuş bir darbe olarak görebilirdim. Böyle olmak yerine, içimde titreşen bir şey bana haklı çıktığımı söylüyordu.

Veronica'yla ben, bütün ikinci yılımız boyunca birlikte çıkmayı sürdürdük. Bir akşam, belki biraz sarhoş, elimi külotunun içinden aşağılara kaydırmama izin verdi. Orasını burasını yoklarken kendimi müthiş gururlu hissettim. Parmağımı içine sok-

mama izin vermiyordu ama bunu izleyen günler boyunca, tek sözcük etmeden, haz almanın bir yolunu geliştirdik. Öpüşerek, döşemeye uzanırdık, ben saatimi çıkarır, sol kol yenimi yukarı sıvar, elimi külotunun içine sokar ve yavaş yavaş uyluklarından aşağı doğru biraz kaydırırdım, sonra da elimi yassı bir şekilde döşemenin üzerine koyardım, Veronica gelene kadar benim araya sıkışmış bileğime sürtünürdü. Birkaç hafta boyunca bu, kendimin efendisi gibi hissetmeme yol açtı ne var ki odama geri dönünce otuzbir çekmelerimi bazen kırgınlık duygusu kaplardı. Şimdi kendimi acaba ne çeşit bir avantajlı çıkma çabasına sokmuştum? Daha iyi mi yoksa daha kötü bir çaba mı? Anlayamadığım bir başka şey keşfettim: varsayımsal olarak, kendimi ona yakın hissetmem gerekirdi ama hissetmiyordum.

"Peki, ilişkimizin nereye gittiğini hiç düşündüğün oluyor mu?"

Bunu öylesine, beklenmedik bir şekilde söyledi. Çaya gelmiş, yanında da dilimlenmiş meyveli kek getirmişti.

"Senin düşündüğün oluyor mu?"

"Önce ben sordum."

Şöyle düşündüm ki bu bir centilmenin tepkisi olmayabilir: elimi külotundan içeri bu sebeple mi sokmaya izin verdin?

"İlişkimizin bir yere gitmesi gerekir mi?"

"İlişkilerin anlamı bu değil midir?"

"Bilmiyorum. Yeterince ilişki yaşamadım."

"Bak, Tony" dedi. "Ben kokuşmam."

Bu söylediğini bir süre düşündüm ya da düşünmeye uğraştım. Ne var ki gözümün önüne, üzerinde kalın bir cüruf tabakası ve uçuşan sivrisineklerle dolu kokuşmuş bir su imgesinden başka şey gelmiyordu. Bu tür şeyleri tartışma konusunda pek becerikli olmadığımı kavradım.

"Demek kokuştuğumuzu düşünüyorsun, öyle mi?"

Gözlük çerçevesi üzerinden kaş kaldırma tikini bir kez daha yaptı ki artık bunu pek şık bulmuyordum. Sözümü şöyle sürdürdüm:

"Kokuşmak ile bir yere gitmek arasında bir şey var mı?"

"Ne gibi?"

"Güzel vakit geçirmek gibi. Yaşanılan günden zevk almak, bunun gibi şeyler?" Ama bunu söylemiş olmak artık yaşanılan günden zevk *alıp almadığım* konusunda beni meraka sevk etti. Şunu da düşündüm: ne söylememi istiyor?

"Peki, birbirimize uygun olduğumuzu düşünüyor musun?"

"Sanki yanıtlarını biliyormuşsun gibi bana sorular sorup duruyorsun. Ya da istediğin yanıtı biliyormuşsun gibi. Peki, bunun ne olduğunu niye söylemiyorsun bana? Ben sana, bunun benim de yanıtım olup olmadığını söylerim."

"Son derece korkak birisin, öyle değil mi, Tony?"

"Sanırım daha çok şeyim... kavga etmekten hoşlanmıyorum."

"Şey, kendine ait öz imgeni bozmak istemezdim."

Çayımızı bitirdik. Arta kalan iki dilim keki sarıp bir kutuya koydum. Veronica beni dudaklarımın ortasından değil de köşeye yakın bir yerinden öptü ve sonra ayrıldı. Zihnimde bu, ilişkimizin sonunun başlangıcıydı. Yoksa durumu böyle göstermek ve böylelikle de suçu dağıtmak için onu bu şekilde mi anımsadım sadece? Bir mahkeme salonunda nelerin olup bittiği ve söylenildiği sorulacak olsa, sadece "gitmek" "kokuşmak" ve "kavga etmekten hoşlanmayan biri" sözcüklerine tanıklık edebilirdim. O zamana dek kendimi hiçbir zaman kavga etmekten hoşlanmayan –ya da onun karşıtı– biri olarak düşünmemiştim. Bisküvi kutusunun gerçekliği üzerine de yemin edebilirdim: üzerinde Kraliçe'nin gülümseyen bir profiliyle, Burgonya kırmızısı rengindeydi.

Bristol'da bütün yaptığımın çalışmak ve Veronica'yı görmek olduğu izlenimini uyandırmak istemiyorum. Ama aklıma çok az başka anı geliyor. Gelenlerden bir tanesi –tek, belirgin bir olay– Severn Bore'u* gördüğüm geceydi. Yerel gazetede, onu en iyi nerede ve ne zaman yakalamak gerektiğine ilişkin bir

* Britanya'da Galler bölgesinde Severn Nehri'ne özgü uzun dalga hareketi. (ç.n.)

zaman çizelgesi yayımlanırdı. Ama benim ilk denememde, verilen talimata itaat edermiş gibi görünmüyordu su. Derken, bir akşam Minsterworth'de, bizden bir grupla birlikte saat gece yarısını geçene kadar ırmak kıyısında bekledik ve sonunda ödüllendirildik. Bir iki saat boyunca ırmağın, bütün iyi ırmaklar gibi, denize tatlı tatlı akışını gözlemledik. Ay'ın kesik kesik ışımasına birkaç güçlü el fenerinin ara sıra beliren keşif hareketleri yardımcı oluyordu. Derken bir fısıltı oldu, herkes boynunu ileriye doğru uzattı ve ırmak fikrini değiştiriyormuş gibi görünürken rutubet ve soğuğa ilişkin her türlü düşünce aklımızdan uçtu gitti, altmış yetmiş santim ya da bir metre boyundaki bir dalga bize doğru geliyor, su kıyıdan kıyıya, ırmağı çaprazlamasına aşıp geçiyordu. Kabaran su bizimle aynı hizaya geldi, öteye doğru sürüklendi ve yön değiştirerek uzaklara yöneldi; arkadaşlardan bazıları su yanlarından hızla geçerken bağırarak, sövüp sayarak ve tökezleyerek onun ardına düştüler; ben tek başıma ırmak kıyısında kaldım. O anın üzerimde bıraktığı etkiyi doğru dürüst aktarabileceğimi sanmıyorum. Devasa bir kasırgaya ya da depreme benzemiyordu (gerçi bunların hiçbirine de tanık olmadım ya), evet, doğa şiddet ve yıkıcılığa bürünmüş, bizi kendi yerimize yerleştiriyordu. Adeta evrenin küçük bir kaldıraç koluna basılmış ve burada, sadece bu dakikalar boyunca, doğa ve onunla birlikte zaman, tersine çevrilmiş gibiydi; her şey tamamen yanlış göründüğü ve öyle bir duygu yarattığı için, daha da rahatsız ediciydi. Ve bu olağanüstü olayı hava karardıktan sonra görmek onu daha da gizemli, daha da ötedünyasal kılıyordu.

Ayrıldıktan sonra, benimle yattı.

Evet, biliyorum. Şöyle düşündüğünüzü tahmin ediyorum: Zavallı aptal, bunun gelmekte olduğunu nasıl görmedi? Ama görmedim işte. İlişkimizin bittiğini, ilgilendiğim bir başka kız (partilere yüksek ökçeli ayakkabılarla giden normal boylu bir kız) olduğunu düşünüyordum. Onun hiçbir noktada geldiğini

görmedim: rastlantı eseri Veronica'yla pubda karşılaştığımızda (publardan hoşlanmazdı), benden ona evine kadar eşlik etmemi istediğinde, yarı yolda durup öpüştüğümüzde, odasına varıp da ben ışığı açtığımda o yeniden söndürdüğünde, külotunu çıkarıp bana bir Durex Fetherlite paketi uzattığında ya da benim titreyen parmaklarımdan bir tanesini alıp yerine yerleştirdiğinde ya da hızla bitirilen işin geri kalan süresi boyunca.

Evet, bunu bir kez daha söyleyebilirsiniz: seni gidi zavallı aptal. Peki kamışınıza prezervatif takarken onun hâlâ bir bakire mi olduğunu düşünüyordun? Biliyorsunuz, garip bir şekilde, böyle düşünüyordum. Bende kaçınılmaz olarak eksik olan, şu dişilik içgüdülerinden biri olabileceğini düşünüyordum bunun. Şey, belki de öyleydi.

"Kendini dışarı çekerken onu çıkartmamalısın" diye fısıldadı Veronica (belki de *benim* bakir olduğumu düşünüyordu?). Derken ayağa kakıp banyoya yürüdüm, dolmuş olan prezervatif ara sıra uyluklarımın iç tarafına doğru hafifçe çarpıyordu. Ondan kurtulurken bir karara ve bir sonuca vardım: hayır, gitti, hayır.

"Seni gidi bencil orospu çocuğu" dedi Veronica, bir sonraki buluşmamızda.

"Evet, şey, nasıldı?"

"Buna neredeyse ırza geçmek denir."

"Böyle bir şey olabileceğini sanmıyorum."

"Şey, bana daha önceden söyleme nezaketini gösterebilirdin."

"Önceden bilmiyordum."

"A, demek o kadar kötüydü?"

"Hayır, iyiydi. Sadece..."

"Sadece ne?"

"Benden hep ilişkimizi düşünmemi istiyordun ve şimdi belki de düşündüm."

"Bravo. Senin için zor olmuş olmalı."

Düşündüğüm şuydu: bütün bu zaman içinde onun göğüslerini bile görmüş değilim. Onlara dokundum ama onları görmedim. Aynı zamanda, Dvorak ve Çaykovksi konusunda da tamamen yanılıyor. Dahası, *Un Homme et Une Femme* longplayimi istediğim kadar çalabileceğim. Açıkça.

"Özür dilerim?"

"Tanrı aşkına, Tony, şimdi dikkatini bile toplayamıyorsun. Kardeşim senin hakkında haklıydı."

Benden Birader Jack'in ne söylemiş olduğunu sormamı beklediğini biliyordum ama ona bu hazzı vermek istemedim. Ben sessiz kalınca, sözünü sürdürdü:

"Ve o şeyi söyleme."

Yaşam her zamankinden daha çok bir tahmin oyununa benziyordu.

"Hangi şey?"

"Hâlâ dost kalabileceğimiz hakkındaki konu."

"Benden söylememi beklediğin şey bu mu?"

"Tanrı aşkına, *düşündüğün, hissettiğin, demek istediğin* şeyleri söylemen beklenebilir senden."

"Pekâlâ. O halde, bunu söylemeyeceğim, benden söylememem beklenen şeyi. Çünkü hâlâ dost kalabileceğimizi sanmıyorum."

"Bravo" dedi sesinde acı alay okunan bir şekilde. "Bravo."

"Ama o zaman sana bir soru sorayım. Beni yeniden kazanmak için mi benimle yattın?"

"Artık sorularına yanıt vermem gerekmiyor."

"O halde, birlikte çıktığımız vakitlerde benimle yatmamakta niçin diretiyordun?"

Yanıt gelmedi.

"Çünkü yatman gerekmiyor muydu?"

"Belki de istemiyordum."

"Belki de yatman gerekmediği için istemiyordun."

"Şey, hangisine inanmak işine geliyorsa ona inanabilirsin."

Ertesi gün, bana vermiş olduğu bir süt güğümünü Oxfam* dükkânına götürdüm. Güğümü pencerede göreceğini umuyordum. Ne var ki kontrol etmek için durduğumda, onun yerinde bir başka şey duruyordu: ona Noel hediyesi olarak vermiş olduğum küçük, renkli bir Chislehurst taşbaskısı.

Hiç olmazsa farklı konularda öğrenim görüyorduk ve Bristol birbirimizle ancak ara sıra rastlaşacağımız kadar büyük bir kentti. Rastlaştığımızda da ancak bir ön suçluluk olarak adlandırabileceğim bir şeyin duygusu alt ederdi beni: Veronica'nın beni adamakıllı suçlu hissettirecek bir şeyler söyleyeceği ya da yapacağı beklentisi. Ancak benimle konuşmaya hiçbir zaman gönül indirmedi, bu yüzden de bu kaygı yavaş yavaş kayboldu. Ve ben kendime, suçluluk duyacak herhangi bir şey yapmadığımı söylüyordum: her ikimiz de kendi eylemlerimizden sorumlu, az çok yetişkin kişilerdik ve yürümeyen bir ilişkiye özgürce girmiştik. Hiç kimse gebe kalmamıştı, hiç kimse öldürülmemişti.

Yaz tatilinin ikinci haftasında, üstünde Chislehurst pulu bulunan bir mektup geldi. Zarfın üzerindeki tanıdık olmayan el yazısını inceledim, harflerin birbirine birleştirildiği, biraz özensiz bir yazıydı. Bir kadının elinden çıkmışa benziyordu: hiç kuşkusuz, annesinin el yazısıydı. Bir başka ön suçluluk duygusu patlak verdi: belki de Veronica bir sinir krizi geçirmiş, depresyona girmiş, hatta kendini yalnız ve terk edilmiş hissetmişti. Ya da belki de bir peritonit ameliyatı geçirmişti ve hasta yatağından beni soruyordu. Ya da belki de... ama ben bile bunların kendini fazla önemseyen fanteziler olduğunu söyleyebilirdim. Mektup gerçekten de Veronica'nın annesinden geliyordu, kısaydı ama şaşırtıcı bir şekilde, hiç de suçlama tonu taşımıyordu. Ayrıldığımızı duyduğu için üzgündü ve kendime daha uygun birini bulacağımdan da emindi. Ama bunu, benim aynı şekilde düşük karaktere sahip birisine müstahak bir alçak

* Britanya'da, yeryüzünde varolan açlığı azaltmayı amaç güden bir hayır kurumu. (ç.n.)

olduğum anlamında söyler gibi görünmüyordu. Daha çok, tersini kastediyordu: benim bütün bu şeylerin bayağı dışında olduğumu ve benim için en iyi şeyleri umduğunu. Keşke o mektubu saklasaydım, bir kanıt, bir doğrulama olurdu. Böyle olacağına, tek kanıt belleğimde kalmış: yumurta kıran, bana bir yumurta daha pişiren ve kızına hiç ilişmememi söyleyen, dertsiz ve enikonu delişmen bir kadının oluşturduğu kanıt.

Son yılım için Bristol'a geri döndüm. Yüksek ökçeli ayakkabılar giyen normal boylu kız, bu işlerle hayal ettiğimden daha az ilgiliydi, bu yüzden çalışmaya konsantre oldum. Birincilik notlarını alacak bir beyne sahip olduğumdan kuşkuluydum ama bir 2:1 almaya da kararlıydım. Cuma geceleri, pubda kendime bir akşam molası izni veriyordum. Bir seferinde, sohbet ettiğim bir kız benimle birlikte eve geldi ve gece kaldı. Her şey hoş bir şekilde heyecan verici ve etkiliydi ama hiçbirimiz diğerimizle daha sonra temasa geçmedik. Bunu o zamanlar şimdi düşündüğümden daha az düşündüm. Sanırım insanın kendini rahatlatmasına yönelik böylesi bir davranış hem şimdi hem de o zamanlar için, bizden sonra gelen kuşaklara hiç mi hiç dikkat etmeye değmeyen bir şey olarak gelecektir: sonuçta, o zamanlar "Altmışlar" değil miydi? Evet, öyleydi ama söylediğim gibi, nerede olduğunuza ve kim olduğunuza bağlıydı. Küçük bir tarih dersi vermemde şayet bir sakınca yoksa, şunu söyleyeyim: çoğu insan "Altmışlar"ı, Yetmişler'e kadar yaşamadı. Bu da mantıksal olarak, Altmışlar'da çoğu insanın hâlâ Ellileri ya da benim durumumda, her iki on yıldan küçük parçaları yan yana yaşamakta olduğu anlamına geliyordu. Bu ise kafaları oldukça karıştırıyor.

Mantık: evet, mantık nerede? Sözgelimi, hikâyemin bir sonraki anında nerede? Son yılımın aşağı yukarı ortalarında, Adrian'dan bir mektup aldım. Her ikimiz de finaller için sıkı çalıştığımızdan, birbirimize gitgide daha ender mektup yazıyorduk. Elbette yüksek bir not almayı bekliyordu. Peki, sonra ne olacaktı? Mezuniyet sonrası bir iş, bunu da herhalde akade-

mik bir çalışma ya da kamusal alanda beyninin ve sorumluluk duygusunun en iyi şekilde kullanılacağı bir görev izleyecekti. Bana memuriyetin (en azından, yüksek mevkilerdeki memuriyetin) çalışmak için büyüleyici bir seçenek olduğu çünkü insanın her zaman ahlaki kararlar vermesi gerektiği söylenmişti. Belki de memuriyet Adrian'a uyardı. Ben onu kesinlikle dünyevi bir insan ya da bir serüvenci olarak görmüyordum, tabii, entelektüel anlamda serüvenci olmanın dışında. Adı ya da resmi, gazetelerde çıkacak türden bir insan değildi o.

Bundan sonra söyleyeceklerimi söylemeyi ertelemekte olduğumu herhalde tahmin edebiliyorsunuzdur. Pekâlâ, ağzımdaki baklayı çıkarayım: Adrian bana, benden Veronica'yla çıkma izni istemek için yazdığını söyledi.

Evet, niçin Veronica ve niçin o zaman; dahası, izin istemek niye? Aslında, kendi belleğime olabildiğince sadık kalmam gerekirse (ki bu mektubu da saklamamıştım) Veronica'yla zaten çıkmakta olduklarını, bunun er geç benim dikkatimi çekecek bir durum olduğunu söylemişti Adrian; bu yüzden durumu onun ağzından duymam daha iyiymiş gibi görünüyordu. Aynı zamanda da bu haberler benim için bir sürpriz olabilecekken, benim bunu anlayabileceğimi ve kabulleneceğimi umuyordu çünkü eğer kabullenmezsem, o zaman hareketlerini ve kararlarını yeniden gözden geçirmesinin bir dostluk borcu olduğunu belirtiyordu. Ve son olarak da bu mektubu yazması gerektiği konusunda Veronica'yla görüş birliği içinde olduğunu, aslında, kısmen onun önerisiyle yazdığını.

Tasavvur edebileceğiniz gibi, ahlaki kaygıları konusunda yazdıkları çok hoşuma gitti, şayet saygı gösterilmesi gereken bir centilmenlik kodunun ya da daha da iyisi, modern bir etik ilkenin çiğnenmiş olduğunu düşünüyorsam, o zaman, doğal ve mantıki olarak, onu becermeyi bırakacağını ima ediyordu. Tabii, Veronica'nın beni oyuna getirdiği gibi onu oyuna getirmediğini varsayarsak. Mektuptaki ikiyüzlülüğün can alıcı noktası, zaten ortaya çıkaramayacağım ya da uzunca bir süre çıkarama-

yacağım, bir şeyi söylemesi değildi sadece, bana Veronica'nın nasıl olup da en akıllı arkadaşımla ve üstelik, biraderi Jack gibi Cambridge'li bir arkadaşla ilişkiye girdiğini bildirmesiydi. Ayrıca, şayet Adrian'ı görmeyi aklımdan geçiriyorsam Veronica'nın her an tetikte olduğu konusunda da beni uyarıyordu ki bunun, Adrian'ı bir daha görmeme kararı almam gibi arzulanan bir etkisi oldu. Bir günlük ya da bir gecelik çalışma için bayağı iyi işti doğrusu. Bir kez daha şunu da vurgulayayım ki, bu benim o zaman olup bitenleri şimdi okuyuşum. Ya da daha doğrusu, yıllar önce olup bitenleri o zaman okuyuşuma ilişkin olan şimdiki anım.

* * *

Ama sanırım bende, hayatta kalma, kendini koruma içgüdüsü var. Belki de Veronica'nın korkaklık, benimse kavgayı sevmezlik diye adlandırdığım şeydir bu. Zaten bir şeyler bana, ilişkiye girmeme konusunda uyarı oldu, en azından, şimdi girmeme konusunda. Elimin altındaki, en yakın kartpostalı aldım –Clifton Asma Köprüleri'nden bir tanesi– ve şöylesi sözcükler yazdım: "Ayın 21'i tarihini taşıyan mektubunu almış bulunuyorum. Bu satırların altında imzası olan kişi iltifatlarını sunmayı ve benim açımdan her şeyin çok iyi olduğunu bildirmeyi arzu ediyor, ahbap." Budalaca ama belirsizlikten uzak ve de şimdilik işe yarar. Hiç mi hiç aldırış etmediğimi iddia edecektim, özellikle de kendime. Derslerime sıkı çalışacak, duygularımı bastıracak, pubdan eve hiç kimseyi götürmeyecek, gerektiği gibi ve zamanda mastürbasyon yapacak ve layık olduğum dereceyi almaya çalışacaktım. Bütün bunları yaptım (evet, 2:1 aldım).

Sınavlarımı tamamladıktan sonra birkaç hafta okulda kalmayı sürdürdüm, farklı bir grupla dostluk kurdum, düzenli olarak içki ve biraz da esrar içtim ve çok az düşündüm. Veronica'nın benim hakkımda Adrian'a söylemiş olabileceği şeyi hayal etmek dışında: "Bekâretimi aldı ve sonra da beni hemen yüzüstü

bıraktı. Bu yüzden de her şey bir ırza geçme gibi gözüküyordu, anlıyor musun?" Veronica'nın onu yağladığını –bunun başlangıcına tanık olmuştum– ve ona yaltaklanarak beklentileri üzerinde oynadığını hayal ettim. Dediğim gibi, bütün akademik başarısına karşın Adrian dünyevi bir kişi değildi. Bir süre boyunca kendime acıyan bir sıklıkla yeniden okuduğum mektubunun kendinden hoşnut tonu buradan kaynaklanıyordu. Sonunda ona doğru dürüst bir yanıt verdiğimde, o budalaca "eski mektup" dilini artık hiç kullanmadım. Anımsadığım kadarıyla, ortak ahlaki kaygıları konusunda düşündüğüm şeyden uzun uzun söz ettim ona. Ona aynı zamanda ihtiyatlı olması öğüdünde bulundum çünkü kanımca Veronica uzun yıllar önce bir travma yaşamıştı. Sonra ona yeniden iyi şanslar diledim, mektubunu boş bir ocakta yaktım (melodramatik, kabul ediyorum ancak gençliği, hafifletici bir sebep olarak ileri süreceğim) ve şimdi her ikisinin de yaşamımdan sonsuza dek çıkmış olduğuna karar verdim.

"Travma" sözcüğünü kullanmakla ne demek istedim? Sadece bir tahmindi, gerçek bir kanıtım yoktu. Ama geri dönüp de o mutsuz hafta sonuna ne zaman bakacak olsam, bunun sadece, oldukça saf, genç bir adamın, kendini daha burjuva ve sosyal statü olarak daha başarılı bir aile içinde rahatsız hissetmesi meselesi olmadığını anladım. Elbette bunun da bir payı vardı. Ancak Veronica'yla onun bana bir paryaymışım gibi davranan hantal ve baskıcı babası arasında bir suç ortaklığı olduğunu sezebiliyordum. Aynı zamanda da yaşamına ve davranışlarına açık bir şekilde eşsiz bir şey olarak baktığı Birader Jack ve Veronica arasında. Veronica herkesin arasında benim hakkımda: "Başaracak, öyle değil mi?" diye sorduğunda –ki bu soru her yinelenişinde daha da tepeden bakan bir hal alıyordu– hükmü verecek olan, atanmış yargıç kardeşi Jack'ti. Öte yandan, Veronica'yla onu kuşkusuz olduğu gibi tanıyan annesi arasında hiçbir suç ortaklığı görmüyordum. Bayan Ford beni kızına kar-

şı uyarmak için o ilk şansı nasıl buldu? Çünkü o ilk sabah –varışımdan sonraki ilk sabah– Veronica herkese benim yataktan çıkmak istemediğimi söylemiş ve sonra da babası ve erkek kardeşiyle birlikte çekip gitmişti. Böyle bir uydurmayı doğrulayacak hiçbir konuşma geçmemişti aramızda. Yataktan hiç çıkmamazlık etmedim. Şimdi bile böyle bir şey yaptığım yok.

Adrian'a yazdığımda, "travma" sözcüğüyle neyi kastettiğim konusunda kendim de hiç emin değildim. Ve aradan neredeyse bir ömürlük zaman geçmişken ancak birazcık daha eminim. Kayınvaldem, bereket versin ki o bu hikâyenin bir parçası değil, benim hakkımda pek iyi şeyler düşünmezdi ama azından çoğu şeyde olduğu gibi bu konuda da samimiydi. Bir keresinde, gazeteleri ve televizyon haberlerini dolduran bir başka çocuk istismarı vakası ortaya çıktığında, "Galiba hepimiz de istismar edildik" diye bir şeyler söyledi. Bununla, Veronica'nın günümüzde "uygunsuz davranış" diye adlandırdıkları şeyin kurbanı olduğunu mu söylemek istiyordu: banyo yaparken ya da yatma vaktinde birayı fazla kaçırmış babasının ona gizli bir şehvetle bakması, erkek kardeşinin ona kardeşliği aşan bir dokunuşla temas etmesi gibi bir şeyler? Bunu nereden bilebilirdim? Temel bir kayıp anı, sevginin en çok ihtiyaç duyulduğu anda geri çekilmesi, çocuğun bir şeyler çıkarsadığı, tesadüfen işitilmiş bir konuşma... buna benzer şeyler mi söz konusuydu? Bir kez daha, bilebilecek durumda değilim. Anlatılanlara ya da belgelere dayanan hiçbir kanıtım yok. Ancak İhtiyar Joe Hunt'ın Adrian'la zihinsel durumları tartışırken söylediklerini anımsıyorum: zihinsel durumların eylemlerden çıkarsanabileceğini. Yani, Tarih'teki VIII. Henry ve bütün bunlar. Oysa özel yaşamda sanırım tersi doğru: şu anki zihinsel durumlardan geçmiş eylemleri çıkarsayabileceğiniz.

Hepimizin de şu ya da bu şekilde travma yaşadığımıza kesinlikle inanıyorum. Kusursuz ana babalar, kardeşler, komşular, arkadaşlar dünyası dışında nasıl olur da böyle şeyler yaşamazdık? Sonra çoğu şeyin bağlı olduğu, bu travmaya nasıl tepki

gösterdiğimiz sorusu var: bu travmayı kabullenmemiz ya da bastırmamız ve bunun başkalarıyla olan ilişkilerimizi nasıl etkilediği. Bazıları travmayı kabul edip onu hafifletmeye uğraşıyor, bazılarıysa yaşamlarını travma görmüş başkalarına yardım ederek geçiriyor ve bir de esas kaygısı, ne pahasına olursa olsun kendilerine daha fazla zarar verilmesinden kaçınmak olanlar var. Bunlar acımasız olanlardır ve dikkat edilmesi gereklidir.

Bunların saçma olduğunu düşünebilirsiniz: vaaz veren, kendini haklı çıkarmaya uğraşan kişilerin söyledikleri saçmalıklar. Veronica'ya deneyimsiz tipik bir erkek gibi davrandığımı, vardığım bütün "sonuçlarımın" tersine çevrilebilir olduğunu düşünebilirsiniz. Sözgelimi, "Ayrıldıktan sonra, benimle yattı" ifadesi kolaylıkla "Benimle yattıktan sonra, ben ondan ayrıldım" ifadesine çevrilebilir. Ford'ların, kendilerine fesatça sahte travma kuramları yakıştırdığım normal orta sınıf bir İngiliz ailesi olduğunu ve Bayan Ford'un, benim adıma anlayışlı davranmak bir yana, kendi kızını bir anneye hiç de yakışmayacak bir şekilde kıskandığına da karar verebilirsiniz. Hatta kendi "kuramımı" kendime uygulamamı, uzun yıllar önce hangi travmalara uğradığımı ve bunun sonuçlarının neler olabileceğini de sorabilirsiniz bana: sözgelimi, güvenilebilirliğimi ve doğru sözlülüğümü nasıl etkileyebileceğini. Dürüst olmak gerekirse, buna yanıt verebileceğimden emin değilim.

Adrian'dan herhangi bir yanıt beklemiyordum, almadım da. Ve şimdi Colin'le Alex'i kendi başlarına görme fikri çekiciliğini daha da yitirdi. Üç ve sonra da dört kişi olmuşken, yeniden üç kişi olmaya dönmek nasıl mümkün olabilirdi? Eğer ötekiler kendi gruplarını oluşturmak istiyorlardıysa yolları açık olsundu. Benim kendi yaşamımı sürdürmem gerekiyordu. Ben de öyle yaptım.

Yaşıtlarımın bazıları Gönüllü Denizaşırı Hizmet saflarında yer alarak Afrika'ya gittiler, orada ilkokul öğrencilerine öğretmenlik yaptılar, kerpiç duvarlar inşa ettiler, ben o denli yüce-

gönüllü değildim. O zamanlar, ayrıca, bir şekilde, uygun bir akademik derecenin, insana er geç uygun bir iş olanağı sağlayacağını düşünüyorduk. Öğrenci odamda kendi etrafımda dönerken, Mick Jagger'la birlikte düet yapıp, *"Ti-yi-yi-yime* yanımda, evet yanımda" diye şarkının sözlerini uzata uzata terennüm ederdim. Bu yüzden diğerlerini doktor, avukat olarak yetişmeleri ve memuriyet sınavlarına girmeleri için serbest bırakarak, kendim dosdoğru Amerika Birleşik Devleri'ne gittim ve altı ay boyunca oralarda takıldım. Garsonluk yaptım, çit boyadım, bahçıvanlık yaptım ve birden fazla eyalette araba teslimatıyla uğraştım. Cep telefonu, e-posta ve Skype'dan önceki o yıllarda, yolculuk yapanlar kartpostal göndermek olarak bilinen ilkel haberleşme sistemine bağımlıydılar. Öteki yöntemlere –uzun mesafeli telefon konuşması, telgraf– "Sadece Acil Kullanım İçin" başvurulurdu. Bu yüzden anne ve babam beni meçhul ülkelere uğurlamış oldular, hakkımda edindikleri haberlerse, "Evet, sağ salim vardı", "Son haber aldığımızda, Oregon'daydı" ya da "Birkaç hafta sonra dönmesini bekliyoruz" gibisinden ifadelerle sınırlıydı. Bu yöntem zorunlu olarak daha iyiydi diye söylemiyorum, bunun karakteri güçlendirdiğinden de asla söz edilemezdi; sadece benim durumumda, muhtemelen, annemle babamın bir tuş ötemde olmamalarını sağlıyor, onların kaygılarını ve uzun menzilli hava raporlarını dillendirmelerine, beni su taşkınlarına, salgın hastalıklara ve sırt çantalı turistleri kollayan sapıklara karşı uyarmalarının önünü kesmiş oluyordu.

Oradayken bir kızla tanıştım: Annie. Amerikalı'ydı, benim gibi yolculuk yapıyordu. Kendi ifadesiyle işi pişirdik ve üçü ayı birlikte geçirdik. Yün örgülü gömlekler giyiyordu, gri yeşil gözleri ve dostane bir havası vardı; kolaylıkla, çabucak sevgili oluverdik, talihime inanamıyordum. Bunun ne kadar basit olduğuna da inanamıyordum: dost olmak ve yatak arkadaşı olmak, gülmek ve birlikte içki ve biraz esrar içmek, dünyanın bir bölümünü yan yana görmek ve sonra da birbirimizi suçlama-

dan ya da kınamadan ayrılmak. Rüzgâr ne yandan esiyorsa o yana git, derdi ve söylediğinde de ciddiydi. Daha sonra geriye bakınca, bendeki bir şeyin, söz konusu bu kolaylıktan ötürü şoke olup olmadığını ve bir şeylerin kanıtı olarak daha fazla karmaşıklığı gerektirip gerektirmediğini merak ettim?.. Peki, neyin kanıtıydı bunlar? Derinliğin mi, ciddiliğin mi? Gerçi, Tanrı biliyor ya, derinlik ya da ciddilik telafisi olmaksızın da karmaşıklık ve güçlükle karşılaşabilirsiniz. Çok daha sonraları, "Rüzgâr ne yandan esiyorsa o yana git" düsturunun da bir soru sorma ve benim veremediğim özel bir yanıt arama yolu olup olmadığını tartışırken buldum kendimi. Ne var ki bütün bunlar mazi olup gitti. Annie hikâyemin bir parçasıydı, bu hikâyenin değil.

Anne ve babam bir güçlük çıkması durumunda temasa geçmeyi düşünüyordu ama benim nerede olduğum konusunda fikirleri yoktu. Gerçek bir aciliyet durumunda –bir annenin ölüm döşeğinde olması halinde– sanırım Dışişleri Bakanlığı, Washington'daki elçilikle temasa geçerdi, onlar Amerikalı yetkilileri durumdan haberdar ederlerdi, yetkililer de ülkenin dört bir yanındaki polis güçlerinden ülkeye gelişinde olduğundan biraz daha kendine güvenli, güneşten yanmış neşeli bir İngiliz'i aramaya koyulurlardı. Günümüzde bütün gereken bir SMS mesajı göndermek.

Eve vardığımda, annem beni kolları biraz katı ve yüzü pudralı bir halde kucakladı, dosdoğru banyoya yolladı ve sonra da bana, hâlâ benim "en sevdiğim yemek" olarak sözü geçen ve benim de damak beğenim konusunda onu bir süredir bilgilendirmediğim için böyle kabullendiğim yemeği pişirdi.

"İlkin şu ikisini açsan iyi edersin."

Üstte olanın içinde Alex'den gelen kısa bir not vardı. "Sevgili Tony" diye başlıyordu. "Adrian öldü. Kendini öldürdü. Annene telefon ettim, senin nerede olduğunu bilmediğini söylüyor. Alex."

"Ağzına sıçayım" dedim, anne ve babamın önünde ilk kez küfür ederek.

"Buna üzüldüm, oğlum." Babamın yorumu tamı tamına olması gereken bir yorum gibi gözükmüyordu. Ona baktım ve kelliğin kalıtsal olup olmadığını, babadan oğula geçip geçmeyeceğini merak ettiğimi fark ettim.

Her ailenin farklı bir şekilde gerçekleştirdiği şu ortak duraklamalardan sonra annem, "Sence çok akıllı olduğu için mi böyle yaptı?" diye sordu.

"Elimde zekânın intiharla bağıntısını kuran istatistikler yok" diye yanıt verdim.

"Evet, Tony, elinde yok ama ne demek istediğimi biliyorsun."

"Hayır, aslında, hiç bilmiyorum."

"Şey, meseleyi şöyle düşün: sen akıllı bir çocuksun ama böyle bir şey yapacak kadar da akıllı değilsin."

Düşünmeksizin gözlerimi yüzüne çevirdim. Yanlış bir şekilde, yüreklenmiş olarak, sözünü sürdürdü:

"Ama eğer çok akıllıysan, sanırım dikkatli olmazsan seni gafil avlayabilecek bir şeyler çıkabilir."

Böyle bir kuramın peşine takılmaktan kaçınmak için Alex'in ikinci mektubunu açtım. Adrian'ın bu işi çok etkili bir şekilde yaptığını ve geriye gerekçelerinin tam bir dökümünü bıraktığını söylüyordu. "Buluşup konuşalım. Charing'deki X Otel'in barında, olur mu? Beni telefonla ara. Alex."

Valizimi açtım, eşyalarımı yeniden düzenledim, anne ve babama yolculuk hikâyelerimi anlattım, yeniden rutin şeyler ve kokularla, evin küçük hazları ve büyük sıkıcılıklarıyla haşır neşir oldum. Ama zihnim ikide bir, Robson'ın yaşamlarımız başlamazdan önce, çatı katında kendini astığı vakitlerde, kendimizi kaptırdığımız şu ateşli ve masum tartışmalara dönüp duruyordu. İntiharın her özgür kişinin hakkı olduğu bize felsefi anlamda aşikâr bir şey olarak görünmüştü: ölümcül bir hastalık ya da bunamayla karşı karşıya kalındığında mantıki bir

edim, işkence ya da başkalarının kaçınılmaz ölümleriyle karşı karşıya kalındığında kahramanca bir edim, karşılıksız aşkın öfkesi içindeyse görkemli bir edimdi (bakınız: Büyük Edebiyat). Bu kategorilerin hiçbiri de Robson'ın sefil denecek ölçüde vasat eylemi için geçerli değildi.

Bunların hiçbiri Adrian için de geçerli değildi. Sorgu yargıcı için bıraktığı mektupta intihar gerekçelerini açıklamıştı Adrian: yaşamın istenmeden bağışlanmış bir armağan olduğunu, düşünen insanın hem yaşamın doğasını hem de bu doğanın birlikte geldiği koşulları incelemek için felsefi bir görevi olduğunu ve eğer bu kişi hiç kimsenin istememiş olduğu bu armağandan vazgeçmeye karar verirse, o kararın sonuçları üzerinde hareket etmenin ahlaki ve insani bir görev olduğunu söylüyordu. Mektubun sonunda bu söylediklerinin kanıtlanması gerektiğini dile getiren bir ifade vardı. Adrian sorgu yargıcından argümanlarını herkesin öğrenmesini istemiş ve görevli de onun dileğini yerine getirmişti.

Sonunda, "Bunu nasıl yaptı?" diye sordum.

"Banyoda bileklerini kesti."

"Yüce Tanrım! Bu bir çeşit... Eski Yunanlara özgü bir intihar değil mi? Yoksa o baldıran otu muydu?"

"Daha çok Romalılara özgü bir şey, diyebilirim. Toplar damarı açmak. Ve bunun nasıl yapılacağını da biliyordu. Çaprazlama kesmen gerekir. Eğer düz kesersen, bilincini kaybedebilirsin, derken yara kapanır ve sen de her şeyi berbat etmiş olursun."

"Belki de bunu yapmak yerine kendini boğarsın."

"Öyle bile olsa, ikincilik ödülü" dedi Alex. "Adrian birincilik ödülü isterdi." Haklıydı: alınan notlarda birincilik, intiharda birincilik.

Kendini mezuniyet sonrası iki arkadaşla birlikte paylaştığı bir dairede öldürmüştü. Ötekiler hafta sonu için başka yere gitmişlerdi, bu yüzden Adrian'ın intiharını hazırlayacak çok vakti olmuştu. Sorgu yargıcına mektubunu yazmış, banyo ka-

pısına "GİRMEYİN –POLİSİ ÇAĞIRIN– ADRIAN" yazılı bir not iliştirmiş, banyo küvetini doldurmuş, kapıyı kilitlemiş, bileklerini sıcak suyun içinde kesmiş, kanı ölene dek akıtmıştı. Bir buçuk gün sonra bulunmuştu.

Alex bana *Cambridge Evening News*'den kesilmiş bir gazete kupürünü gösterdi: " 'Gelecek Vaat Eden' Genç Adamın Trajik Ölümü." Muhtemelen o manşeti sürekli olarak basılmaya hazır tutmuşlardı. Sorgu yargıcının soruşturma sonunda verdiği hüküm, Adrian Finn'in (22) kendini "akli dengesi bozulmuşken" öldürdüğüydü. Bu geleneksel ifadenin beni ne denli kızdırdığını anımsıyorum: Adrian'ın dengesini asla yitirmeyecek bir akla sahip olduğuna kalıbımı basardım. Gelgelelim hukukun gözünde, kendinizi öldürürseniz tanım gereği aklınız başınızda değildi, en azından bu edimi yerine getirdiğiniz vakitte. Hukuk, toplum ve din, aklı başında, sağlıklı olup da kendinizi öldürmenizin olanaksız olduğunu söylüyordu. Belki de bu otoriteler, intiharın akıl yürütme mantığının, sorgu yargıcının maaşını ödeyen devlet tarafından organize edildiği biçimiyle yaşamın doğası ve değerini şüpheyle sorgulamasından korkuyordu. Sonra, aklınızı geçici olarak yitirdiğiniz ilan edildiğine göre kendinizi öldürme gerekçelerinizin de delice olduğu varsayılıyordu. Bu yüzden ben, Adrian'ın, eski ve modern filozoflara yaptığı göndermelerle birlikte, yaşamın sadece başınıza gelmesine izin veren, değersiz edilgenliğine müdahale eden edimin üstünlüğü konusundaki argümanına pek fazla dikkat edildiğinden kuşkuluyum.

Adrian polisten kendilerine rahatsızlık verdiği için özür dilemiş ve sorgu yargıcına, son sözcüklerini herkesin bilmesi olanağını tanıdığı için teşekkür etmişti. Aynı zamanda yakılmayı ve küllerinin serpilmesini istedi çünkü bedenin hızla ortadan kaldırılmasının da bir filozofun aktif seçimi olduğunu ve toprağın içinde yatar halde doğal çürümeyi beklemeye yeğlenebileceğini savunuyordu.

"Gittin mi cenaze törenine?"

"Davetli değildim. Colin de değildi. Sadece ailesi vardı. Bildik şeyler."

"Ne düşünüyorsun?"

"Şey, ailenin hakkı, sanıyorum."

"Hayır, o konuda değil. Adrian'ın gerekçeleri hakkında."

Alex birasından bir yudum aldı. "Müthiş etkileyici mi yoksa müthiş bir zaman kaybı mı olduğuna karar veremedim."

"Peki sen? Karar verebildin mi?"

"Şey, her ikisi de olabilir."

"Benim anlayamadığım şey" dedim, "bunun kendi içinde bütünlüğü olan bir şey mi olduğu –bencilce bir kibir demek falan istemiyorum ama bilirsin işte, Adrian'ı ilgilendiren bir şey– yoksa, başka herkesin örtük bir eleştirisini de içeren bir şey mi olduğu. Bizim eleştirimizi." Alex'e baktım.

"Şey, her ikisi de olabilir."

"Bunu söylemeyi kes."

"Acaba felsefe hocaları ne düşündüler? Kendilerini herhangi bir şekilde sorumlu hissettiler mi? Sonuçta, eğittikleri onun beyniydi."

"Onu son ne zaman gördün?"

"Ölmeden aşağı yukarı üç ay önce. Tam oturduğun yerde. Bu yüzden sordum."

"Demek Chislehurst'e gidiyordu. Nasıl görünüyordu?"

"Neşeli. Mutlu. Kendisi gibi, hatta daha da öyle. Birbirimize hoşça kal derken, âşık olduğunu söyledi bana."

Lanet olasıca kancık, diye düşündüm. Tüm dünyada bir erkeğin âşık olabileceği ve yine de hayatı yaşanmaya değmez bulabileceği bir kadın var idiyse, bu Veronica'ydı.

"Onun hakkında ne söyledi?"

"Hiçbir şey. Nasıl biri olduğunu bilirsin."

"Ona bir mektup yazdığımı, bu mektubu uygun bir yerine sokmasını belirttiğimi söyledi mi sana?"

"Hayır ama beni şaşırtmıyor bu."

"Ne, ona mektup yazışım mı yoksa bunu sana söylememesi mi?"

"Şey, her ikisi de olabilir."

Şöyle hafifçe iteledim Alex'i ancak birasını dökecek kadar.

Evde, duyduklarım üzerinde biraz kafa yoracak vakit bulmuşken, annemin sorularını savuşturmak zorunda kaldım.

"Neler öğrendin?"

Olan bitenleri ona biraz anlattım.

"Zavallı polisler için çok nahoş olmuş olmalı. Yapmak zorunda kaldıkları şeyler. Bir kız meselesi var mıydı oğlanın?"

İçimdeki bir ses: Elbette, Veronica'yla çıkıyordu, demek istiyordu. Bunu demek yerine, sadece: "Alex son buluşmalarında onun mutlu olduğunu söyledi" dedim.

"Peki niçin yaptı bu işi?"

Ona, ilgili filozofların adlarını dışta bırakarak kısanın da kısası bir hikâye anlattım. İstenmeyen bir armağanı reddetmenin, edilginliğe karşı eylemin anlamını açıklamaya çalıştım. Annem bütün bunları dinlerken başını sallayıp durdu.

"Görüyorsun, haklıydım."

"Nasıl haklıydın, anne?"

"Çok *akıllıydı* o oğlan. Eğer o kadar akıllı olursan kendini herhangi bir şeye inandırabilirsin. Sağduyu denen şeyi ardında bırakırsın sadece. Onu gafil avlayan şey beyni, bu yüzden yaptı bunu."

"Evet, anne."

"Bütün söyleyeceğin bu mu? Aynı görüşte olduğunu mu söylüyorsun?"

Yanıt vermemek sinirlerime hâkim olmanın tek yoluydu.

Bunu izleyen birkaç günü Adrian'ın ölümüyle ilgili tüm görüş açılarını bütün cepheleriyle düşünmeye çalışarak geçirdim. Kendim bir elveda mektubunu hiç de beklemezken, Colin ve Alex adına hayal kırıklığına uğradım. Peki, Veronica konusunda şimdi nasıl düşünmem gerekiyordu? Adrian onu seviyordu ancak kendini öldürmüştü: bu nasıl açıklanabilirdi? Çoğumuz

için, ilk aşk deneyimi, bu deneyim başarısızlıkla sonuçlansa bile –belki de özellikle başarısızlıkla sonuçlandığında– yaşama geçerlilik kazandıran, onun yaşanmaya değer olduğunu doğrulayan bir vaadi içerir. Gerçi daha sonraki yıllar bu görüşü değiştirebilir, aramızdan bazıları ondan hepten vazgeçebilir ama aşk bir kez kapıyı çaldı mı onun gibi hiçbir şey yoktur, öyle değil mi? Anlaştık mı?

Ne var ki Adrian aynı görüşte değildi. Belki farklı bir kadın olsaydı... ya da belki öyle değildi, son buluşmalarında Adrian'ın kendinden geçmiş durumuna tanıklık etmişti Alex. Araya giren aylar içinde korkunç bir şey mi olmuştu? Ama eğer öyle olsaydı, Adrian bunu mutlaka gösterirdi. O aramızdaki hakikat arayışçısı ve filozoftu: belirttiği gerekçeler onlar idiyse, gerçek gerekçeleri de bunlardı.

Veronica konusunda, Adrian'ı kurtaramadığı için onu kınamaktan, ona acımaya geçtim: Veronica bu ilişkiden zaferle çıkarak bir avantaj sağlamıştı ama hele olan bitenlere bir bakın. Taziyelerimi mi dile getirmem gerekirdi? Ama böyle yapsam ikiyüzlü biri olduğumu düşünürdü. Onunla temas kurmaya çalışacak olsam ya yanıt vermezdi ya da her şeyi bir şekilde öyle çarpıtırdı ki, sonunda doğru düşünemez olurdum.

Sonunda, gerçekten de doğru düşündüğümü fark ettim. Bir başka deyişle, Adrian'ın gerekçelerini anladığımı, onlara saygı duyduğumu ve ona hayran olduğumu. Benden daha iyi bir kafası ve daha güçlü bir mizacı vardı; mantıklı düşünüyor ve sonra da mantıksal düşüncenin sonuçlarına dayanarak hareket ediyordu. Oysa çoğumuz sanırım tam karşıtını yapıyoruz: içgüdüsel bir karar veriyoruz, sonra da onu doğrulamak için bir usyürütme altyapısı oluşturuyoruz. Ve sonuca da sağduyu diyoruz. Adrian'ın eyleminin geriye kalanlarımızın örtük bir eleştirisi olduğunu mu düşünüyordum? Hayır. Ya da en azından, böyle bir niyeti olmadığından eminim onun. Adrian insanlara çekici gelebiliyordu ama hiçbir zaman adeta müritleri olmasını istiyormuş gibi davranmadı, hepimizin de kendi baş-

larımıza düşünmemize inanıyordu. Yaşamış olsaydı, çoğumuzun yaptığı ya da yapmaya uğraştığı gibi "yaşamdan zevk" alabilir miydi? Belki de alırdı; ya da belki de eylemlerini, savunduğu düşüncelerle uzlaştırmakta başarısız kalmaktan suçluluk ve pişmanlık duymuş olabilirdi.

Ve yukarda saydıklarımın hiçbiri, Alex'in de ifade ettiği gibi, bütün bunların hâlâ lanet olasıca korkunç bir kayıp olduğu gerçeğini değiştirmiyor.

Bir yıl sonra, Colin'le Alex yeniden bir araya gelmeyi önerdiler. Adrian'ın ölüm yıldönümünde, üçümüz Charing Cross Oteli'nde içki içmek üzere buluştuk, sonra da bir Hint restoranında yemeğe gittik. Dostumuza ilişkin hatıraları aklımıza getirmeye ve onu övgüyle yâd etmeye uğraştık. Onun İhtiyar Joe Hunt'a işsiz olduğunu söylediğini ve Phil Dixon'a da Eros ve Thanatos hakkında şeyler öğrettiğini anımsadık. Geçmişimizi şimdiden bir anekdota dönüştürüyorduk. Adrian'ın Cambridge'e burs kazanma haberini sevinçle kutladığımızı hatırladık. Onun hepimizin evine gelmesine rağmen hiçbirimizin de onun evine gitmemiş olduğunu fark ettik ve babasının ne yaptığını da –acaba hiç sormuş muyduk?– bilmiyorduk. Otelin barında şarap bardaklarını ve yemeğin sonunda da bira bardaklarını onun şerefine kaldırdık. Dışarı çıkınca birbirimizin omuzlarına vurduk ve bu anma törenini her yıl yinelemeye yemin ettik. Ne var ki yaşamlarımız şimdiden, farklı doğrultularda ilerliyordu ve Adrian'ın paylaşılan anısı bizi bir arada tutmak için yeterli değildi. Belki de ölümündeki gizem eksikliği, davasının daha kolay bir şekilde kapatılmış olduğu anlamına geliyordu. Onu elbette tüm yaşamımız boyunca anımsayacaktık. Ama ölümü – Cambridge gazetesinin rutin bir şekilde vurguladığı gibi– "trajik" olmaktan çok ibret alınacak bir ölümdü ve böylelikle bizden oldukça çabukça uzaklaşıyor, zaman ve tarih içindeki yerini alıyordu.

Şimdi evden ayrılmış ve bir sanat kurumunun yönetim bölümünde stajyer olarak çalışmaya başlamıştım. Derken Margaret'la tanıştım, evlendik ve üç yıl sonra Susie doğdu. Büyük bir konut kredisi borcuna girerek küçük bir ev satın aldık, her gün Londra'ya gidip geliyordum. Stajyerliğim uzun bir kariyere dönüştü. Yaşam geçip gitti. Bir İngiliz, bir keresinde evliliğin, önce pudingin servis edildiği uzun ve sıkıcı bir yemek olduğunu söylemişti. Sanıyorum, çok kinikçe bir söz bu. Ben evliliğimden zevk aldım ama belki de benim kendi iyiliğim için çok sessiz, çok huzur doluydu bu evlilik. Bir on yıl kadar sonra Margaret restoran işleten bir herifle ilişki kurdu. Adamdan fazla hoşlanmadım –ya da daha özel olarak yemeklerinden– ama adamdan zaten hoşlanmazdım, öyle değil mi? Susie'nin velayeti paylaşıldı. Bereket versin ki, bu ayrılıktan çok etkilenmişe benzemiyordu ve şimdi anlıyorum ki, kendi travma kuramımı ona hiç uygulamadım.

Boşandıktan sonra, birkaç ilişkim oldu ama ciddi bir şey yoktu. Margaret'a her zaman yeni kız arkadaşımdan söz ederdim. O zamanlar doğal bir şey gibi görünüyordu bu. Şimdi bazen merak ediyordum da acaba onu kıskandırma girişimi miydi bu ya da belki de bir kendini koruma edimi, yeni ilişkiyi çok ciddileşmekten engellemenin bir yoluydu. Bundan başka, daha da boşalan yaşamımda, belki de fikirlerimi daha gerçekleştirilebilir göstermek için "proje" diye adlandırdığım çeşitli fikirler geliştirdim. Bunların hiçbiri de gerçekleşmedi. Şey, önemi yok bunun ya da hikâyemin herhangi bir bölümünün.

Susie büyüdü ve insanlar ona Susan demeye başladılar. Yirmi dördüne geldiğinde, bir nikâh dairesi koridorunda koluna girdim. Ken bir doktor, şimdi biri oğlan biri kız iki küçük çocukları var. Cüzdanımda taşıdığım fotoğraflarında olduklarından hep daha genç görünüyorlar. Sanırım, "felsefi olarak aşikâr bir şey" dememek için, normal, diyorum. Ama insan bazı sözleri yinelediğini fark ediyor. Sözgelimi, "Ne çabuk büyüyorlar,

öyle değil mi?" ifadesi. Aslında bütün demek istediğiniz: zaman benim için bugünlerde daha hızlı geçiyor.

Margaret'ın ikinci kocası pek de sakin biri çıkmadı. Margaret'a bayağı benzeyen, gelgelelim yaşça, ki bu çok önemli, on yıl daha küçük başka birisiyle ilişki kurdu. Margaret'la dost kaldık, aile toplantılarında buluşuyoruz ve bazen de öğle yemeği yiyoruz. Bir keresinde, bir iki bardak bir şeyler içtikten sonra, duygusallaştı ve yeniden bir araya gelebileceğimizi söyledi. Onun ifadesiyle, daha tuhaf şeyler oldu. Hiç kuşkusuz oldu ama ben şimdi kendi rutinime alışmış biriydim ve yalnızlığımdan hoşlanıyordum. Ya da sadece, belki de böyle bir şey yapacak kadar tuhaf biri değilim. Bir iki kez birlikte tatile çıkmaktan söz ettik ama sanırım her ikimiz de bunu ötekinin planlamasını, bilet ve otel rezervasyonu işlerini ayarlamasını bekliyorduk. Bu yüzden hiçbir zaman olmadı.

Şimdi emekliyim. Mal mülkle birlikte kendi dairem var. Birlikte içki içtiğim birkaç arkadaşla ilişkimi sürdürüyorum ve bazı kadın arkadaşlarım da var, elbette, platonik (Onlar da bu hikâyenin bir parçası değiller). Yerel tarih derneğinin üyesiyim, gerçi metal detektörlerin topraktan çıkardıkları şeyler beni artık bazılarından daha az heyecanlandırıyor. Bir süre önce, yerel hastanedeki kütüphanenin yöneticiliğini yapmaya gönüllü oldum, koğuşlarda dolaşarak birtakım kitaplar dağıtıyorum, birtakım kitaplar getirtiyorum, tavsiyelerde bulunuyorum. Bu beni enerjik kılıyor ve yararlı bir şey yapmak da iyi bir şey, aynı zamanda, bazı yeni insanlarla tanışıyorum. Hasta insanlar elbette, aynı zamanda ölüm döşeğinde olan insanlar. Ama en azından, kendi sıram geldiğinde hastanedeki yolumu öğrenmiş olacağım.

Ve bu bir yaşam, öyle değil mi? Bazı başarılar ve bazı hayal kırıklıkları. Benim için ilginç bir şey oldu yaşam, gerçi başkaları, yaşamı bu kadar ilginç bulmasalar şikâyet etmezdim ya da çok şaşırmazdım. Belki bir bakıma, Adrian ne yaptığını biliyor-

du. Kendi yaşamımı herhangi bir şey yüzünden özleyeceğimden falan da değil, anlıyorsunuz ya.

Hayatta kaldım. "Hikâyeyi anlatmak için hayatta kaldı"– insanlar öyle söylerler, değil mi? Bir zamanlar İhtiyar Joe Hunt'a akıcı ama samimiyetten uzak bir dille söylediğim gibi: Tarih, zafer kazananların yalanları değildir; şimdi bunu biliyorum. Tarih daha çok, çoğu ne zafer kazanmış ne de yenilgiye uğramış olan hayatta kalanların anılarıdır.

2

Hayatta daha sonraları, biraz huzur beklersiniz, değil mi? Buna layık olduğunuzu düşünürsünüz. Ben de düşündüm. Ama öte yandan liyakatin ödülünün hayatın işi olmadığını anlamaya başlarsınız.

Bundan başka, gençken, yaşın getireceği olası acıları ve kasvetleri öngörebileceğinizi düşünürsünüz. Kendinizi tek başınıza, boşanmış, dul kalmış olarak hayal edersiniz; çocuklar sizden uzakta büyümekte, dostlar ölmektedir. Statü kaybını, arzu kaybını ve arzulanabilirliğin kaybını hayal edersiniz. Daha da öteye gidip kendi yaklaşan ölümünüzü, çevrenize hangi dostlarınızı toplarsanız toplayın ancak tek başına yüzleşilebilen ölümü düşünebilirsiniz. Ama bütün bunlar ileriye bakmak oluyor.

Yapmayı başaramadığınız şey, ileriye bakmak ve sonra da kendinizi o gelecek noktasından geriye bakarken hayal etmek. Zamanın getirdiği yeni heyecanları öğrenmek. Sözgelimi, hayatınıza tanık olanlar azalırken, şimdi ya da bir zamanlar ne olduğunuz hakkında daha az doğrulama, dolayısıyla daha az kesinlik olduğunu keşfetmek. Düzenli olarak kayıtlar tutmuş olsanız bile –sözcükler, sesler ve resimlerle– yanlış türden bir kayıt tutma işine girişmiş olduğunuzu fark edebilirsiniz. Adrian'ın alıntı yaptığı cümle neydi? "Tarih, belleğin kusurlarının, belgelemenin yetersizlikleriyle buluştuğu noktada üretilen o kesinliktir."

Hâlâ çok sayıda tarih kitabı okuyorum ve hiç kuşkusuz kendi ömrümde meydana gelmiş olan bütün resmi tarihi –komünizmin çöküşü, Bayan Thatcher, 9/11, küresel ısınma– normal bir korku, kaygı ve ihtiyatlı iyimserlik karışımıyla takip ettim. Ne var ki bu konuda, Eski Yunan ve Roma ya da Britanya İmparatorluğu yahut Rus Devrimi'nde olan biten olaylar konusunda hissettiğim şeylerin aynısını asla hissetmedim, buna hiçbir zaman tam olarak güvenmedim. Belki de sadece, üzerinde az çok görüş birliğine varılmış tarih konusunda kendimi daha güvende hissediyorum. Ya da belki de yine o aynı paradoks söz konusu: burnumuzun dibinde olan tarihin en açık seçik tarih olması gerekir ancak en çok uçucu olan da o. Zaman içinde yaşıyoruz, zaman bizi bağlıyor ve tanımlıyor ve zamanın tarihin de ölçüsü olması gerekir, öyle değil mi? Ama zamanı anlayamazsak, onun yürüyüşü ve ilerleyişindeki gizemleri kavrayamazsak, tarihten yana, hatta ondan payımıza düşen kendi küçük, kişisel, büyük ölçüde belgelenmemiş parçamız açısından, ne şansımız kalır?

Biz gençken, otuz yaşının üstündeki herkes orta yaşlı, ellinin üstündeki herkes ihtiyar gözüküyordu. Ve geçip giden zaman, o kadar da yanılmadığımızı doğruluyor. Gençken son

derece kesin ve kaba olan şu küçük yaş farklılıkları, aşınıp gidiyor. Sonunda hepimiz de aynı kategoriye ait oluyoruz, genç olmayanlar kategorisine. Kendim buna hiçbir zaman fazla aldırış etmedim.

Ama bu kuralın istisnaları var. Bazı insanlar için gençlikte kurulan zaman farklılıkları gerçekte hiçbir zaman ortadan kalkmıyor: titrek aksakallı ihtiyarlar olsalar bile yaşlılar yaşlı olarak kalıyor. Bazı insanlar için, diyelim beş aylık bir fark, karşıt yöndeki kanıtlar ne olursa olsun, insanın, erkek ya da kadın, kendini ötekinden sapkın bir şekilde, hep daha bilge ya da daha bilgili olarak düşüneceği anlamına geliyor. Ya da belki de karşıt yöndeki kanıtlardan *dolayı* demem gerekirdi. Herhangi bir nesnel bir gözlemci için şu son derece açık ki denge marjinal olarak daha genç kişiye kaymış bulunduğu *için*, öteki üstünlük varsayımını daha da güçlü bir şekilde koruyor. Daha da nevrotik olarak.

Aklıma gelmişken söyleyeyim, hâlâ bir hayli Dvorak çalıyorum. Senfonileri o kadar değil, bugünlerde yaylı dörtlülerini yeğliyorum. Ne var ki Çaykovski, gençlikte insanı büyüleyen, orta yaşta hâlâ belli bir etkiyi koruyan ancak daha sonraları, sıkıcı değilse bile bir şekilde daha az ilginç görünen şu dehaların yolundan gitmiş bulunuyor. Veronica'nın haklı olduğunu söylüyor falan değilim. Gençleri büyüleyebilen bir deha olmanın hiçbir yanlış yanı yok. Daha çok, bir dehanın büyüsüne kapılamayan gençlerin bir yanlışları var. Bu arada, *Un homme et Une Femme* film müziğinin bir deha eseri olduğunu düşünmüyorum. O zamanlar da düşünmüyordum. Öte yandan, ara sıra Ted Hughes'u anımsıyor ve aslında, hayvanları hiçbir zaman gerçekten de tüketmemiş oluşuna, gülümsüyorum.

Susie'yle aramız iyi. Yeterince iyi, yani. Ama genç kuşaklar artık temas halinde olma ihtiyacını, hatta zorunluluğunu bile hissetmiyorlar. En azından, "görme"deki gibi "temas halinde

olma" zorunluluğunu değil. Bir e-posta babacığıma yeterli olur, ne yazık ki babam SMS göndermeyi öğrenemedi. Evet, şimdi emekli, şu gizemli "projeleri"yle etrafta hâlâ bir şeyler araştırıp duruyor, herhangi bir şeyi sona erdirebileceğinden de kuşkuluyum ama en azından beyni aktif tutuyor, golf oynamaktan daha iyidir, evet geçen hafta oraya gelmeyi planlamıştık ki bir şey çıktı. İnşallah Alzheimer'a yakalanmaz, gerçekte en büyük kaygım bu çünkü şey, annemin onu yanına alması pek olası gözükmüyor, öyle değil mi? Hayır: abartıyorum, yanlış bir imge oluşturuyorum. Susie'nin böyle duyguları yoktur, bundan eminim. Tek başına yaşamanın kendine acıma ve paranoya anları oluyor. Susie'yle ben iyi geçiniyoruz.

Bir arkadaşımızın –Margaret'la ben, evli olduğumuzdan daha uzun bir süredir boşanmış olmamıza karşın bunu hâlâ içgüdüsel olarak söylüyorum– bir punk rock grubunda çalan bir oğlu vardı. Şarkılarından herhangi birini dinleyip dinlemediğini sordum ona. "Her Gün Pazar" adlı bir şarkının adını andı. Yeniyetmeliğe özgü aynı can sıkıntısının kuşaktan kuşağa devam ettiğini düşünerek gönül rahatlığıyla güldüğümü anımsıyorum. Aynı zamanda ondan kaçmak için acı, alay dolu aynı esprinin kullanıldığını da. "Her Gün Pazar", bu sözcükler beni kendi durgunluk yıllarıma, yaşamın başlamasının o korkunç bekleyişine geri götürdü. Arkadaşıma grubun öteki şarkılarının neler olduğunu sordum. Hayır, diye yanıt verdi kadın arkadaşımız, şarkıları o, tek şarkıları. Peki şarkı nasıl devam ediyor? diye sordum. Nasıl yani? dedi. Şey, sonraki dize ne? Anlamıyorsun galiba? dedi. Şarkı *ondan* ibaret. O dizeyi tekrar tekrar yineliyorlar, ta ki şarkı sona erene dek. Gülümsediğimi anımsıyorum. "Her Gün Pazar" bundan fena bir kitabe olmazdı, öyle değil mi?

Adımın ve adresimin bir pencere içinde gösterildiği şu uzun beyaz zarflardan biriydi. Sizi bilmem ama zarfları açma konu-

sunda hiç aceleci davranmam ben. Bir zamanlar, böylesi mektuplar boşanmamda bir başka acılı aşama anlamına geliyordu, bu yüzden onlara karşı sakınımlıyım. Günümüzde, acınacak kadar az kazanç getiren hisse senetleriyle bağlantılı bir vergi belgesi olabilir içlerinde. Emekli olduğumda satın aldığım bir hisse ya da zaten gönderdiğim para havaleleriyle sürekli desteklediğim şu hayır kurumundan ekstra bir rica. Bu yüzden o zarfı, dairede sağa sola atılmış kâğıtları, yeniden kullanım amacıyla –son zarfa kadar– topladığım ana değin unuttum. Sonunda bunun, adını hiç duymadığım bir avukatlık firması olan Coyle, Innes & Black'den gelen bir mektup olduğu ortaya çıktı. Eleanor Marriott adında biri *"Bayan Sarah Ford'un (müteveffa) mülkü konusunda"* diye yazmıştı. Durumu kavramam bir süremi aldı.

Son derece kolay varsayımlarla yaşıyoruz, öyle değil mi? Sözgelimi, o anı, olaylar artı zamana eşit. Ama bundan çok daha tuhaf. Bir anının, unuttuğumuzu düşündüğümüz şey olduğunu söyleyen kimdi? Ve zamanın saptayıcı değil de daha çok bir çözücü gibi etkidiği, hepimiz için besbelli bir şey olmalı. Ama buna inanmak uygun değil, yararlı değil, yaşamlarımızı sürdürmemize yardımcı olmuyor, bu yüzden onu duymazdan geliyoruz.

Benden adresimi onaylamam ve pasaportumun bir fotokopisini vermem istendi. Beş yüz sterlin ve iki "belge" bırakılmış olduğundan haberdar edildim. Bunu çok kafa karıştırıcı buldum. Bir kere, vaftiz adını ne bildiğim ne de unutmuş olduğum birinden, ölüme bağlı bir bağış almış olmak. Beş yüz sterlin son derece özgül bir tutar gibi gözüküyordu. Yok denecek bir şey sayılmazdı ama çok büyük de değildi. Belki de Bayan Ford'un vasiyetini ne zaman hazırladığını öğrenirsem bu, bir anlam taşıyacaktı. Gerçi vasiyet çok uzun bir zaman önce hazırlanmış olsaydı, paranın ulaşacağı tutar şimdi çok daha büyük olurdu ve bu, daha da az anlam taşırdı.

Fotokopisini çektirdiğim belgeleri iliştirerek, kimliğimin doğruluğunu ve adresimi teyit ettim. Vasiyetin ne zaman hazırlanmış olduğunu bana söyleyip söyleyemeyeceklerini sordum. Derken bir akşam oturup kırk yıl kadar önce Chislehurst'te geçen o aşağılayıcı hafta sonunu zihnimde yeniden canlandırmaya uğraştım. Bir teşekkür ya da ödüle değer gözükebilecek herhangi bir anı, olayı ya da sözü araştırmaya koyuldum. Ne var ki belleğim gitgide, görünüşte gerçeği barındıran verileri küçük varyasyonlarla yineleyen bir mekanizmaya dönüştü. Dikkatimi geçmişe yönelttim, bekledim, belleğimi hileyle farklı bir yola sokmaya uğraştım. Ama bunlar hiçbir şeye yaramıyordu. Ben, Bayan Sarah Ford'un (müteveffa) kızıyla bir yıl kadar bir süre çıkmış olan, kocası tarafından tepeden bakılan, oğulları tarafından kibirli bir şekilde yakından incelemeye alınan ve kızları tarafından da manipüle edilmiş olan birisiydim. Benim için o zamanlar acılı bir şeydi bu ama daha sonraki beş yüz sterlinin anaç özrünü hiç de gerektirmiyordu.

Zaten, o acı sürmedi. Daha önce de söylediğim gibi, bende belli bir kendini koruma içgüdüsü var. Veronica'yı başarılı bir şekilde zihnimden, hikâyemden attım. Bu yüzden zaman beni biraz çabukça orta yaşa getirdiğinde ve geriye bakıp da yaşamımın nasıl geçip gittiğini incelemeye, geçmemiş olduğum yolları, şu insanı uyuşukluğa sevk eden, yıkıcı ya öyle yapsaydımları gözden geçirmeye başladığımda, Veronica'yla her şey nasıl olurdu diye –daha iyi durumlar şöyle dursun, daha kötü durumlar için bile– hayaller kurduğumu asla fark etmedim. Annie'yle evet ama Veronica'yla hayır. Ve boşanmış olsak bile Margaret'la geçirdiğim yıllardan ötürü hiç pişmanlık duymadım. Ne denli uğraşırsam uğraşayım –ki bu çok zor değildi– sonunda fantezilerimde benim yaşamım olmuş bir yaşamdan, belirgin bir şekilde farklı bir yaşamı pek ender olarak kurdum. Bunun kendinden bir hoşnut kalma hali olduğunu sanmıyorum, daha çok bir hayal gücü, hırs ya da başka bir şeyin eksik-

liği bu. Sanıyorum gerçek bu, evet. Sonunda kendi yaşamımda yaptığım şeyleri yapmamış olacak kadar tuhaf biri değilim.

Avukatın mektubunu hemen okumadım. Bunu yapmak yerine üzerinde adım yazılı olan uzun, krem renkli zarfa baktım. El yazısını daha önce sadece bir kez görmüştüm ama yine de tanıdık bir yazıydı. Bay Anthony Webster, harflerin yukarıya ve aşağıya inen uzatmalarındaki dekoratif öğeler, beni sadece bir hafta sonu süresince tanımış olduğum birisinin anılarına götürdü. El yazısı, şeklinden çok özgüveninde, belki de benim yapmadığım şeyleri yapacak kadar "tuhaf" olan bir kadını akla getiriyordu. Ama bu şeylerin ne olmuş olabileceğini bilemiyor ya da tahmin edemiyordum. Zarfın önünde, tam orta yerin üst kısmında, iki-üç santimlik bir seloteyp vardı. Onun aşağıya doğru inmesini ve ekstradan bir mühür eklentisini *bekliyordum ne var ki* seloteyp, zarfın üstteki kenarı boyunca kesilmişti. Herhalde mektup bir zamanlar başka bir şeye iliştirilmişti.

Sonunda, mektubu açıp okudum: "Sevgili Tony, mektuba iliştirilen şeyi almanın doğru olduğunu düşünüyorum. Adrian senden hep sıcak sözlerle bahsetti, belki de bunu, acılı olsa da uzun zaman öncesine ait ilginç bir andaç olarak göreceksin. Sana aynı zamanda biraz para bırakıyorum. Bunu garip bulabilirsin, doğrusunu söylemek gerekirse kendi davranış saiklerimden pek de emin değilim. Her halükârda, uzun seneler önce ailemin sana davranış tarzından ötürü özür dilerim ve yattığım mezarın ötesinden bile, sana iyi dileklerde bulunuyorum. Sevgilerle, Sarah Ford. P.S. Tuhaf gözükebilir ama sanırım hayatının son anları mutluydu."

Bağış para doğrudan ödenebilsin diye avukat banka hesabının ayrıntılarını istedi. Kadın aynı zamanda bana bırakılmış olan "belgelerin" birincisini iliştirdiğini ekliyordu. İkincisi hâlâ Bayan Ford'un kızının mülkiyetindeydi. Bunun, kesilen seloteyp parçasının bir açıklaması olduğunu anladım. Bayan Marriott şu anda bu ikinci parçayı elde etmeye uğraşıyordu. Ve

sorduğum soruya yanıt olarak, Bayan Ford'un vasiyetinin beş yıl önce hazırlanmış olduğunu belirtiyordu.

Margaret iki tür kadın olduğunu söylerdi: karakteri hemen anlaşılanlar ve gizem içerenler. Bir erkeğin sezdiği, bir erkeği çeken ya da çekmeyen ilk şey buydu. Bazı erkekler bir tipin, bazılarıysa ötekinin çekimine kapılıyorlar. Margaret –size söylememe gerek yok– karakteri hemen anlaşılanlar takımındandı ancak zaman zaman bir gizem havası taşıyanlara ya da bunu yaratanlara gıptayla bakabiliyordu.

"Senden olduğun gibi hoşlanıyorum" dedim ona bir keresinde.

"Ama beni şimdi çok iyi tanıyorsun" diye yanıt verdi. Altı yedi yıldır evliydik. "Biraz daha... bilinmez olmamı tercih etmez miydin?"

"Senin gizemli bir kadın olmanı istemiyorum. Sanırım bundan nefret ederdim. Erkekleri tuzağa düşürmek için ya sadece bir yüz, bir oyun, bir teknik oluyor ya da gizemli bir kadın kendine karşı bile gizemli oluyor ki en kötüsü de bu."

"Tony, gerçekten insani ilişkileri çok iyi bilen biri gibi konuştun."

"Şey, böyle biri değilim" dedim, tabii, bana takılmakta olduğunun farkında olarak. "Ömrümde o kadar çok kadın tanımış değilim."

"Kadınlar konusunda çok şey bilmeyebilirim ama neye benzediğimi biliyorum."

"Bunu söylemedim ben, bunu da kastetmiyorum. Ama sanırım nispeten çok az sayıda kadın tanıdığım için onlar konusunda ne düşündüğümü biliyorum. Ve onlarda nelerden hoşlandığımı. Daha çok tanımış olsaydım, daha çok kafam karışırdı."

"Şimdi bunu bir iltifat olarak mı alayım yoksa almayayım mı emin değilim" dedi Margaret.

Bütün bunlar elbette evliliğimizin bozulmasından önceydi. Ama eğer Margaret daha gizemli biri olmuş olsaydı bu

evlilik daha uzun sürmezdi, sizi –ve onu– bu konuda temin edebilirim.

Ve yıllar içinde ondaki bir şeyler bana da geçti. Sözgelimi, onu tanımamış olsaydım, avukatla sabırlı bir mektuplaşma işine girişebilirdim. Ancak pencereli bir başka zarfın gelmesini sessiz sakin beklemek istemiyordum. Bunu yapmak yerine, Bayan Eleanor Marriott'a telefon edip bana bırakılan öteki belgeyi sordum.

"Vasiyette bir günce olarak geçiyor."

"Bir günce mi? Bayan Ford'un güncesi mi?"

"Hayır. Adını bir kontrol edeyim." Bir duraklama. "Adrian Finn."

Adrian! Güncesi Bayan Ford'un eline nasıl geçmişti? Ki bu, avukat için bir soru sayılmazdı. Bütün söylediğim, "Adrian, bir dosttu" oldu. Sonra, "Herhalde gönderdiğiniz mektuba iliştirilmişti" dedim.

"Bundan emin olamam."

"Günceyi gerçekten gördünüz mü?"

"Hayır, görmedim." Tavrı, yardıma yanaşmayan birinin tavrından çok, özellikle ihtiyatlı davranan birinin tavrıydı.

"Veronica Ford günceyi alıkoymak için herhangi bir gerekçe gösterdi mi?"

"Ondan ayrılmaya henüz hazır olmadığını söyledi."

Doğru. "Ama günce benim, öyle değil mi?"

"Vasiyette kesinlikle size bırakıldı."

Hmm. Şu iki önermeyi ayıran yasal bir incelik olup olmadığını merak ettim. "Onun... eline nasıl geçtiğini biliyor musunuz?"

"Anladığım kadarıyla, son yıllarda annesinden uzakta yaşıyordu. Saklamak için çeşitli şeyler aldığını söyledi. Eve hırsız girer diye. Mücevherat, para, belge."

"Bu, yasal mı?"

"Şey, yasadışı değil. Pekâlâ ihtiyatlı bir davranış olarak görülebilir."

Pek fazla mesafe kaydediyor gibi değildik. "Şunu bir açıklığa kavuşturayım. Bu belgeyi, günceyi size devretmesi gerekirdi. Onu istediniz ve o, ondan vazgeçmeyi reddediyor."

"Şimdilik, evet, durum bu."

"Bana adresini verebilir misiniz?"

"Bunu yapabilmek için ondan izin almam gerekir."

"O zaman bu izni bir zahmet alabilir misiniz?"

Avukat gibi birisiyle konuştuğunuzda, bir süre sonra kendiniz gibi görünmekten çıkıp sonunda onun gibi göründüğünüz hiç dikkatinizi çekti mi?

Yaşayacak ne kadar az zamanınız kalırsa, onu o kadar az boşa harcamak istiyorsunuz. Mantıki, öyle değil mi? Gerçi tasarruf ettiğiniz vakitleri nasıl kullandığınız... şey, bu da gençlikte muhtemelen öngöremeyeceğiniz başka bir şey. Sözgelimi ben her şeye çekidüzen vermekle çok vakit geçiririm, üstelik dağınık bir insan bile değilimdir. Yaşın getirdiği mütevazı tatminlerden biri bu. Düzenliliği amaçlıyorum, yeniden kullanım yapıyorum, değerini artırmak için dairemi temiz tutuyorum ve dekore ediyorum. Vasiyetimi hazırladım; kızım, damadım, torunlarım ve eski karımla ilişkilerim kusursuz olmasa bile en azından düzene oturmuş durumda. Ya da kendimi böyle olduğuna inandırdım. Kavgadan hoşlanmazlık durumuna, hatta bir dinginlik durumuna eriştim. Çünkü her şeyi idare ediyorum. Karışıklıktan hoşlanmıyorum ve arkamda bir karışıklık bırakmaktan hoşlanmıyorum. Bilmek istersiniz diye söylüyorum, tercihimi yakılmaktan yana kullandım.

Bu yüzden telefon ederek Bayan Marriott'ı yeniden aradım ve Bayan Ford'un öteki çocuğunun, Jack olarak bilinen John'un iletişim kurabileceğim numaralarını istedim. Margaret'ı arayıp öğle yemeği yiyebileceğimiz boş bir günü olup olmadığını sordum. Ve kendi avukatımla da randevulaştım. Hayır, bu kendini çok fazla önemsemek gibi oluyor. Eminim ki Birader Jack, "avukatım" diye adlandırdığı birine sahip olurdu. Benim vasi-

yetimi mahallenin avukatı hazırladı, çiçekçinin üstünde küçük bir bürosu var ve son derece işbilir birine benziyor. Vaftiz adımı kullanmaya hiç girişmediği ve kendininkini kullanmamı önermediği için de ondan hoşlanıyorum. Bu yüzden onu sadece T.J. Gunnell olarak tanıyorum ve adının ilk harflerinin ne olabileceği konusunda kafa bile yormuyorum. Biliyor musunuz korktuğum bir şey var? Hastanede yaşlı bir insan olmak ve hiç tanışmadığım hemşirelerin beni Anthony ya da daha da kötüsü, Tony diye çağırmaları. Şunu kolunuza takıvereyim, Tony. Şu yulaf lapasından biraz daha alın, Tony. Dışarıya çıktınız mı, Tony? Hiç kuşkusuz, bunlar olduğu zaman, hemşire takımıyla aşırı içlidışlı olma, kaygı listemin çok aşağılarında yer alabilir.

Margaret'la ilk tanıştığımda, biraz tuhafça bir şey yaptım. Veronica'yı hayat hikâyemden tümüyle sildim. Annie gerçek ilk kız arkadaşımmış gibi davrandım. Biliyorum ki çoğu erkek tanıştığı kız ve yaptığı seks sayısını abartır, ben tam tersini yaptım. Bir çizgi çekip her şeye yeniden başladım. Margaret, bir başlangıç yapma konusunda bu denli yavaş davranmış olmama biraz şaşırdı, bekâretimi kaybetmek açısından değil, ciddi bir ilişki kurmak açısından; ama aynı zamanda, o vakitler biraz büyülendiğimi de düşündüm. Bir erkekte çekingenliği çekici bulduğu yolunda bir şeyler söyledi Margaret.

Daha tuhaf olan yan şuydu ki hikâyemi bu şekilde anlatmak kolaydı çünkü zaten kendime söylediğim de buydu. Veronica'yla geçirmiş olduğum zamanı bir başarısızlık olarak görüyor –onun horgörüşü, benim aşağılanmam– ve onu kayıtlardan silip atıyordum. Sakladığım hiç mektup olmamıştı, sadece tek bir fotoğraf elimdeydi ve buna da yıllardır bakmamıştım.

Ne var ki evliliğimizin üzerinden bir iki yıl geçtikten sonra hem kendimi daha iyi hissedip hem de ilişkimizde daha çok özgüven kazanınca, Margaret'a gerçeği söyledim. Bana kulak verdi, ilgili sorular sordu ve anladı. Fotoğrafı görmek istedi –Trafalgar Meydanı'nda çekilmiş olanı– onu inceledi,

başını salladı, hiç yorum yapmadı. Sorun değildi. Eski kız arkadaşım için övgü sözcükleri duymak şöyle dursun, herhangi bir şey beklemeye de hiç hakkım yoktu. Ki her halükârda, bunu istemiyordum. Ben sadece geçmişe bir sünger çekmek ve Margaret'ın bu konuda söylediğim tuhaf yalanı bağışlamasını istiyordum. O da bunu yaptı.

Bay Gunnell, suskun kalmaya aldırış etmeyen, sakin, çok zayıf ve uzun bir adam. Ne de olsa maliyeti müvekkilleriyle konuşmaktan fazla değil.

"Bay Webster."

"Bay Gunnell."

Böylelikle, Bay Gunnell, parasını ödediğim mesleki tavsiyeyi bana verirken, önümüzdeki kırk beş dakika boyunca birbirimize karşılıklı Bay, diye hitap edip durduk. Polise gidip onları, kısa bir zaman önce annesini kaybetmiş, olgun yaştaki bir kadına karşı hırsızlık suçlamasında bulunmaya ikna etmeye uğraşmanın, kendi kanısına göre aptalca olacağını söyledi. Bunu beğendim. Verdiği tavsiyeyi değil, onu dile getiriş tarzını. "Aptalca": "tavsiye etmeye değmez" ya da "uygun kaçmaz"dan çok daha iyi bir ifadeydi. Beni aynı zamanda, Bayan Marriott'ın başının etini yememem konusunda uyardı.

"Avukatlar başlarının etlerinin yenmesinden hoşlanmazlar mı, Bay Gunnell?"

"Eğer o kişi müvekkilse durum farklı olur diyelim. Ama bu durumda faturaları ödeyen Ford ailesi. Mektupların bir dosyanın dibine nasıl kaydığını görseniz şaşırırdınız.

Saksı bitkilerinin, yasal bir otoriteyi yansıtan rafların, fazla göze çarpmayan bir İngiliz manzara resminin ve de dosya dolaplarının bulunduğu krem renge boyanmış büroya bakındım. Gözlerimi yeniden Bay Gunnell'a çevirdim.

"Bir başka deyişle, kaçığın teki olduğumu düşünmeye başlamasına izin vermemeliyim."

"Aa, asla böyle bir şey düşünmezdi, Bay Webster. Zaten 'kaçık' sözcüğü de yasal bir terminoloji sayılmaz."

"Siz bunun yerine ne diyebilirdiniz?"

" 'Sıkıntıya sokucu' sözcüğünde anlaşabiliriz. Yeterince güçlü bir ifade."

"Doğru. Peki bir başka nokta. Bir mülkün düzene konulması ne kadar zaman alır?"

"Şayet az çok sorunsuz bir mülkse... on sekiz ay, iki yıl."

İki yıl mı! Günceyi o kadar süre bekleyemezdim.

"Şey, önce esas işle uğraşırsınız ama her zaman sürüncemede kalan şeyler olur. Kayıp hisse sertifikaları. Gelir İdaresi'yle mutabık kalınan rakamlar. Ve bazen mektuplar yerine ulaşmaz."

"Ya da dosyanın dibine kayar."

"O da olur, Bay Webster."

"Başka tavsiyeniz var mı?"

"Yerinizde olsam 'çalmak' sözcüğünü telaffuz etmekte dikkatli davranırdım. Meseleyi gereksiz yere kutuplaştırabilir bu."

"Ama kadının yaptığı bu olmuyor mu? Bir şeyler apaçık ortadayken bana yasal yaptırımları hatırlatmak."

"*Res ipsa loquitur.*"*

"Aynen o."

Bay Gunnell durakladı. "Şey, cezai meselelerle pek sık uğraşmıyorum ama hırsızlık söz konu olduğunda kullanılacak anahtar ifade, hatırladığım kadarıyla, maliki çalınan şeyden 'sürekli olarak mahrum etme niyeti.' Bayan Ford'un niyetleri ya da aklından geçenler konusunda elinizde bir ipucu var mı?"

Güldüm. Veronica'nın aklından geçenler konusunda bir ipucuna sahip olmak benim kırk yıl önceki problemlerimden biriydi. Bu yüzden muhtemelen tümüyle yanlış bir şekilde güldüm. Bay Gunnell tavrımı fark etmemiş olacak bir adam değildir.

"İşinize burnumu sokmayı arzu etmem, Bay Webster ama acaba geçmişte sizinle Bayan Ford arasında medeni hukukla

* Lat. Şeylerin kendisi konuşur. (ç.n.)

ilgili, hatta daha doğrusu cezai bir davayı gerektirebilecek bir şeyler olmuş olabilir mi?"

Benimle Bayan Ford arasında bir şeyler mi? Aile fotoğrafları olduğunu düşündüğüm bir şeyin arkasına gözlerimi dikmiş dikkatle bakarken birdenbire zihnime belli bir imge geldi.

"Her şeyi daha da açıklığa kavuşturdunuz, Bay Gunnell. Faturanızı ödediğimde, hizmetinizin bedelini fazlasıyla karşılayacağım."

Gülümsedi. "Aslında, gerçekten de dikkat ettiğimiz bir şeydir bu. Bazı durumlarda."

Bayan Marriott iki hafta sonra, bana, Bay John Ford'a ulaşmam için bir e-posta adresi bulabildi. Bayan Veronica Ford kendi iletişim adreslerinin verilmesine yanaşmamıştı. Bay John Ford da açık bir şekilde ihtiyatlı davranıyordu: hiçbir telefon numarası yoktu, hiçbir posta adresi yoktu.

Birader Jack'in, aldırışsız ve özgüvenli bir edayla bir kanepenin üzerinde oturduğunu anımsıyorum. Veronica önce saçlarımı şöyle bir karıştırmıştı ve "Başaracak, değil mi?" diye soruyordu. Derken Jack bana göz kırpmıştı. Göz kırpışına karşılık vermemiştim.

Gönderdiğim e-postada resmiydim. Taziyelerimi sundum. Gerçekte olduğundan daha mutlu anılarım olmuş gibi davrandım Chislehurst'ta. Durumu açıkladım ve Jack'den, kız kardeşini ikinci "belgeyi" devretmeye ikna etmek için ne nüfuzu varsa kullanmasını istedim. İkinci belge derken eski okul arkadaşım Adrian Finn'in güncesini kastediyordum.

Aşağı yukarı on gün sonra Birader Jack e-posta kutumda boy gösterdi. Yolculuk etmek, yarı emeklilik, Singapur'un nemi, Wi-Fi* ve siberkafeler konularında uzun bir girizgâh vardı. Derken: "Her neyse, yeterince gevezelik ettim. Aramızda kalsın, maalesef kız kardeşimin bekçisi değilim, hiçbir zaman da olmadım. Fikrini değiştirmeyi yıllar önce bir yana bıraktım.

* İng. *Wireless Fidelity* kısaltması, Türkçede, kablosuz internet ağı. (ç.n.)

Ve samimiyetle söylüyorum, senin adına iyi bir laf etmek, kolaylıkla tam tersi bir etki yapabilirdi. Bu çetrefilli durumda sana iyi şans dilemek istemediğimden değil. Aa-çek-çek arabam geliyor, elimi çabuk tutmalıyım. Selamlar, John Ford." diye sürüyordu.

Acaba bütün bunlarda niçin inandırıcı gözükmeyen bir şeyler olduğunu hissettim? Onu hemen niçin, evde –Surrey'de, bir golf sahasına açılan bir burjuva malikânesinde– sessiz sakin oturmuş bana gülerken gözlerimin önüne getirdim? İnternet sunucusu aol.com diye bir şeydi ve bu da benim için hiçbir anlam ifade etmiyordu. e-postasının zaman bilgilerine baktım hem Singapur hem de Surrey için gerçeğe yakın gözüküyordu. Birader Jack'in beni gelirken gördüğünü ve biraz dalga geçtiğini niçin hayal ettim? Belki de bu ülkede sınıfa ilişkin küçük farklılıklar zamana yaş farklılıklarından daha çok direniyor. Ford'lar o zamanlar Webster'lardan daha burjuva bir aileydi ve pekâlâ o şekilde de kalacaklardı. Yoksa bütün bunlar benim bir paranoyamdan mı ibaretti?

Hiç kuşkusuz, nazik bir şekilde yeniden e-posta gönderip ondan Veronica'nın iletişim adreslerini bir kez daha rica etmek dışında yapılacak bir şey yoktu.

İnsanlar, "O hoş bir kadındır" dediklerinde genelde, "O bir zamanlar hoş bir kadındı" demek istiyorlar. Ama ben aynı şeyi Margaret hakkında söylediğimde, söylediğim şeyde ciddiyim. Margaret değiştiğini düşünüyor –biliyor– ve değişti de ama benim için olmaktan çok başkaları için değişti. Doğal olarak, restoran idarecisi için konuşamam. Ama durumu şöyle ifade edebilirim: o sadece gitmiş olanı görüyor, ben sadece aynı kalanı görüyorum. Saçlarını artık yarı beline kadar bırakmıyor, Fransız usulü bir topuz şeklinde yukarıda da toplamıyor; şimdi saçları kıpkısa kesilmiş halde ve akların da gözükmesine izin veriyor. Bir zamanlar giydiği köylü elbiseleri yerlerini hırkalara ve iyi terzi elinden çıkmış pantolonlara bıraktı. Bir zamanlar

sevdiğim çillerin bazıları şimdi karaciğer lekelerine yakınlaştı. Ama baktığımız yine aynı gözler, öyle değil mi? Öteki kişiyi onlarda bulduk ve hâlâ da buluyoruz. İlk tanıştığımızda, birlikte yattığımızda, evlendiğimizde, balayına gittiğimizde, ortaklaşa ev kredisi aldığımızda, alışveriş yaptığımızda, yemek pişirdiğimizde, tatile çıktığımızda, birbirimizi sevdiğimizde ve birlikte bir çocuk sahibi olduğumuzda, aynı başta yer alan aynı gözler. Ve ayrıldığımızda da aynılardı.

Ama sadece gözler de değil. İçgüdüsel jestler, insanı kendi kılan çok sayıda davranış tarzı aynı kaldığı gibi, kemik yapısı da aynı kalıyor. Ve araya giren bunca zaman ve mesafeden sonra bile, onun bana karşı davranış tarzı da.

"Peki, nedir bütün bu mesele, Tony?"

Güldüm. Henüz yemek listesine bakmamıştık bile ancak soruyu vakitsiz bulmadım. Margaret böyledir. İkinci bir çocuk konusunda emin olmadığını söylediğinde, benimle birlikte çocuk sahibi olmaktan mı emin olmadığını söylüyorsun? Boşanmanın niçin suçu bölüşmekle ilgili olduğunu düşünüyorsun? Şimdi yaşamının geriye kalan bölümünde ne yapacaksın? Eğer benimle gerçekten tatile çıkmayı isteseydin, biletleri ayırtman iyi olmaz mıydı? Peki, nedir bütün bu mesele, Tony?

Bazı kişiler, sanki hâlâ korkuyorlarmışçasına partnerlerinin önceki sevgilileri konusunda güvensizdirler. Margaret'la benim için söz konusu değildi bu. Tabii benim durumumda, hepsi de sıraya girmiş ve çift çift yürüyen eski kız arkadaşlar kuyruğu var değildi tam olarak. Eğer Margaret kendine, onlara takma adlar verme iznini tanımış olsa, buna hakkı vardı, öyle değil mi?

"Aslında, bütün bunlar Veronica Ford'la ilgili bir mesele."

"Meyveli Kek mi?" Bunu diyeceğini biliyordum, bu yüzden gerilemedim. "Bunca yıldan sonra işe geri mi döndü? *Bunların* tamamen dışına çıkmıştın, Tony."

"Biliyorum" diye yanıt verdim. Sonunda Margaret'a Veronica'dan bahsedebilmeyi başardığımda, birazcık kıvırmış, kendi-

mi daha çok, aldatılmış ve Veronica'yı da olduğundan daha değişken göstermiştim. Ancak bu takma ada zemin hazırlayan benim kendi sözlerim olduğu için, buna itiraz edemezdim. Yapabileceğim tek şey, onu benim kullanmamamdı.

Ona hikâyeyi, neler yaptığımı, olan bitenlere nasıl yaklaştığımı anlattım. Daha önce de söylediğim gibi, yıllar içinde Margaret'tan bana bir şeyler geçmişti, belki de bu yüzden konuşmamızın çeşitli noktalarında benimle görüş birliği içindeydi ya da söylediklerimi cesaret verircesine başıyla onayladı.

"Meyveli Kek'in annesinin sana niçin beş yüz sterlin bırakmış olduğunu düşünüyorsun?"

"En küçük bir fikrim bile yok."

"Peki, erkek kardeşinin seni oyuna getirmiş olabileceği aklından geçiyor mu?"

"Evet. Ya da en azından, bana karşı doğal davranmadığı."

"Ama onu hiç tanımıyorsun, öyle değil mi?"

"Doğru, onunla sadece bir kez karşılaştım. Sanırım bütün aileden kuşkulanıyorum."

"Peki, annenin günceyle niçin ortaya çıktığını düşünüyorsun?"

"Hiçbir fikrim yok."

"Belki de Adrian, Meyveli Kek'e güvenmediği için onu annesine bıraktı."

"Bir anlam ifade etmiyor bu."

Bir sessizlik oldu. Yedik. Derken Margaret bıçağını hafifçe benim tabağıma tıklattı.

"Peki, şayet hâlâ evlenmemiş olduğunu varsaydığımız Bayan Veronica Ford bu kafeye yürüyüp girse ve masamıza da otursa, uzun süre önce boşanmış Bay Anthony Webster nasıl tepki gösterirdi?"

Margaret her zaman meselenin bam teline dokunuyor, öyle değil mi?

"Onu görmüş olmaktan özellikle hoşlanacağımı sanmıyorum."

Ses tonumdaki resmiyet ya da bir şey Margaret'ın gülümsemesine neden oldu. "Merakın mı uyandı? Kollarını sıvamaya ve saatini çıkarmaya başla?"

Yüzüm kızardı. Altmışlarındaki kel bir adamın yüzünü kızardığını görmemişsinizdir. Aa, oluyor, uzun saçları ve yüzünde lekeler olan on beşlik bir delikanlıya olduğu gibi oluyor. Ve daha ender görüldüğü için, yüzünüzü kızartan kişiyi dosdoğru, yaşamın uzun bir mahcubiyetler dizisinden başka bir şey olarak algılanmadığı zamanlara geri götürüyor.

"Keşke söylememiş olsaydım sana bunu."

Bir çatal dolusu roka ve domates salatası aldı.

"Bağrınızda... söndürülmemiş bir ateş olmadığından emin misiniz Bay Webster?"

"Tamamen eminim."

"O zaman, seninle temas kurmadıkça bu işin ardına düşmezdim ben. Çeki bozdur, beni masrafsız bir tatile götür ve bu meseleyi unut. Adam başına ellişer sterlinle dosdoğru Manş Adaları'na gidebiliriz.

"Bana takıldığında hoşuma gidiyor" dedim. "Bunca yıldan sonra bile."

Öne doğru eğildi ve hafifçe elime dokundu. "Birbirimizden hâlâ hoşlanmamız güzel bir şey. Ve şu tatil rezervasyonunu asla yapmayacağını biliyor olmam da hoş."

"Bu konuda ciddi olmadığını bildiğim için sadece."

Gülümsedi. Ve bir an için, adeta bilmecemsi bir ifade takındı. Ne var ki Margaret, Gizemli Kadın olmaya götüren ilk adım olan, bilmece yaratma denilen şeyi beceremez. Parayı iki kişilik bir tatile harcamamı isteseydi, bunu söylerdi. Evet, anlıyorum ki, gerçekten de *dediği* tam buydu, ama...

Ama her neyse, "Kadın bana ait bir şeyi çaldı" dedim biraz sızlanarak.

"O şeyi istediğini nereden biliyorsun?"

"Adrian'ın güncesi. O benim dostum. Dostumdu. Benim."

"Eğer dostun bu günceye sahip olmanı isteseydi onu kırk yıl önce sana bırakır ve erkek ya da kadın her türlü aracıyı ortadan kaldırırdı.

"Evet."

"İçinde ne olduğunu düşünüyorsun?"

Hiçbir fikrim yok. Günce benim sadece. O an, kararlılığımın bir başka sebebini gördüm. Günce kanıttı, doğrulamaydı, doğrulama olabilirdi. Belleğin sıradan yinelemelerini sekteye uğratabilirdi. Bir şeylere ansızın start verebilirdi, gerçi bunun ne olabileceği konusunda hiç fikrim yoktu.

"Şey, Meyveli Kek'in yaşadığı yeri her zaman öğrenebilirsin. Yeniden Bir Araya Gelen Dostlar Derneği, telefon rehberi, özel dedektif. Git etrafta ara, kapı zillerini çal, aradığın kişiyi sor."

"Yok."

"Geriye hırsızlık yapmak kalıyor" diye bir fikir ortaya attı neşeyle.

"Şaka ediyorsun."

"O zaman arkasını bırak. Tabii, nasıl derler, ileriye bir adım atabilmek için geçmişinden gelen ve yüzleşmen gereken bazı meselelerin yoksa. Ama pek senin yapabileceğin bir şeye benzemiyor bu, öyle değil mi, Tony?"

"Hayır, öyle olduğunu sanmıyorum" diye yanıt verdim, oldukça dikkatli bir şekilde. Çünkü psişik gevezelikler bir yana, bir yanım bunda bir gerçek payı olup olamayacağını merak ediyordu. Bir sessizlik oldu. Tabaklarımız masadan kaldırıldı. Margaret beni okumakta hiç problem yaşamıyordu.

"Bu kadar inatçı olman çok dokunaklı. Bulunduğumuz yaşa vardığımızda, altımızdaki zemini kaybetmemenin yollarından biri bu sanırım."

"Yirmi yıl önce daha farklı bir tepki göstermiş olacağımı sanmıyorum."

"Muhtemelen göstermezdin." Hesabı istemek için bir işaret yaptı. "Ama sana Caroline'le ilgili bir hikâye anlatayım. Hayır,

onu tanımazsın. Ayrılmamızdan sonra edindiğim bir arkadaş. Kocası, iki küçük çocuğu ve evinde çalışan, emin olamadığı bir çocuk bakıcısı vardı. Öyle bir şeylerden fena halde şüpheleniyor falan değildi. Kız çoğunlukla nazik davranıyor, çocuklar da şikâyet etmiyorlardı. Mesele, Caroline'in çocuklarını kiminle bıraktığını gerçekten bilmiyor oluşu meselesiydi sadece. Bu yüzden bir arkadaşına, bir kadın arkadaşına –hayır, ben değilim– kendisine bir tavsiyede bulunup bulanamayacağını sordu. 'Eşyalarını karıştır' dedi arkadaşı. 'Ne yapayım?' 'Şey, bu konuda besbelli çok gerginsin. Kız akşam iznini alana dek bekle, odasına bir göz gezdir, mektuplarını oku. Ben olsam böyle yapardım.' Böylelikle bakıcının evde olmadığı bir sonraki seferde, Caroline onun eşyalarını karıştırdı. Ve kızın güncesini buldu. Günceyi okudu. Ve şöylesi hakaret sözcükleriyle karşılaştı: 'Gerçek bir cadı için çalışıyorum.' Sonra, 'Kocası kafa biri –onu kıçıma bakarken yakaladım– ama karı budala bir kancık.' Sonra, 'Şu zavallı küçük çocuklara yaptığını biliyor mu?' Gerçekten, *gerçekten* serf ifadeler vardı.

"Peki ne oldu?" diye sordum. Çocuk bakıcısını kovdu mu?

"Tony" diye yanıt verdi eski karım, "Hikâyenin püf noktası bu değil ki."

Başımla onayladım. Margaret, kredi kartının köşesini aşağıya doğru iterek hesabı kontrol etti.

Yıllar içinde gözlemlemiş olduğu iki şeyi daha söyledi: hiç de gizemli olmayan ama sadece kocalarının onları anlamamasıyla böyle bir özellik kazanan kadınlar olduğunu. Ve ona göre, meyveli keklerin, üzerinde Kraliçe'nin başı bulunan teneke kutulara konulması gerektiğini. Ona, Bristol'daki hayatımın ayrıntılarından da söz etmiş olmalıyım.

Bir iki hafta geçti, e-posta kutumda yine Birader Jack'in adı boy gösterdi. "İşte sana Veronica'nın e-postası ama benden aldığını belli etme. Üç bilge maymunu da aklından çıkarma: hiçbir şey görmedim, hiçbir şey duymadım, hiçbir şey konuşmadım.

Benim düsturum bu zaten. Mavi semalar, Sydney Harbour Bridge manzarası, neredeyse. Aa, işte çek-çek arabam da geliyor. Selamlar, John F."

Şaşırdım. Onun yardımcı olmaktan kaçınacağını beklemiştim. Oysa, o ve yaşamı hakkında ne biliyordum? Sadece uzun zaman önce birlikte geçirilmiş kötü bir hafta sonunun anılarından çıkarsadığım şeyleri. Doğduğu ortam ve eğitimiyle bana karşı avantajlı olduğunu ve onun da bunu, bugüne değin hiç çaba harcamadan koruduğunu varsaymıştım hep. Adrian'ın onun hakkında bir öğrenci dergisinde bir şeyler okuduğunu ama onunla tanışmayı beklemediğini (ama Veronica'yla da çıkmayı beklememiş olduğunu) söylediğini anımsıyordum. Derken, farklı, daha sertçe bir tonda "İngilizlerin ciddi olma konusunda ciddi olmamalarından *nefret* ediyorum" diye eklemişti. Bunun neye dayandığını asla bilmiyordum çünkü aptalca, bunu hiç sormamıştım.

Zaman sizi ele verir derler, öyle değil mi? Belki de zaman Birader Jack'i ele vermiş ve onu ciddiyet eksikliğinden dolayı cezalandırmıştı. Şimdi Veronica'nın kardeşi için farklı bir yaşam tablosu çizmeye başladım, bu yaşamda öğrencilik yılları belleğinde mutluluk ve umutla dolu olarak ışıl ışıl parlıyordu; aslında, yaşamının kısa bir süresi ve hepimizin de özlem duyduğu, o uyum duygusunu kazandığı bir dönemdi bu. Jack'in, mezun olduktan sonra, şu çokuluslu şirketlerden birine torpille yerleştirildiğini hayalimde canlandırdım. Başlangıçta yeterince başarılı olduğunu ve sonra, neredeyse farkına varılmadan, o kadar da başarılı olmadığını hayalimde canlandırdım. Kulüplere üyeliği olan, kibar tavırlara sahip bir adamdı, gel gör ki değişen bir dünyada gerekli olan etkililikten yoksundu. Mektuplarında ve konuşmasında kullandığı, şu neşeli sözü kesme numaraları bir süre sonra sofistike değil, sadece yersiz görünür olmuştu. Ve tam olarak kapı dışarı edilmiş olmasa da ara sıra bu amaçla düzenlenmiş küçük işlerle birlikte erken emeklilik önerileri yeterince açıktı. Bir çeşit gezginci fahri konsolos, büyük şehirler-

de esas kişiye vekillik edebilecek birisi, daha küçük şehirlerdeyse güçlükleri çözüme kavuşturan birisi olabilirdi. Böylelikle hayatını yeniden yaptı ve kendini başarılı biri olarak ortaya koyabilmenin gerçeğe yakın görünen bir yolunu buldu. "Sydney Harbour Bridge manzarası, neredeyse." Onu, dizüstü bilgisayarını Wi-Fi'yle donanmış kafe teraslara taşırken hayal ediyordum; çünkü içtenlikle konuşmak gerekirse önceleri alışık olduğu otellerden daha az yıldızlı bir otel odasında çalışmaktan daha sıkıntısız geliyordu böylesi.

Büyük firmaların böyle çalışıp çalışmadığı konusunda hiç fikrim yok ancak Birader Jack konusunda bir düşünme tarzı geliştirmiştim ve bu da hiç rahatsızlık vermiyordu. Hatta onu golf sahasına açılan şu malikâneden bile ayırmayı başarmıştım. Tabii onun için üzülecek falan değildim. Ve –önemli nokta buydu– ona herhangi bir şey borçlu da değildim.

"Sevgili Veronica" diye başladım. "Kardeşin son derece kibar davranarak bana e-posta adresini verdi..."

Şu çarpıcı nokta bana gençlikle yaşlılık arasındaki farklardan biri olabilirmiş gibi geliyor: gençken, kendimiz için farklı gelecekler yaratırız; yaşlandığımızdaysa, başkaları için farklı geçmişler uydururuz.

Veronica'nin babası bir Humber Super Snipe kullanıyordu. Artık arabalar böylesi adlar taşımıyorlar, değil mi? Ben bir Volkswagen Polo kullanıyorum. Ama Humber Super Snipe, insanın dilinden "Baba, Oğul ve Kutsal Ruh' kadar kolayca dökülüveren sözcüklerdi. Humber Super Snipe. Armstrong Siddeley Sapphire. Jowett Javelin. Jensen Interceptor. Hatta Wolseley Farina ve Hillman Minx.

Beni yanlış anlamayın. Eski ya da yeni, arabalarla ilgilenmiyorum. Kocaman bir arabayı niçin suçulluğu gibi küçük bir av kuşunun adıyla adlandırmalarını ya da bir Minx'in civelek bir kadın mizacı olup olmadığını ancak şöyle böyle merak ediyo-

rum. Bunları ortaya çıkarmak için yeterince meraklı değilim. Bu aşamada bilmemeyi yeğlerim.

Ne var ki zihnimde, nostalji meselesini ve onun ıstırabını yaşayıp yaşamadığımı evirip çevirmekteydim. Çocukluğa ilişkin bazı ufak tefek şeyleri anımsadığımda gözlerim kesinlikle yaşlarla dolmuyor; o zamanlar bile gerçek olmayan bir şey hakkında duygusal davranarak kendimi aldatmak da istemiyorum: eski okulu sevmek, bunun gibi şeyler. Eğer nostalji, kuvvetli duyguların güçlü bir şekilde anımsanmasıysa ve bu hislerin artık yaşamlarımızda mevcut olmamasından duyulan bir pişmanlıksa, suçlu olduğumu kabul ediyorum. Margaret'la birlikte geçirdiğim ilk zamanları, Susie'nin doğumunu ve ilk yılları, Annie'yle birlikte yaptığım o yol gezisini nostaljiyle anımsıyorum. Tabii, hiçbir zaman geri gelmeyecek olan kuvvetli duygulardan söz ediyorsak, sanıyorum anımsanan hazlar kadar anımsanan acılar konusunda da nostaljik olmak mümkün. Alanı açan da bu, öyle değil mi? Aynı zamanda dosdoğru Bayan Veronica Ford meselesine götürüyor.

"Kan parası?"

e-postadaki sözcüklere baktım ve onlardan bir anlam çıkaramadım. Veronica mesajımı ve taşıdığı başlığı silmiş, yanıtını imzalamamış ve sadece kısa bir ifadeyle yanıtlamıştı. Yazdığı iki sözcüğün, gramatikal olarak, annesinin bana beş yüz sterlin bırakmış olmasının sebebini sormama ancak bir yanıt olabileceğini anlayabilmek için, gönderilmiş e-postamı baştan sona yeniden okumam gerekti. Ama bunun ötesinde herhangi bir anlamı yoktu. Hiç kan dökülmemişti. Gururum incinmişti, doğruydu bu. Ama Veronica annesinin, kızının bana verdiği acıya karşılık olarak para önerdiği fikrini ortaya atıyor sayılmazdı, öyle değil mi? Yoksa ortaya atıyor muydu?

Aynı zamanda da Veronica'nın bana basit bir yanıt vermemiş olması, umduğum ya da beklediğim şeyleri yapmaması yahut söylememesi bir anlam ifade ediyordu. Hiç olmazsa bu

bakımdan ona ilişkin anılarımla tutarlı davranmış oluyordu. Elbette, zaman zaman Margaret'ta karşılaştığım kolay anlaşılırlık kadınına karşıt olarak, onu gizemli bir kadın olarak niteleme ayartısına kapılmıştım. Doğru, onunla birlikte nerede olduğumu bilmediğim, kalbini, zihnini ya da motivasyonlarını okuyamadığım olmuştu. Ne var ki bir muamma, çözmeyi istediğiniz bir bilmecedir. Ben Veronica'yı çözmeyi istemiyordum, bu geç tarihte kesinlikle çözmek istemiyordum. Kırk yıl önce son derece zor genç bir kadın olmuştu ve –bu iki sözcüklük, iki parmaklık yanıtın dayandığı kanıt üzerine– yaşla da yumuşamışa benzemiyordu. Kendime kararlı bir şekilde bunları söyledim.

Gerçi yaşın bizi yumuşatmasını niçin bekliyoruz ki? Erdemleri ödüllendirmek yaşamın işi değilse, onun sonuna doğru bize uyarılarda bulunmak, rahatlık duyguları vermek niye yaşamın işi olsun? Nostalji, olası hangi evrimci amaca hizmet edebilir?

Avukatlık stajı yapan ama sonra hevesini kaybedip bu işi hiç icra etmeyen bir arkadaşım vardı. Bana, boşa harcanmış bu yılların bir kazancının artık hukuktan da avukatlardan da korkmamak olduğunu söylemişti. Böyle bir şey daha genel olarak da oluyor, öyle değil mi? Ne kadar çok öğrenirseniz, o kadar az korkuyorsunuz. Akademik çalışma anlamında "öğrenmek" değil de pratik yaşam anlayışı içinde öğrenmek.

Belki de bütün söylemek istediğim, Veronica'yla yıllar öncesinde çıktığım için, şimdi ondan korkmadığımdı. Bu yüzden e-posta kampanyama başladım. Nazik, kolay incinmeyen, ısrarlı, sıkıcı, arkadaş canlısı olmaya kararlıydım: bir başka deyişle, yalan söylemeye. Elbette, bir e-postayı silmek saniyenin onda birini alıyor ancak silinenin yerine bir başkasını koymak da çok daha uzun zaman almıyor. Onu nezaketimle yoracak ve Adrian'ın güncesini elde edecektim. "Bağrımda söndürülmemiş bir ateş" yoktu, Margaret'a bu konuda güvence vermiştim.

Margaret'ın daha genel tavsiyelerine gelince, eski koca olmanın bir avantajının, artık davranışlarınızı doğrulamak zorunluluğunu hissetmemeniz olduğunu söyleyelim. Ya da önerileri izlemek.

Veronica'nın yaklaşımıma çok şaştığını söyleyebilirim. Bazen kısa ve ters yanıtlar veriyor, çoğu kez de hiç vermiyordu. Planımın öncesinde ne olduğunu bilmek de hiç hoşuna gitmezdi. Evliliğimin sonuna doğru Margaret'la benim yaşamakta olduğumuz sağlam banliyö villası biraz yıprandı. Şurada burada çatlaklar belirdi, sundurmayla ön duvarın bir bölümü dökülmeye başladı (Hayır, bunu sembolik bir şey olarak düşünmüyordum). Sigorta şirketi son derece kuru bir yaz geçirmiş olduğumuz gerçeğini bilmezden geldi ve bunun suçunu ön bahçemizdeki ıhlamur ağacına atmaya karar verdi. Özellikle güzel bir ağaç değildi, çeşitli sebeplerle ondan hoşlandığım da söylenemezdi: ön odaya giren ışığı engelliyor, kaldırıma yapışkan bir şeyler döküyor ve sokağa, güvercinlerin ağaca tüneyip altta park etmiş arabaların üzerine pislemelerine özendirecek bir şekilde sarkıyordu. Özellikle de bizim arabamızın üzerine.

Onu kesmeye itirazım bir ilkeye dayanıyordu: ülkenin ağaç stokunu koruma ilkesine değil de görülmeyen bürokratlara, bebek yüzlü ağaç yetiştirme uzmanlarına ve sigorta şirketlerinin kanıt olarak ortaya koyduğu uçuk suç kuramlarına secde etmeme ilkesine. Aynı zamanda, Margaret ağaçtan çok hoşlanıyordu. Bu yüzden uzun bir savunma kampanyası başlattım. Ağaç uzmanının vardığı sonuçları sorguladım ve evin temellerine yakın köklerin varlığını onaylamak ya da reddetmek üzere zeminin kazılıp ekstra toprak örnekleri alınması ricasında bulundum; hava koşulları örüntüleri üzerinde, büyük Londra balçık-kuşağı, bölge çapında hortumla sulama yasağının konulması ve buna benzer noktalar üzerinde argümanlar ileri sürdüm. Katı bir nezaket politikası izliyor, hasımlarımın bürokratik dilini taklit ediyor, her yeni mektuba daha önceki yazışmaların bir kopyasını taciz

edici bir tavırla iliştiriyor, uzmanları daha fazla alan incelemesi yapmaya davet ediyor ve daha fazla insan gücü kullanmaları önerisinde bulunuyordum. Gönderdiğim her mektupla, onları zaman harcamak zorunda kalacakları bir başka sorgulamayla yüz yüze getirmeyi başardım; şayet bu mektubu yanıtlamayacak olurlarsa, bir sonraki mektubum, sorgulamayı yinelemek yerine, onları ayın 17'inci günü tarihini taşıyan mektubumun üçüncü ya da dördüncü paragrafına yönlendiriyor, böylelikle de durmaksızın kalınlaşan dosyalarını incelemelerini sağlıyordum. Bir kaçık olarak görünmemeye dikkat ediyor ve kendime daha çok, bir ukala, duymazdan gelinemeyecek olan sıkıcı bir tip havası veriyordum. Mektuplarım bir başkasının eline geçtiğinde, onun sızlanmalarını ve homurdanmalarını hayal etmekten hoşlanıyordum ve bir noktada davayı öylesine kapatmalarının onlar için her şeyi pintice kuruşu kuruşuna saymak anlamına geleceğini de biliyordum. Sonunda, usanmış olarak, ıhlamur ağacının gölgesinde yüzde otuz indirim yapmayı önerdiler. Derin üzüntü duygularımı ifade edip içten içe fazlasıyla sevinç duyarak kabul ettiğim bir çözümdü bu.

Öngördüğüm gibi, Veronica kendisine bir sigorta şirketi muamelesi yapılmasından hoşlanmadı. Sizleri görüş alışverişimizin ayrıntılarını öğrenme sıkıntısına sokmayıp dosdoğru onun pratik sonuçlarına geleceğim: Bayan Marriott'tan, "tartışmalı belgenin bir fragmanı" olarak tanımladığı şeyle birlikte bir mektup aldım. Önümüzdeki aylarda bana bırakılan şeyin tamamını alma konusundaki umutlarını dile getiriyordu. Bunun fazlasıyla iyimserlik taşıyan bir ifade olduğunu düşündüm.

Gönderilen "fragman"ın bir başka fragmanın fotokopisi olduğu anlaşıldı. Ama ben –kırk yıl sonra bile– bunun hakiki olduğunu biliyordum. Adrian eksantrik "g"ler kullanarak kendine özgü italik harflerle yazıyordu. Söylemeye bile gerek yok ki, Veronica bana birinci ya da sonuncu sayfayı göndermemişti, bunun güncenin neresinden alındığını da göstermemişti. Eğer

"günce" ifadesi, numaralandırılmış paragraflar halinde dizilmiş bir metin için hâlâ doğru sözcük sayılabilirse, okuduğum şuydu:

5.4 Birikim sorunu. Eğer yaşam bir bahisse, bahse konulan şey hangi biçimi alıyor?
Yarış sahasında, birikim yapmayı arzulayan kişi, bir atın başarısından gelecek kazançları, bir sonraki yarışın risklerini karşılamak üzere bahse girişir.
5.5 Böylelikle a) İnsan ilişkileri hangi dereceye kadar matematiksel ya da mantıksal bir formülle ifade edilebilir? Ve b) Eğer durum buysa, tam sayılar arasına hangi işaretler yerleştirilebilir? Besbelli ki, artı ve eksi, bazen çarpma ve bölme. Ama bu işaretler sınırlıdır.
Böylelikle tümüyle başarısızlığa uğramış bir ilişki hem kayıp/eksi hem de bölme/çıkarma terimleriyle ifade edilebilir ve bu da toplamda sıfırı gösterir; oysa tümüyle başarılı bir ilişki hem toplama hem çarpmayla temsil edilebilir. Ama çoğu ilişkiler için ne denilebilir? Bunların mantıksal olarak muhtemel olmayan ve matematiksel olarak da çözülemez notasyonlarla ifade
edilmesi gerekmez mi?
5.6 Böylelikle b, a^1, a^2, s, v tam sayılarını içeren bir birikimi nasıl ifade edebilirsiniz?
$b = s\text{-}v^x + a^1$ ya da $a^2 + v + a^1 \times s = b$
5.7 Yoksa bu, sorunu ortaya koymanın ve birikimi ifade etmenin yanlış yolu mudur? Mantığın insanlık durumuna uygulanması kendi içinde ve kendinden yenilgiye mahkûm mudur? Peki bağlantılar, her biri ayrı bir kırılganlıkta olan farklı metallerden oluşursa bir argüman zinciri ne olur?
5.8 Yoksa "bağlantı" sahte bir metafor mudur?
5.9 Ama böyle olmadığını kabul edersek, eğer bir bağlantı koparsa, böyle bir kopuşun sorumluluğu nerede bulunur? Doğrudan her bir yandaki bağlantılarda mı yoksa bütün zincirde mi? Ama "bütün zincir" derken neyi kastediyoruz? Sorumluluğun sınırları nereye kadar uzanır?
6.0 Ya da sorumluluğu daha dar anlamda çizmeye ve onu da tam olarak bölüştürmeye çalışabiliriz. Ve de denklemler ve tam sayılar kullanmamaya, bunların yerine meseleleri geleneksel anlatı terminolojileri içinde ifade etmeye. Böylelikle, sözgelimi, eğer Tony

Ve fotokopi –bir versiyonun bu versiyonu– orada bitiveriyordu. "Bu yüzden, sözgelimi, eğer Tony": satırın sonu, sayfanın dibi. Adrian'ın elyazısını hemen tanımamış olsaydım, son anda yakaladığım bu ipucunu Veronica tarafından tezgâhlanmış incelikli bir sahteciliğin bir parçası olarak görebilirdim.

Ama Veronica'yı düşünmek –bunu yapmaktan kaçınmak– mümkün olabildiği sürece istemiyordum. Bunu yapmak yerine, dikkatimi Adrian'ın, yaptığı şeylerin üzerinde yoğunlaştırmaya çalıştım. Durumu en iyi nasıl dile getireceğimi bilmiyorum ama fotokopisi çekilmiş o sayfaya baktıkça sanki tarihi bir belgeyi, dahası, kapsamlı bir uzmanlık bilgisini gerektiren bir belgeyi inceliyormuşum gibi bir duyguya kapılmadım. Hayır, sanki Adrian bu odada yeniden mevcutmuş, yanımda soluyormuş, düşünüyormuş gibi bir duyguya kapıldım.

Ve nasıl da hayran olunası duruyordu. Zaman zaman intihara götüren umutsuzluğu hayal etmeye, içinde sadece ölümün rahatsız edici bir ışık olarak göründüğü karanlık hali zihnimde büyü yoluyla oluşturmaya giriştim: bir başka deyişle, yaşamın normal durumunun tam karşıtını. Ancak bu belgede –bu tek sayfaya dayanarak, Adrian'ın kendi intiharına götüren mantıki akıl yürütme olarak aldığım bu belgede– yazar, ışığı daha büyük bir ışığa ulaşma amacıyla kullanıyordu. Bir anlamı var mı bunun?

Şundan eminim ki psikologlar bir yerlerde yaşa bağlı olarak ölçülen zekânın bir grafiğine çıkarmışlardır. Bilgeliğin, pragmatizmin, organizasyon becerisinin, taktik aklın grafiğini değil, bu şeyler zamanla bizim meseleyi anlayışımızı bulandırıyor. Tam tersine, saf zekânın grafiğini. Ve tahminim o ki bu, çoğumuzun zekâsının on altı ve yirmi beş yaşları arasında doruk noktasına çıktığını gösterecektir. Adrian'dan kalma fragman, beni yeniden onun o yaşlarda nasıl olduğuna götürdü. Konuşup tartıştığımızda, sanki o, düşünceleri düzene sokmak için yaratılmış birisiydi, sanki beynini kullanmak onun için bir atle-

tin kaslarını kullanması kadar doğal bir şeydi. Ve nasıl atletler zafer kazanmaya karşı çoğunlukla gurur, inanmama ve alçakgönüllük karışımı bir tepki gösterirlerse –*ben* bunu yaptım ancak nasıl yaptım? Tek başıma mı? Başkaları sayesinde mi? Yoksa benim için Tanrı mı yaptı?– Adrian da aynı şekilde, sizi kendi düşüncesinin yolculuğuna sanki kendisi yolculuk edişindeki bu kolaylığa pek inanamıyormuş gibi alıp götürürdü. Bir lütuf durumuna erişmişti ama başkalarını dışlamayan bir lütuftu bu. Hiçbir şey söylememiş olsanız bile, sizde onunla birlikte düşünüyormuşsunuz duygusu yaratıyordu. Ve benim için bunu, şimdi ölü olsa da yine de daha zeki olan biriyle kurduğum arkadaşlığı yeniden, fazladan yaşayacağım tüm on yıllar için, hissetmek çok garipti.

Sadece saf değil, aynı zamanda uygulamalı zekâ. Kendi yaşamımı Adrian'ın yaşamıyla karşılaştırıyor olduğumu fark ettim. Kendini görme ve inceleme yeteneği, ahlaki kararlar verebilme ve onları edime dönüştürebilme yeteneği ve intiharında sergilediği zihinsel ve fiziksel cesaret: "Kendi canını aldı" ifadesi kullanılır genelde ama Adrian aynı zamanda kendi yaşamının sorumluluğunu üstüne aldı, onun komutasını üstlendi, onu ellerine aldı ve sonra da ellerinden çıkardı. Ne kadar azımız –geride kalan bizler– aynı şeyi yaptığımızı söyleyebiliriz? Düşe kalka yaşayıp dururuz, yaşamın başımıza gelmesine izin veririz, azar azar bir anılar deposu oluştururuz. Birikim sorunu işte bu noktadadır ancak Adrian'ın kast ettiği anlamda değil, sadece basit toplama ve yaşama eklenmesi anlamında. Şairin dediği gibi, toplamayla artış arasında bir fark vardır.

Yaşamım artmış mıydı yoksa sadece kendine mi eklenmişti? Adrian'dan kalan fragmanın bende uyandırdığı soru buydu. Yaşamımda toplama ve çıkarma olmuştu ama ne kadar çarpma olmuştu? Bu, bana tedirginlik ve huzursuzluk veriyordu.

"Böylelikle, sözgelimi, eğer Tony..." Bu sözcüklerin kırk yıl öncesine özgü yerel, metinsel bir anlamı vardı; bir noktada her şeyi açık seçik gören, kendini gören eski arkadaşımdan gelen

bir kınayışı, bir eleştiriyi içerdiğini ya da böyle bir şeye götürdüğünü keşfedebilirdim. Ama şimdilik bu sözcükleri daha geniş bir referansla, yaşamımın tümünü kapsayacak şekilde işittim. "Böylelikle, sözgelimi, eğer Tony..." Kâğıda döküldükleri bu ton içinde, kendilerinde hemen hemen tamdı sözcükler, artlarından açıklayıcı ana bir cümlenin gelmesine ihtiyaç göstermiyorlardı. Evet gerçekten de eğer Tony her şeyi daha açık seçik görmüş olsaydı, daha kararlı hareket etseydi, daha gerçek ahlaki değerlere bağlı kalsaydı, önceleri mutluluk, daha sonraysa hoşnutluk adını verdiği edilgin bir kavgadan hoşlanmazlık haliyle daha az kolayca uyuşabilseydi. Eğer Tony korkak olmasaydı, kendini onaylamak için başkalarının onayına bel bağlamasaydı... sonuncusuna kadar götüren bir dizi varsayımsal eğer sorusuyla bu böyle sürüp gitseydi; böylelikle, sözgelimi, eğer Tony, Tony olmamış olsaydı.

Gelgelelim Tony geçmişte Tony'ydi ve şimdi de Tony, kendi inatçılığında rahatlık bulan bir adam. Sigorta şirketine gönderilen mektuplar, Veronica'ya gönderilen e-postalar. Beni rahatsız edip durursanız, ben de karşılığında sizi rahatsız edeceğim. Böylelikle Veronica'ya, "Doğru şeyi yap, kızım!" gibisinden şakacı özendirmelerden Adrian'ın yarıda kalan cümlesiyle ilgili sorulara, kendi yaşamı hakkında yarı samimi suallere kadar çeşitli tonlarda neredeyse iki günde bir e-posta göndermeye devam ettim. e-posta kutusunu ne zaman tıklasa benim bekliyor olabileceğimi hissetmesini istiyordum; mesajlarımı anında silse bile, bunu yaptığının farkında olduğumu, incinmek şöyle dursun şaşırmadığımı bilmesini de istiyordum. Orada olduğumu, beklediğimi. "*Ti-yi-yi-yime* benim yanımda, evet benim yanımda..." Onu taciz etmekte olduğumu hissetmiyordum, ben sadece bana ait olan şeyin peşindeydim. Derken, bir sabah, bir sonuç aldım.

"Yarın şehre iniyorum, seninle saat 3.00'te Sallantılı Köprü'nün ortasında buluşuruz."

Bunu hiç beklememiştim. Başvurduğu yöntemler avukatlar ve sessizlik olduğundan, her şeyin belli bir mesafede yapılacağını sanıyordum. Belki de fikrini değiştirmişti. Ya da belki de onu fena halde taciz etmiştim. Sonuçta, bunu yapmaya çalışıyordum.

Sallantılı Köprü, Thames'i kateden ve St. Paul Katedrali'ni Tate Modern Gallery'ye bağlayan yeni köprü. İlk açıldığında, biraz sallanıyordu –ya rüzgârdan ya büyük insan kitlelerinin üzerinde yürümesinden, yahut her ikisinden dolayı– bu yüzden İngiliz basınında mimarların ve mühendislerin ne yaptıklarını bilmediğiyle ilgili alaycı yorumlar çıktı. Ben köprünün güzel olduğunu düşünüyordum. Sallanmasından da hoşlanıyordum. Ayaklarımızın altının sağlam yere basmadığının ara sıra bize anımsatılması gerekiyormuş gibi geliyordu bana. Derken köprüyü onardılar ve sallanması durdu ama adı kaldı, en azından şimdilik. Veronica'nın yer seçimi kafama takıldı. Aynı zamanda beni bekletip bekletmeyeceği, hangi yandan geleceği.

Ama köprüye çoktan gelmişti. Boyu ve duruşuna aşina olduğumdan, onu uzaktan anında tanıdım. Birisinin duruş imgesinin sizde her zaman yer ediyor olması tuhaf. Ve onun durumunda, bunu nasıl ifade edebilirim? Siz sabırsız bir şekilde ayakta durabilir misiniz? Veronica bir o ayağı bir bu ayağı üzerinde zıplıyordu falan demek istemiyorum; ama belirgin bir gerginlik orada olmak istemediğini akla getiriyordu.

Saatimi kontrol ettim. Tam vaktinde gelmiştim. Birbirimize baktık.

"Saçlarını kaybetmişsin" dedi.

"Oluyor. En azından alkolik olmadığımı gösteriyor bu."

"Ben alkolik olduğunu söylemedim. Şu banklardan birine oturalım."

Bir yanıt beklemeden yürüyüp gitti. Hızlı hızlı yürüyordu ve ona yetişebilmek için birkaç adım koşmam gerekecekti. Ona bu zevki vermek istemiyordum, bu yüzden Thames'e ba-

kan boş bir banka doğru onu birkaç adım geriden izledim. Ters yönden kırbaç gibi esen bir rüzgâr suyun yüzeyini titreştirirken, akıntının hangi doğrultuda olduğunu anlayamadım. Yukarıda, gökyüzü griydi. Az sayıda turist vardı, arkamızdan kaykay yapan biri geçti.

"İnsanlar niçin alkolik olduğunu düşünüyorlar?"

"Düşünmüyorlar."

"O zaman bu konuyu niye açtın?"

"Açmadım. Saçlarımı kaybetmiş olduğumu söyledin. Nasıl oluyorsa oluyor, eğer çok içki içen biriysen alkol kullanımındaki bir şey saçının dökülmesini önlüyor."

"Doğru mu bu?"

"Şey, kel bir alkolik düşünebilir misin?"

"Zamanımı harcayacağım daha önemli şeylerim var."

Ona bir göz atıp şöyle düşündüm: değişmemişsin ama ben değiştim. Ancak tuhaf bir şekilde, bu geleneksel taktikler bende neredeyse nostaljik duygular yarattı. Neredeyse. Aynı zamanda şöyle düşündüm: biraz yaşlı görünüyorsun. Pratik görünümlü tüvit bir etek ve oldukça pejmürde mavi bir yağmurluk giymişti; saçları, nehirden gelen esintiyi hesaba katsam bile, dağınık görünüyordu. Kırk yıl öncesinin saçıyla aynı uzunluktaydı ama yoğun bir şekilde gri tellerle kaplanmıştı. Ya da daha doğrusu, yer yer özgün kahverengi korunmuş olmakla birlikte griydi. Margaret, kadınların çoğunlukla en çekici zamanlarında benimsedikleri saç stillerini korumak gibi bir yanlışa düştüklerini söylerdi. Sırf büyük saç kesimlerinden korktukları için, artık kendilerine yakışmadığında bile saçlarını uzun bırakıyorlardı. Veronica'nın durumunda da kesinlikle aynı şey söz konusu gibiydi. Ya da belki de hiç aldırış etmiyordu.

"Ee?" dedi.

"Ee?" diye yineledim.

"Buluşmak istedin."

"İstedim mi?"

"İstemediğini mi söylemek istiyorsun?"

"İstediğimi söylüyorsan, istemiş olmalıyım."

"Şey, istedin mi istemedin mi?" diye sordu, ayağa kalkıp, "evet?", sabırsız bir şekilde durarak.

Kasten tepki vermedim. Oturmasını söylemedim, kendim ayağa da kalkmadım. İstese gidebilirdi ve gidecekti de, bu yüzden onu gitmekten alıkoymanın hiç anlamı yoktu. Gözlerini dikmiş suyun üzerine bakıyordu. Boynunun yanında üç beni vardı: onları anımsıyor muydum yoksa anımsamıyor muydun? Her birinin dibinde şimdi, uzun tüyler bitmişti ve ışık bu saç tellerine düşüyordu.

Pekâlâ o zaman, gevezelik etmek yok, hikâye anlatmak yok, nostalji yapmak yok. Dosdoğru işimize bakalım.

"Adrian'ın güncesini almama izin verecek misin?"

"Bunu yapamam" diye yanıtladı, bana bakmadan.

"Niçin yapamazsın?"

"Onu yaktım."

Önce hırsızlık, sonra da kundakçılık, diye düşündüm, bir kızgınlık patlamasıyla. Ama ona bir sigorta şirketine davranırmış gibi davranmaya devam etmemi söyledim kendime. Bu yüzden, duygularımı olabildiğince belli etmeden, sadece şöyle sordum:

"Hangi sebeple?"

Yanağı seğirdi ancak bunun, bir gülümsemeden mi yoksa ürperti duymasından mı kaynaklandığını anlayamadım.

"İnsanlar başkalarının güncelerini okumamalı."

"Annen okumuş olmalı günceyi. Bana hangi sayfayı göndereceğine karar vermen için sen de okumuş olmalısın." Hiç yanıt yok. Bir başka yol dene. "Şunu soracaktım, o cümle nasıl devam ediyordu? 'Böylelikle, sözgelimi, eğer Tony...' diye başlayan?"

Bir omuz silkme ve kaş çatmayla, "İnsanlar başkalarının güncelerini okumamalı" diye yineledi. "Ama istersen bunu okuyabilirsin."

Yağmurluğunun cebinden bir zarf çekip çıkardı, bana uzattı, döndü ve yürüyüp gitti.

Eve vardığımda, gönderilmiş e-postalarımı kontrol ettim ve elbette, ondan hiçbir zaman bir buluşma randevusu istememiştim. Şey, en azından bu kadar çok sözcük kullanarak istememiştim.

Ekranımda "kan parası" ifadesini gördüğümde duyduğum ilk tepkiyi anımsadım. Kendime: ama hiç kimse öldürülmedi ki, demiştim. Sadece Veronica'yla kendimi düşünüyordum. Adrian'ı hesaba katmamıştım.

Kavradığım bir başka şey şuydu: Margaret'ın gizemli kadınlara karşı karakterleri kolayca anlaşılan kadınlar kuramında ya da daha doğrusu, onun ikinci bölümünde, erkeklerin bunlardan ya birinin ya da ötekinin çekiciliğine kapıldıkları konusunda bir yanlışlık yahut istatiksel anomali vardı. Ben hem Veronica'nın hem de Margaret'ın çekiciliğine kapılmıştım.

Yeniyetmeliğimin son yıllarında zihnimin serüvencilik imgeleriyle kendi kendini sarhoş ettiği bir dönemi anımsıyorum. Büyüdüğümde böyle olacak. Oraya gideceğim, bunu yapacağım, bunu keşfedeceğim, o kadını seveceğim ve sonra da onu, onu ve onu. Romanlardaki insanların yaşadıkları gibi yaşayacağım ve yaşadım. Hangileri emin değilim, sadece şu tutku ve tehlike, esrime ve umutsuzluk (ama öte yandan daha fazla esrime) beni bekliyor olacak. Bununla birlikte... "sanatın abarttığı yaşamın küçüklüğüyle" ilgili şeyi kim söylemişti? Yirmilerimin sonunda serüvenciliğimin uzun süredir tavsamış olduğunu kabul ettiğim bir an oldu. Yeniyetmeliğimde düşünü kurduğum şeyleri hiçbir zaman yapmayacaktım. Bunun yerine, bahçemdeki çimi biçtim, tatillere çıktım, bana biçilen hayatı yaşadım.

Gelgelelim zaman... zaman bizi nasıl da önce bir yere bağlıyor ve sonra kafa karışıklığına sürüklüyor. Kendimizi sadece güvende hissediyorken olgun olduğumuzu düşünüyorduk. Sorumlu olduğumuzu hayal ediyorduk, oysaki sadece korkakça

davranıyorduk. Gerçekçilik diye adlandırdığımız şey, olan bitenlerle yüzleşmek yerine sonunda olan bitenlerden kaçınmanın bir yolu çıkıyordu. Zaman... bize yeterince zaman verin, o zaman en iyi desteğe sahip kararlarımız sallantılı, kesinliklerimiz gelgeç şeyler olarak gözükecektir.

Veronica'nın bana verdiği zarfı bir buçuk gün süresince açmadım. Bekledim çünkü onun beklemeyeceğimi, daha o gözden kaybolmadan parmağımı zarfın içine sokacağımı umduğunu biliyordum. Ne var ki zarfın içinde istediğim şeyin pek olamayacağını da biliyordum: sözgelimi, Adrian'ın güncesini bulacağım bir emanet kutusunun anahtarını. Aynı zamanda, başkalarının güncelerini okumamak gerektiğinden söz ettiği şu aşırı resmi sözüne inanmış değildim. Yapılan eski yanlışlar ve kusurlardan dolayı beni cezalandırmak için pekâlâ kundakçılığa kalkışabileceğini de düşünüyordum ama alelacele ortaya konulmuş bir doğru davranış ilkesini savunmak adına değil.

Bana buluşma randevusu vermiş olması kafamı karıştırdı. Ne diye Kraliyet Posta Servisi'ni kullanıp kesinkes nahoş bulduğu bir buluşmadan kaçınmamıştı ki? Bu yüz yüze gelme niyeydi? Bunca yıldan sonra, onu ürpertmiş olsa bile beni yeniden görebilmeyi merak ettiği için mi? Bundan enikonu kuşkum vardı. Birbirimizin yanında kaldığımız on küsur dakikayı zihnimden şöyle bir geçirdim: yer, yer değişikliği, her ikisinden de gitme endişesi, söylenenler ve söylenmeyenler. Sonunda, kafamda bir kuram oluşturdum. Yaptığı şey için –ki bu, zarfı bana vermekti– buluşmaya ihtiyacı yok idiyse, o zaman söylediği şeyler için buna ihtiyacı vardı. Ki bu ise, Adrian'ın güncesini yakmış olduğuydu. Peki bunu niçin gri renkli Thames kıyısında söze dökmesi gerekmişti? Çünkü yadsınabilir bir şeydi bu. Çıktısı alınmış e-postanın doğrulamasını istemiyordu. Buluşmayı isteyenin ben olduğumu sahte bir şekilde ileri sürecek olsa, kundakçılığı kabullendiğini yadsımak onun için büyük bir çaba gerektirmezdi.

Doğruluğundan tam emin olamadığım bu açıklamaya varınca, akşama kadar bekledim, yemeğimi yedim, kendime ekstra bir kadeh şarap koydum ve elimde zarfla oturdum. Üzerinde adım yoktu: belki de onu yadsımak için bir başka kanıttı bu. Elbette onu paylamadım. Onunla tanışmış bile değildim. O sadece bir e-posta tacizcisi, bir fantezi düşkünü, kel bir siber avcıydı.

İlk sayfanın kenarının çevresindeki gitgide siyahlaşan gri şeritten bunun da bir başka fotokopi olduğunu söyleyebilirdim. Nesi vardı bu Veronica'nın? Hiçbir zaman hakiki belgelerle iş yapmıyor muydu? Derken üstteki tarihi ve elyazısını fark ettim: benim kendi elyazımdı, yıllar öncesindeki haliyle elyazım. "Sevgili Adrian" diye başlıyordu mektup. Baştan sona okudum, ayağa kalktım, şarap kadehimi aldım, bir hayli şarabı yere dökerek onu yeniden şişeye boşalttım ve kendime çok büyük bir viski hazırladım.

Kendi hayat hikâyemizi ne kadar sık anlatırız? Ne kadar sık düzeltmeler yaparız, güzelleştiririz, kurnazca kesintilere gideriz? Hayat uzadıkça, çevremizde hikâyemize meydan okuyacak, bize hayatın bizim hayatımız olmadığını, sadece hayatımız hakkında anlattığımız hikâye olduğunu anımsatacak kişiler de azalıyor. Başkalarına ama –esas olarak– kendimize anlatılan bir hikâye.

Sevgili Adrian ya da daha doğrusu, Sevgili Adrian ve Veronica (merhaba, Orospu, bu mektuba hoş geldin),

Birbirinize kesinlikle layıksınız ve ben de size büyük saadetler diliyorum. Umarım aşkınız öylesine derinlere dal budak salar ki karşılıklı travma da kalıcı olur. Umarım sizi tanıştırdığım güne yazıklanıyorsunuzdur. Ve umarım ayrıldığınızda ki kaçınılmaz olarak ayrılacaksınız –size altı ay veriyorum, ortak gururunuz bunu bir yıla uzatacaktır, sizi berbat bir duruma sokmak için daha da iyi ya bu– bundan sonraki ilişkilerinizi de zehirleyecek ve bir ömür boyu kırgınlıkla yüz yüze kalacaksınız. Bir yanım çocuk sahibi olmanızı umuyor çünkü ben

zamanın intikamına fazlasıyla inanırım, evet gelecek kuşaklara ve daha da ilerisine. Bak. Büyük Sanat Yapıtları. Ama intikam doğru insanlardan alınmalı, bir başka deyişle siz ikinizden (ama sizler büyük sanat karakterleri değilsiniz, sadece bir karikatürcünün çiziktirmelerisiniz). Bu yüzden size bunu dilemiyorum. Kullandığım şairane ifadeyi mazur görürseniz, masum bir ceninin apış aralarınızın meyvesi olduğunu keşfetmesi hiç de adil olmayan bir darbe olurdu onun için. Bu yüzden, Veronica, onun ip gibi kamışına Durex'leri takmaya devam et. Ya da belki de o kadar ileri gitmesine daha izin vermedin? Ancak bu kadar nezaket sözü yeter. Her ikinize de söyleyecek bir çift sözüm var.

Adrian: elbette, onun bir kamış tahrikçisi olduğunu zaten biliyorsun; gerçi, İlkeleriyle Mücadele'ye girmiş olduğunu umarım söyledin ve bir filozof olarak bunu aşmasına yardımcı olabilmek için gri hücrelerini kullanacaksın. Eğer henüz Sonuna Kadar Gitmene izin vermemişse, ondan ayrılmanı salık veririm, ıslak iç çamaşırları ve üç çıkınıyla birlikte, onu hemencecik vermeye istekli olarak, evine gelecektir. Ama kamış tahrikçiliği aynı zamanda bir metafor: o, kendininkini senden uzak tutarken senin iç benini manipüle edecek olan birisi. Kesin bir teşhis koymayı ruhçözümleyicilere bırakıyor –ki bu da haftanın gününe göre değişiklik gösterebilir– ve sadece, onun başkalarının duygularını ya da duygusal yaşamlarını hayal etme konusundaki yeteneksizliğine dikkat çekiyorum. Annesi bile beni bu konuda ona karşı uyardı. Senin yerinde olsam, annesiyle bazı şeyleri araştırmaya girişirdim, ona uzun yıllar öncesine giden travmayı sorardım. Bunu elbette Veronica'nın arkasından yapman gerekecek çünkü o kız bir kontrol manyağı oğlum. Aa, aynı zamanda, fark etmiş olabileceğin gibi, bir *snob* o; çünkü sırf adının arkasında çok geçmeden Cambridge Üniversitesi Mezunu unvanını taşıyacağın için seninle ilişki kurdu. Birader Jack'le onun burjuva arkadaşlarını ne kadar hor gördüğünü hatırlıyor musun? Şimdi birlikte koşmayı istediğin kişi o mu? Ama şunu unutma: ona zaman tanı, tıpkı beni küçümsediği gibi seni de küçümseyecektir.

Veronica: ilginç o ortak mektup. Ona, senin kötücüllüğün, onun kendinden aşırı hoşnutluğuyla karışmış. Tam bir yetenekler evliliği. Tıpkı senin sosyal üstünlük duygunun, onun entelektüel üstünlük duygusu karşısında olması gibi. Ama (bir süre) beni faka bastırdığın

gibi Adrian'ı da faka bastırabileceğini sanma. Taktiklerini görebiliyorum: onu yalıtıp yalnız bırakmak, eski dostlarından uzaklaştırmak, onu kendine bağımlı kılmak vb. vb. Kısa vadede işe yarayabilir bu. Ama uzun vadede? Mesele sadece, o senin sıkıcının teki olduğunu keşfetmeden önce gebe kalıp kalamayacağın meselesi. Ve onu gerçekten de sana verdiği vaade bağlı tutsan bile, mantık çizginin düzeltildiği, kahvaltı sofrası ukalalıklarının yapıldığı ve takındığın havalara ve şükran dualarına bastırılmış esnemelerle karşılık verildiği bir ömrü dört gözle bekleyebilirsin. Şimdi sana bir şey yapamam ama zaman yapabilir. Zaman her şeyi açığa çıkarır. Her zaman çıkarır.

Sana mevsimin iltifatlarını sunuyorum, birbirine birleşmiş, kutsal yağlarla massedilmiş kafalarınızın üzerine asit yağmurları yağsın.

Tony

Sanıyorum viski düşünce açıklığına yardımcı oluyor. Ve acıyı azaltıyor. Sizi sarhoş etmek ya da yeterli miktarda alındığında çok sarhoş etmek gibi ek bir erdemi de var. Bu mektubu birçok kez okudum. Onu kendimin kaleme aldığını da mektubun çirkinliğini de yadsıyacak değilim. Savunmasını yapabileceğim tek şey, onun o zamanlar yazarı olduğum ama şimdi yazarı olmadığımdı. Gerçekten de mektubu yazmış olan o yanımı tanıyamadım. Ama belki de bu bir başka öz aldatmacaydı sadece.

Önceleri, esas olarak kendim hakkında ve nasıl –ne– olduğum hakkında düşündüm: can sıkıcı, kıskanç ve kötücül. Aynı zamanda da onların ilişkilerini baltalama girişimim hakkında. En azından bunda başarısız olmuştum çünkü Veronica'nın annesi beni Adrian'ın yaşamının son aylarının mutlu geçtiği konusunda temin etmişti. Ama bu, sıkıntılardan kurtulmama izin vermedi. Genç benliğim, yaşlı benliğimi bir zamanlar ne olduğu ya da bazen neler yapmaya muktedir olduğu konusunda şoke etmek üzere geri dönmüştü. Ve daha yeni, yaşamlarımıza tanık olanların nasıl da azaldığını ve onlarla birlikte temel doğrulanma kaynağımızın azaldığı konusunda sürekli konuşup

durmaktaydım. Ve şimdi, olduğum ya da bir zamanlar olduğum şeyin hiç de hoş karşılanmayacak bir doğrulamasına sahiptim. Keşke bu, Veronica'nın yaktığı belge olsaydı.

Bundan sonra onu düşündüm. Veronica'nın mektubu ilk okuyuşunda nasıl hissetmiş olabileceğini değil –buna daha sonra dönecektim– ama onu niçin teslim etmiş olduğunu. Hiç kuşkusuz, benim nasıl da boktan biri olduğumu belirtmek istiyordu. Ama bundan daha fazla şey olduğuna karar verdim: şu anki, araya mesafe koymamız göz önünde tutulursa, bu aynı zamanda taktik bir hamleydi, bir uyarıydı. Şayet günce konusunda yasal bir patırtı çıkarmaya kalkışacak olursam, savunmasının bir parçası bu olacaktı. Karakterimin tanığı, kendim olacaktım.

Sonra Adrian'ı düşündüm. Kendini öldürmüş olan eski dostumu. Ve bu, şimdiye dek benden almış olduğu son mektup olmuştu. Karakterine kara çalma ve yaşamının ilk ve son gönül serüvenini ortadan kaldırma girişimi. Zamanın her şeyi ortaya çıkaracağını yazdığımda, durumu hafifsemiş ya da daha doğrusu yanlış hesap etmiştim: zaman onlara karşı değil, bana karşı her şeyi açığa çıkarıyordu.

Ve sonunda Adrian'ın mektubuna bir yanıt olarak göndermiş olduğum kartpostalı anımsadım. Ahbap hitabıyla başlayan ve her şeyin güzel olduğu yolundaki sahte bir dinginlik taşıyan kartpostalı. Clifton Asma Köprüsü'nü gösteren bir karttı. Köprüden her yıl çok sayıda kişi ölüme atlıyordu.

Ertesi gün, kafam ayıkken, üçümüzü ve zamanın çok sayıda paradoksunu yeniden düşündüm. Sözgelimi: genç ve duyarlıyken, aynı zamanda en incinir konumda oluyoruz; oysa kan yavaşlamaya başladığında, duyularımız keskinliğini yitirdiğinde, daha fazla zırhlanıp incinmelere katlanmayı öğrendiğimizde, daha dikkatli adım atıyoruz. Bugünlerde Veronica'yı taciz etmeye uğraşabilirim ama bu tacizim asla onun derisini yüzmek isteyecek kadar yoğun duyguları içermeyecektir.

Geriye bakınca, ikisinin birlikte oldukları yolunda beni uyarmaları acımasızca bir davranış değildi. Sadece bunun zamanlaması ve bütün bu fikrin ardında Veronica'nın bulunuyor gibi gözükmesi acımasızlıktı. Niçin böyle infial edercesine tepki vermiştim? İncinmiş gurur, sınav öncesi stres, yalıtılma mı? Hepsi de mazeret bunların. Hayır, şimdi hissettiğim şey utanç ya da suç değildi, yaşamımda daha ender görülen ve her ikisinden da daha kuvvetli bir şeydi: pişmanlık. Daha karmaşık, daha buruk ve daha ilkel bir duygu. Bu duygunun ana özelliği, hakkında hiçbir şey yapılamamasıdır: bir değişiklik yapılamayacak kadar çok zaman geçmiştir, çok hasar verilmiştir. Yine de kırk yıl sonra, mektubum için özür dileyerek Veronica'ya bir e-posta gönderdim.

Sonra Adrian'ı daha fazla düşündüm. Başlangıçtan beri her şeyi, hepimizden her zaman daha açık bir şekilde görmüştü. Bizler yeniyetmelik sıkıntılarımızın keyfini çıkarırken, rutin hoşnutsuzluklarımızın insanlık durumuna özgün bir yanıt olabileceğini hayal ederken, Adrian daha o zamandan ileriye bakıyor, çevresindekileri daha kapsamlı olarak değerlendiriyordu. Hayatı da daha açık olarak hissediyordu, hatta belki de özellikle onun yaşanmaya değer olmadığına karar verdiğinde. Kendimi onunla karşılaştırdığımda ben, yaşamın bana sunduğu az sayıda dersten çok fazla şey öğrenememiş, işe yaramazın teki olmuştum hep. Kendi açımdan yaşamın gerçekleriyle uzlaştım ve onun gerekliliklerine boyun eğdim, eğer buysa; o zaman, o yıllar işte böyle geçip gitti. Adrian'ın açısından, yaşamdan vazgeçtim, onu incelemekten vazgeçtim, onu geldiği gibi aldım. Ve böylelikle, ilk kez, bütün yaşamım hakkında daha genel bir pişmanlık duymaya başladım: kendine acımakla kendinden nefret etmek arasında bir duygu. Yaşamımın tümü hakkında. Gençliğimin dostlarını kaybetmiştim. Karımın sevgisini kaybetmiştim. Sahip olduğum hırsları terk etmiştim. Yaşamın bana çok fazla rahatsızlık vermemesini istemiş ve başarmıştım ve her şey nasıl da acınası olmuştu.

Vasat, okuldan ayrıldığımdan beri bu olmuştum ben. Üniversitede ve işte vasat; dostlukta, sadakatte, aşkta vasat; hiç kuşkusuz, sekste vasat. Birkaç yıl önce araba kullanan İngiliz yurttaşları üzerine bir anket yapılmıştı; bu anket, görüşüne başvurulan sürücülerin yüzde doksan beşinin kendilerinin 'vasatın üstünde' sürücüler olduklarını düşündüğünü gösteriyordu. Ne var ki ortalamalar yasasına göre, çoğumuz vasat olmaya mahkûmuz. Bunun bir rahatlık verdiğini de söylemiyorum. Sözcük kulağımda yeniden yankılandı. Yaşamda vasat, hakikatte vasat, ahlaken vasat. Veronica beni yeniden gördüğünde ilk tepkisi saçlarımı kaybettiğimi belirtmek olmuştu. Çok az şey söylemiş.

Özrüme yanıt olarak gönderdiği e-postada şöyle deniyordu: "Anlamıyorsun işte, öyle değil mi? Ama zaten hiçbir zaman anlamadın." Şikâyet edemezdim. İki cümlesinin birinde adımı kullanmış olmasını acıklı bir şekilde dilediğimi fark etmiş olsam bile.

Veronica'nın mektubumu nasıl ele geçirdiğini merak ettim. Adrian vasiyetinde bütün malını mülkünü ona mı bırakmıştı? Onun vasiyet hazırladığını bile bilmiyordum. Belki de vasiyeti güncesinin içinde muhafaza etmiş ve Veronica onu orada bulmuştu. Hayır, açık seçik düşünmüyordum. Eğer vasiyet orada olmuş olsaydı, Bayan Ford onu görürdü ve sonra da bana kesinlikle beş yüz sterlin bırakmazdı.

Beni tamamen küçümsermiş gibi yaptığını kabul edersem, Veronica'nın e-postama niçin yanıt verme zahmetine katlandığını merak ettim. Şey, belki de küçümsemiyordu.

Veronica'nın e-posta adresini verdiği için Birader Jack'i cezalandırıp cezalandırmadığını da merak ettim.

Şu yıllar önce söylediği, "Doğru gözükmüyor bu" sözünün sadece nezaketten kaynaklanıp kaynaklanmadığını merak ettim. Belki de karar verme sürecinde olduğu dönem içinde girdiğimiz cinsel temas yeterince zevkli olmadığından benimle

yatmak istememişti. Beceriksiz, ısrarcı, bencil olup olmadığımı merak ettim. Olup olmadığımı değil de nasıl olduğumu.

Margaret oturdu ve bir turtayla bir salata, sonra da meyve soslu bir panna cotta yerken Jack'le temasımı, Adrian'ın güncesinin sayfasını, köprüde buluşmayı, mektubumun içeriğini ve pişmanlık duygularımı dinledi. Kahve fincanını altlığının üzerine hafif bir tıklatmayla koydu.

"Meyveli Kek'e hâlâ âşık değilsin."

"Hayır, âşık olduğumu sanmıyorum."

"Tony, bir soru değildi bu. Bir bildirim cümlesiydi."

Gözlerimi çevirip ona içimde hoş duygularla baktım. Beni dünyadaki başka herkesten daha iyi tanıyordu. Ve benimle hâlâ öğle yemeği yemeyi istiyordu. Ve kendimden sürekli söz etmeme izin veriyordu. Onun da hiç kuşkusuz gayet iyi bildiği bir şekilde gülümsedim ona.

"Çok geçmez seni şaşırtacağım" dedim.

"Hâlâ şaşırtıyorsun. Bugün şaşırttın."

"Evet ama seni, benim hakkımda daha kötü değil de daha iyi düşündürtecek tarzda şaşırtmak istiyorum."

"Senin hakkında kötü şeyler düşünmüyorum. Gerçi, itiraf edeyim ki, ona ilişkin değerlendirmelerim hep deniz seviyesinin altında olmuş olsa da Meyveli Kek hakkında bile kötü şeyler düşünmüyorum."

Margaret zafer kazanmış tavırları takınmaz; onun tavsiyelerini duymazdan geldiğimi belirtmesi gerekmediğini de biliyordu. Sanıyorum insanlara kulak vermekten çok hoşlanıyor ve benimle artık niçin evli olmadığına memnun olduğunun anımsatılmasından da çok hoşlanıyor. Bunu itlik olsun diye söylemiyorum. Gerçeğin sadece bu olduğunu düşünüyorum.

"Sana bir şey sorabilir miyim?"

"Hep soruyorsun" diye yanıt verdi.

"Beni, benim yüzümden mi terk ettin?"

"Hayır" dedi. "Seni bizim yüzümüzden terk ettim."

Hep yineleyip durduğum gibi, Susie'yle aram iyi. Bir mahkemede üzerine seve seve yemin edebileceğim bir beyan olarak da geçerli bu. Susie otuz üç, belki de otuz dört yaşında. Evet, otuz dört. Duvarları meşe lambrili bir nikâh dairesi salonunun ön sırasında oturup da şahitlik görevimi yaptığımdan beri herhangi bir küskünlük olmadı aramızda. O zamanlar onun üzerindeki babalık yetkemin sona erdiğini ya da daha tam bir ifadeyle, bu yetkeme son verdiğimi düşündüğümü de anımsıyorum. Tek çocuğum evliliğin geçici limanına güven içinde uğurlanmış olarak görevim yerine getirilmişti. Şimdi bütün yapman gereken Alzheimer'a yakalanmamak ve sahip olduğum parayı ona bırakmayı unutmamak. Ayrıca para onun işine gerçekten yarayabileceği bir zamanda ölerek de bu işi anne ve babandan daha iyi yapmaya da uğraşabilirsin. Bir başlangıç olurdu bu.

Eğer Margaret'la ben birlikte kalmış olsaydık, torunlarına çok düşkün bir büyükbaba olmama izin verilmiş olacağını söyleyebilirdim. Margaret'ın daha yararlı olması şaşırtıcı değil. Susie küçükleri bana bırakmak istemiyordu çünkü değiştirdiğim bütün bezlere ve bu türden şeylere karşın, bu tür işlerin elimden geldiğini düşünmüyordu. "Büyüdüğünde Lucas'ı futbol seyretmeye götürebilirsin" demişti bir keresinde bana. Bak hele, delikanlıyı futbolun gizleriyle tanıştıran tribünlerdeki titrek bir büyükbaba: farklı renkte formalar giyen insanlardan nasıl nefret edilir, nasıl sakatlanma numarası yapılır, sahaya burun üstü nasıl düşülür; bak, oğlum, kapamak için bir burun deliğinin üzerine sıkıca basarsın ve yeşil şeyi diğerinden pat diye dışarı çıkarırsın. Sonra nasıl kibirli olunur ve çok para kazanılır, hayatın ne olduğunu anlayamadan en iyi yıllar arkada bırakılır. Aa, evet, Lucas'ı futbol maçlarına götürmeyi dört gözle bekliyorum.

Ne var ki Susie bu oyundan hoşlanmadığımın farkında değil ya da dönüştüğü şeyden hoşlanmadığımın. Duygular konusunda pratiktir Susie. Annesinden almış bunu. Bu yüzden

gerçekte oldukları şekliyle duygularım onu ilgilendirmez. Bazı duygulara sahip olduğumu varsaymayı ve o varsayıma göre hareket etmeyi yeğler. Bir bakıma, boşanmadan beni sorumlu tutuyor. Tıpkı şu düşüncenin yansıttığı gibi: her şeyi annesi yapıp ettiğine göre, besbelli ki her şey babasının kabahatiydi.

Karakter zamanla gelişir mi? Romanlarda elbette gelişir: yoksa anlatılacak bir hikâye olmazdı. Ama hayatta? Bazen merak ediyorum. Tutumlarımız ve görüşlerimiz değişiyor, yeni alışkanlıklar ve tuhaflıklar ediniyoruz; ama bu, daha çok bir dekorasyon gibi, farklı bir şey. Belki de karakter zekâya benziyor, tek farkla ki karakter biraz daha geç doruk noktasına çıkıyor: yirmiyle otuz arasında, diyelim. Ondan sonra, neye sahipsek onunla kalıyoruz sadece. Kendi kendimize kalıyoruz. Eğer durum buysa, çoğu yaşamı açıklıyor bu, öyle değil mi? Ve aynı zamanda –eğer söyleyeceğim şey çok tumturaklı bir söz sayılmazsa– trajedimizi.

"Birikim sorunu" diye yazmıştı Adrian. Bir atın üzerine para koyuyorsunuz, at yarışı kazanıyor ve kazançlarınız bir sonraki yarıştaki ata gidiyor ve bu böyle sürüyor. Kazançlarınız birikiyor. Ama kayıplarınız birikiyor mu? Yarışta birikmiyor, orada sadece başlangıçta koyduğunuz parayı kaybediyorsunuz. Ama hayatta? Belki de burada farklı kurallar geçerli. Bir ilişki üzerine bahis oynuyorsunuz, bahis başarısızlıkla sonuçlanıyor, bir başka ilişkiye geçiyorsunuz, o da başarısızlığa uğruyor: belki de kaybettiğiniz şey iki basit eksi değil de ortaya koyduğunuz şeyin çarpımı. Zaten, insanda böyle bir duygu uyanıyor. Hayat sadece toplama ve çıkarma değil. Aynı zamanda kaybın, başarısızlığın birikimi, çarpımı.

Adrian'ın fragmanı aynı zamanda sorumluluk sorunundan söz ediyor: sorumluluğun bir zinciri olup olmadığından ya da bizim bu kavramı daha dar anlamda tanımlayıp tanımlamadığımızdan. Ben dar anlamda tanımlama yanlısıyım. Özür dile-

rim, hayır, ölmüş olan anne babanızı ya da erkek ve kız kardeşlere sahip olmayı ya da onlara sahip olmamayı yahut genlerinizi ya da toplumu yahut her neyse onu olan bitenden sorumlu tutamazsınız, normal koşullarda sorumlu tutamazsınız. Karşı yönde güçlü bir kanıt olmadıkça tek sorumluluğun size ait olduğu düşüncesinden yola çıkın. Adrian benden çok daha akıllıydı –benim sağduyuyu kullandığım yerde o mantığı kullanıyordu– ama sanırım, aşağı yukarı aynı sonuca vardık.

Yazdığı her şeyi anlayabildiğimi söyleyecek değilim. Güncesindeki şu denklemlere kafamda pek bir aydınlanma olmadan bakıp durdum. Ama zaten matematiğim hiçbir zaman iyi olmadı.

Adrian'a ölümü için gıpta etmiyorum ama ona, yaşamının açıklığı için gıpta ediyorum. Sadece hepimizden daha açık bir şekilde gördüğü, düşündüğü, hissettiği ve hareket ettiği için değil; aynı zamanda öldüğü vakitten dolayı da. Şu Birinci Dünya Savaşı saçmalıklarını falan kastediyor değilim: "Gençliğinin baharında yaşam bahçesinden koparıldı" –Robson'ın intiharı sırasında bizim müdürün ağzında geveleyip durduğu dize– ya da "Şimdi biz geriye kalanların yaşlandığı gibi yaşlanmayacaklar" ifadesi. Geriye kalanlarımızın çoğu yaşlanmaya aldırış etmedik. Benim kitabımdaki alternatiften her zaman daha iyidir bu. Hayır, demek istediğim şu. Yirmisindeyken, hedefleriniz ve amaçlarınız konusunda kafanız karışık ve kesinlikten yoksun olsanız da yaşamın kendisinin ne olduğu konusunda, yaşamda ne olduğunuz ve ne olabileceğiniz konusunda güçlü bir duyguya sahipsinizdir. Daha sonraları... daha fazla belirsizlik, daha fazla görüş değiştirme, daha fazla sahte anılar olur. O zamanlar, kısa yaşamınızı bütünlüğü içinde anımsayabilirsiniz. Daha sonraları, bellek, parça parça bir şey olur çıkar. Bu tıpkı biraz, uçakların bir kaza sırasında olan bitenleri kaydetmek için taşıdıkları şu kara kutular gibidir. Eğer hiçbir şey olmazsa, teyp kendini siler. Bu yüzden eğer gerçekten kaza yaparsanız,

bunu niçin yapmış olduğunuz bellidir; eğer yapmazsanız, yolculuğunuzun seyir defteri çok daha belirsizdir.

Ya da bir başka şekilde ifade etmek gerekirse. Birisi bir zamanlar tarihte en sevdiği zamanların her şeyin çöktüğü zamanlar olduğunu söylemişti çünkü bu, bir şeylerin doğmakta olduğu anlamına geliyordu. Bunu bireysel yaşamlarımıza uygularsak bir anlam ifade ediyor mu? Yeni bir şey doğarken ölmek, bu yeni bir şey kendi benliğimiz olsa bile mi? Çünkü siyasal ve tarihsel değişiklikler eninde sonunda nasıl hayal kırıklığına uğratıyorsa, yetişkinlik de hayal kırıklığına uğratıyor. Hayat da öyle. Kimi zamanlar hayatın amacının, bizi güçten düşürerek, ne denli uzun sürerse sürsün yaşanmaya değecek bir şey olmadığını kanıtlayarak, sonul kaybıyla uzlaştırmak olduğunu düşünüyorum.

Gece geç bir vakit, birisinin, biraz sarhoş, eski bir kız arkadaşına mektup yazdığını hayal edin. Zarfın üzerine ad ve adres yazıyor, bir pul yapıştırıyor, paltosunu giyiyor, posta kutusuna yürüyor, mektubu yarıktan içeri atıyor, yürüyüp eve dönüyor ve yatıyor. Büyük olasılıkla, şu sonuncuları yapmazdı, öyle değil mi? Mektubu postaya vermek için sabahı beklerdi. Sonra, büyük ihtimalle, acaba doğru mu yaptım diye tereddütleri olurdu. Bu yüzden doğallığı, dolaysızlığı, duyguları yansıtma hakikati, hatta gafları açısından e-posta konusunda söylenecek çok şey var. Düşünce çizgim –eğer bu, çok büyük bir laf değilse– şöyle gelişti: Margaret'ın sözüne ne diye inanayım? Orada bile değildi o, onun sadece kendi önyargıları olabilir. Bu yüzden Veronica'ya bir e-posta gönderdim. "Soru" başlığı attım ve ona şunu sordum: "Sana o zamanlar âşık olduğumu düşünüyor musun?" Altına adımın ilk harfini yazdım ve fikrimi değiştirmeden Gönder tuşuna bastım.

Beklediğim son şey ertesi sabah bir yanıt almaktı. Bu kez konu başlığını silmemişti. Yanıtı şöyleydi: "Eğer bu soruyu sorman gerekiyorsa, o zaman yanıt, Hayır. V."

Bu yanıtı normal, hatta cesaret verici buluşum, ruh halimin ne olduğu üzerine bir şey anlatıyor belki.

Gösterdiğim tepkinin Margaret'a telefon edip ona bu yazışmadan söz etmek olması da başka bir şeyi anlatıyor belki. Bir sessizlik oldu ve sonra eski karım usulca, "Tony, şimdi tek başınasın" dedi.

Bunu bir başka şekilde de ifade edebilirsiniz elbette, her zaman edebilirsiniz. Sözgelimi, horgörü ve ona gösterdiğimiz tepki sorunu var. Birader Jack bana tepeden bakan bir tavırla göz kırpıyor ve kırk yıl sonra ben ondan bilgi almak için sahip olduğum çekiciliği –hayır, abartmayalım: belli bir sahte nezaketi– kullanıyorum. Derken, ona anında ihanet ediyorum. Senin horgörün karşılığında benim horgörüm. Şimdi itiraf ettiğim gibi, o zamanlar bana karşı hissettiği, aslında sadece eğlenceli bir ilgisizlik olmuş olsa bile. İşte kız kardeşimin en son şeyi geliyor: şey, ondan önce de bir tane vardı kuşkusuz ve yakında da başka bir tane olacak. Bu geçici örneği çok yakından incelemenin gereği yok. Ama ben *–ben–* onu o zamanlar horgörü olarak hissettim, onu böyle anımsadım ve duyguyu aynı şekilde geri yansıttım.

Belki de Veronica'yla daha fazla bir şeyler yapmaya çalışıyordum: horgörüsüne horgörüyle karşılık vermeye değil, onu aşmaya. Çekici yanını görebilirsiniz bunun. Çünkü o mektubumu yeniden okumak, sertliğini ve saldırganlığını hissetmek derin ve mahrem bir şoke etkisi yarattı. Eğer Veronica bana karşı daha önce horgörü hissetmemiş olsaydı, Adrian ona yazdığım sözcükleri gösterdikten sonra, mutlaka hissederdi. Ve o kırgınlığı mutlaka yıllar içinde de taşır, onu Adrian'ın güncesini elinde tutmasının, hatta ortadan kaldırmasının bir gerekçesi olarak kullanırdı.

Özgüvenli bir şekilde, pişmanlığın ana özelliğinin bu konuda hiçbir şey yapılamayacak olması olduğunu söylüyordum: bir özür ya da değişiklik için zamanın geçip gitmiş olması.

Ama ya yanılıyorsam? Ya pişmanlık bir araç vasıtasıyla geriye döndürülebilirse, basit bir suça dönüştürülebilirse, hakkında özür dilenip sonra da bağışlanabilirse ne olacak? Ya onun olduğunuzu sandığı kötü adam olmadığınızı kanıtlayabilirseniz ve o da bu kanıtı kabullenmeye istekli olursa ne olacak?

Ya da belki de davranış saikim tam karşı doğrultudan geliyordu ve geçmiş değil gelecekle ilgiliydi. Çoğu insan gibi benim de yolculuğa çıkışla bağlantılı birtakım boşinançlarım var. Uçağa binmenin istatiksel olarak köşedeki dükkâna yürüyerek gitmekten çok daha güvenli olduğunu biliyor olabiliriz. Yine de uzak bir yolculuğa çıkmadan önce faturaları ödemek, yazışmalarımı sonlandırmak, yakın birini telefonla aramak gibi şeyler yapıyorum ben.

"Susie, yarın gidiyorum."

"Evet, biliyorum baba. Bana söylemiştin."

"Söylemiş miydim?"

"Evet."

"Şey, hoşça kal demek için aradım."

"Özür dilerim, baba, ufaklıklar gürültü yapıyorlardı. Ne demiştin?"

"Aa, bir şey değil, onları benim için gözlerinden öp."

Bunu elbette kendiniz için yapıyorsunuz. O son anıyı bırakmak ve onu hoş bir anı kılmak istiyorsunuz. Hakkınızda iyi düşünülmesini istiyorsunuz, sırf uçağınız bir ihtimal köşedeki bakkala yürüyerek gitmekten daha az güvenli çıkar diye.

Peki, Mallorca'da beş gecelik bir kış tatiline çıkmadan önce böyle davranıyorsak, o zaman yaşamın sonuna doğru, o son yolculuk –krematoryumun perdeleri arasından ağır ağır geçerek yapılan o arabalı yolculuk– yaklaşırken işleyen daha geniş kapsamlı bir süreç niye var olmasın ki? Benim için kötü şeyler düşünmeyin, beni iyi hatırlayın. İnsanlara benden hoşlandığınızı, beni sevdiğinizi, benim kötü bir adam olmadığımı söyleyin. Belki de bunların hiçbiri gerçek olmasa bile.

Eski bir fotoğraf albümünü açtım ve Veronica'nın benden Trafalgar Meydanı'nda çekmemi istediği resme baktım. "Arkadaşlarının olduğu resim." Alex'le Colin'in yüzlerinde, işte-bu-tarihi-bir-belgedir diyen çok abartılı ifadeler var, Adrian normal olarak ciddi görünüyor, Veronica ise –daha önce hiç dikkat etmemiştim buna– hafifçe ona doğru dönmüş. Gözlerini ona doğru kaldırmıyor ama kameraya da bakmıyor. Bir başka deyişle, bana bakmıyor. O gün kıskançlığa kapılmıştım. Veronica'yı arkadaşlarımla tanıştırmak istemiştim, onun onlardan hoşlanmasını ve onların da ondan hoşlanmasını istemiştim, gerçi tabii benden hoşlandıklarından daha fazla değil. Gerçekçilikten uzak olduğu kadar gençliğe özgü bir beklenti olurdu bu. Bu yüzden Veronica, Adrian'a durmadan sorular sormaya başladığında, huysuzlaştım; derken, daha sonraları, otel barında Adrian, Birader Jack'le ahbaplarını çemkirmeye giriştiğinde, kendimi hemen daha iyi hissettim.

Şöyle kısa bir an Alex'le Colin'in izlerini bulmayı aklımdan geçirdim. Onlardan anılarını ve beni doğrulayan ifadelerini anlatmalarını istemeyi hayal ettim. Ama hikâye açısından pek de asli bir önem taşımıyorlardı, anılarının benimkinden daha iyi olacağını beklemiyordum. Peki ya anlattıkları şeyler beni doğrulamaya yarayacak yerde bunun tam karşıtı çıkarsa ne olacaktı? Aslında, sanıyorum ki bunca yıldan sonra gerçeği konuşmanın zararı olmaz Tony; ama Adrian arkandan hep çok kırıcı şeyler söyledi. Aa, çok ilginçti bunlar. Evet, bunun her ikimiz de farkına vardık. Senin olduğunu düşündüğün kadar ne iyi ne de akıllı olduğunu söyledi. Anlıyorum, başka bir şey söyledi mi? Evet, kendini onun en iyi arkadaşı olarak gördüğünü belli etmenin –ikimizden daha iyi, yani– saçma ve anlaşılmaz bir şey olduğunu söyledi. Doğru, peki hepsi bu mu? Pek sayılmaz: daha iyi bir şey çıkana dek adı her neyse şu kızın seni oyuna getirdiğini herkes görebiliyordu. Hepimizin buluştuğu gün Adrian'la flört edişinin farkına varmadın mı? İkimiz bayağı şoke olmuştuk. Dilini neredeyse oğlanın kulağına sokuyordu.

Yok, onların hiçbir yardımı olmayacaktı. Bayan Ford da ölmüştü. Ve Birader Jack sahneden çekilmişti. Tek olası tanık, tek doğrulama kaynağı Veronica'ydı.

Veronica'nın derisini yüzmeyi hayal edecek kadar onu taciz etmek istediğimi söyledim, öyle değil mi? Bu tuhaf bir ifade ve bana hep Margaret'ın tavuk kızartma tarzını düşündürüyor. Margaret tavuğun derisini göğsünden ve butlarından usulca sıyırır ve sonra da altına tereyağı sürüp çeşitli otlar doldururdu. Muhtemelen, tarhun otu. Belki aynı zamanda biraz sarımsak, emin değilim. Bunu, o zaman da o zamandan beri de kendim hiç denemedim; parmaklarım fazla becerili sayılmaz, onların deriyi yırtacağını düşünüyorum.

Margaret bu kızartmayı yapmanın bir Fransız usulünü anlattı ki bu, bana göre daha da uçuk bir şeydi. Derinin altına siyah yermantarı dilimleri koyuyorlar ve buna da ne diyorlar biliyor musunuz? Yarım-Yas İçindeki Tavuk. Sanırım tarif, insanların birkaç ay boyunca siyahtan başka bir şey giymediği, sonra bir süre gri giydiği ve yaşamın doğal renklerine ancak yavaş yavaş döndüğü zamanlardan kalmış. Tam-, Yarım-, Çeyrek-Yas. Kullanılan terimlerin bunlar olup olmadığını bilmiyorum ancak giysi derecelemesinin tam tamına saptandığını biliyorum. Günümüzde insanlar ne kadar süre yas giysileri giyiyorlar? Çoğu durumda yarım gün; cenaze töreni, ölünün yakılması ve sonra da içki içmek için yeterli bir süre.

Özür dilerim, biraz konu dışına çıktım. Veronica'nın derisini yüzmeyi hayal edecek kadar onu taciz etmekten söz ediyordum, öyle değil mi? Acaba bunu söylerken aklımdan geçen şeyde ciddi miydim yoksa başka bir şeyi mi kastediyordum? Galiba bir de böyle bir aşk şarkısı vardı, öyle değil mi? *"I have got you under my skin"* gibi bir şey.

Margaret'ı hiç suçlamak istemiyorum. En ufak bir şekilde bile ama meseleyi basitçe ifade etmek gerekirse, eğer tek başı-

ma idiysem, o zaman kimim vardı? Veronica'ya yeni bir e-posta göndermeden önce birkaç gün tereddüt ettim. e-postada, anne babasını sordum. Babası hâlâ hayatta mıydı? Annesinin sonu ağrısız sızısız mı olmuştu? Onlarla sadece bir kez karşı karşıya gelmiş olmama karşın, iyi anılarla ayrıldığımı ekledim. Şey, yüzde elli doğruydu bu. Bu soruları niçin sorduğumu gerçekte anlamıyordum. Sanırım normal bir şey yapmak istiyordum ya da en azından normal olmasa bile bir şeyler normalmiş gibi davranmak istiyordum. İnsan gençken –ben gençken– duygularınızın kitaplarda okuduğunuz duygular gibi olmasını istiyorsunuz. Onların yaşamınızı altüst etmesini, yeni bir gerçeklik yaratmasını ve tanımlamasını istiyorsunuz. Sanırım daha sonraları, onların daha ılımlı bir şeyler, daha pratik bir şeyler yapmasını istiyorsunuz: onların yaşamınızı şu anda ve geçmişte olduğu gibi desteklemesini istiyorsunuz. Onların size her şeyin iyi olduğunu söylemesini istiyorsunuz. Peki, bunda yanlış bir yan var mı?

Veronica'nın verdiği yanıt hem sürpriz oldu hem de gönlüme su serpti. Sorularımı küstahça sorular olarak algılamamıştı. Neredeyse, kendisine bu soruların sorulmuş olmasından memnun görünüyordu. Babası otuz beş yıl, hatta daha da uzun bir zaman önce ölmüştü. Alkolikliği gitgide kötülemişti, sonuç yemek borusu kanseriydi. Veronica'ya Sallantılı Köprü'de söylemiş olduğum ilk sözcüklerimin kel alkolikler hakkında edilmiş densizce laflar olmasından suçluluk duyarak durakladım.

Babasının ölümünden sonra, annesi Chislehurst'teki evi satıp Londra'ya taşınmıştı. Sanat dersleri veriyordu, sigara içmeye başlamıştı ve kendisine yeterince mal mülk kalmış olmasına karşın eve pansiyoner alıyordu. Belleğinin zayıflamaya başladığı bir iki yıl öncesine kadar sağlığı yerindeydi. Hafif bir beyin kanamasından şüphelenilmişti. Derken çayı buzdolabına yumurtaları ekmek kutusuna koymaya başlamış, bu tür zaaflar belirmişti. Bir keresinde sigarayı yanık bırakarak evde az daha yangın çıkarıyormuş. Neşesi hep yerindeydi, ta ki birdenbire

her şey tepe taklak olana kadar. Son aylar bir mücadele içinde geçmişti, hayır, annesinin sonu hiç de ağrısız sızısız olmamıştı, gerçi ölüp de kurtulmuştu.

Bu e-postayı birkaç kez okudum. Tuzaklar, ikircikli ifadeler, gizli hakaretler arıyordum. Bunların hiçbiri yoktu, tabii dobralığın kendisi bir tuzak değilse. Sıradan, hüzünlü bir hikâyeydi, çok bildikti ve basitçe anlatılmıştı.

Bazı şeyleri unutmaya başladığınızda –Alzheimer hastalığını kastetmiyorum, sadece yaşlanmanın öngörülebilir sonuçlarından söz ediyorum– tepki göstermenin farklı yolları vardır. Yerinizde oturup falanca tanıdığın, çiçeğin, tren istasyonunun, astronotun adını anımsamak için belleğinizi zorlamayı deneyebilirsiniz... ya da başarısızlığı kabul edersiniz ve referans kitapları ve internete başvurarak bazı pratik adımlar atarsınız. Ya da her şeyi olduğu gibi bırakabilirsiniz –anımsamayı unutursunuz– ve sonra bazen, aklınızdan çıkmış olan bir gerçeğin bir saat ya da bir gün sonra, çoğu kez yaşlanmanın dayattığı şu uzun uykusuz gecelerde, bilincinizin yüzüne çıktığını fark edersiniz. Evet, bunu, bazı şeyleri unutan, hepimiz öğreniriz.

Ama başka bir şeyi daha öğreniriz: beynin, kendisine hep aynı rollerin verilmesinden hoşlanmadığını. Her şeyin bir azalma, çıkarma ve bölme meselesi olduğunu düşündüğünüzde beyniniz, belleğiniz sizi şaşırtabilir. Bu tıpkı şöyle bir şeyi söylemek gibidir: yavaş yavaş çöküşün rahatlık veren sürecine bel bağlayabileceğinizi hayal etmeyin, hayat ondan çok daha karmaşıktır. Bu yüzden, beyin size zaman zaman bazı ufak parçalar atacak, hatta şu bildik bellek-ilmeklerini çözecektir. Üzülerek söylüyorum ki, şimdi benim başıma gelenin bu olduğunu fark ettim. Ford ailesiyle birlikte geçirdiğim o uzak hafta sonunun, uzun süre önce gömülmüş anılarını, belli bir düzen ya da önem sırası olmaksızın anımsamaya başladım. Çatı katı odamın, damların üzerinden bir koruyu gören manzarası vardı; aşağıdan bir duvar saatinin vakti tamı tamına beş dakika geç vurdu-

ğunu işitebiliyordum. Bayan Ford, kırılmış ve sonra da pişirilmiş yumurtayı yüzünde bir kaygı ifadesiyle çöp sepetine fırlatıp attı: benim için değil, yumurta için kaygı duyarak. Kocası akşam yemeğinden sonra bana brendi içirmeye uğraştı ve içmeyi reddettiğimde de bana bir erkek mi yoksa pısırığın teki mi olduğumu sordu. Birader Jack, Bayan Ford'a "Anne" diye hitap etti, bu tıpkı, "Aç birlikler için ne zaman yem olabileceğini düşünüyor, Anne?" cümlesindeki hitaba benziyordu. Ve ikinci gece, Veronica benimle birlikte yukarıya çıkmaktan fazlasını yaptı. "Tony'yi odasına çıkaracağım" dedi ve ailenin önünde elimi tuttu. Birader Jack, "Peki Anne bu konuda ne düşünüyor?" dedi. Ama Anne sadece gülümsemekle yetindi. Kamışımın kalkmakta olduğunu hissederken alelacele iyi geceler diledim aileye. Yavaşça yukarıdaki odama çıktık, odada Veronica beni kapıya doğru itti, dudaklarımdan öptü ve kulağıma, "Kötülerin uykusunu uyu" dedi. Ve şimdi anımsıyorum, aşağı yukarı kırk saniye sonra, küçük lavabonun içine doğru otuzbir çekiyor ve spermlerimi lavabo borusundan aşağı akıtıyordum.

Anlık bir düşünceye kapılarak, Google'da Chislehurst'ü aradım. Kentte hiçbir zaman Aziz Michael Kilisesi diye bir kilise olmadığını keşfettim. Demek Bay Ford'un bizi arabasında götürürken yaptığı rehberlik turu uydurma bir şey olmuş olmalıydı, bir şaka ya da beni oyuna getirmek için söylenmiş bir şey. Café Royal diye bir yer olduğundan da fazlasıyla kuşkuluyum. Derken Google Earth'e girdim ve kent haritasında oradan oraya dolaşmaya başladım. Ne var ki aradığım ev de artık yok gibiydi.

Önceki gece, kendime bir içki hazırladım, bilgisayarımı açtım ve adres defterimdeki yegâne Veronica'yı buldum. Yeniden buluşmayı önerdim. Önceki buluşmamızda ilişkimizi daha zor hale getiren herhangi bir şey yapmış idiysem bunun için özür diledim. Annesinin vasiyetinden bahsetmek istemediğime dair söz verdim. Doğruydu da bu, gerçi o cümleyi yazdığımda

Adrian'ı ya da güncesini uzunca bir süre neredeyse hiç aklıma getirmemiş olduğumu anladım.

"Daireyi kapatmakla mı ilgili bu?" diye geldi yanıtı.

"Bilmiyorum" diye karşılık verdim. "Ama hiç zararı dokunmaz, öyle değil mi?"

O soruya yanıt vermedi ama o zamanlar buna dikkat etmiyor ya da aldırış etmiyordum.

Bilmiyorum neden, bir yanım yeniden köprüde buluşmayı önereceğini düşünüyordu. Ya bu olacaktı ya da sıcak ve rahat, kişisel bir yer olacaktı: unutulmuş bir pub, sakin bir öğle yemeği salonu, hatta Charing Cross Hotel'in barı. Oxford Caddesi'ndeki John Lewis'in üçüncü katındaki birahaneyi seçti.

Aslında, bunun avantajlı bir yanı vardı: perdeye takmak üzere birkaç metre ipe, çaydanlık kireci çözücüsüne ve pantolonların dizleri aşınıp yarıldığında pantolon içine konulan şu yamalık kumaşlara ihtiyacım vardı. Bu şeyleri artık kendi semtinizde bulmanız zor: yaşadığım yerde, yararlı küçük dükkânların çoğu uzun zaman önce ya kafe ya da emlakçı oldular.

Şehre dönerken bindiğim trende karşımda bir kız oturmuştu; kulaklıklarını takmış, gözleri kapalı, dışardaki dünyayla ilişkisini kesmiş, başını sadece dinlediği müziğin ritmine göre sallayıp duran bir kız. Birdenbire, belleğime bir anı üşüşüverdi: dans eden Veronica'nın anısı. Aslında, dans etmiyordu –ben böyle dedim– ama Veronica'nın iyiden iyiye yaramazlaşıp pop plaklarımı yerlerinden çekip çıkarmaya başladığı bir akşam olmuştu.

"Bir tanesini koy da dans edişini göreyim" dedi.

Başımı salladım. "Tango iki kişiyle yapılır."

"Pekâlâ, sen bana göster ben katılırım."

Derken otomatik değiştirme miline 45'likleri yığdım, karşısına geçtim, bir silkinmeyle bütün iskeletimi şöyle bir gevşettim, adeta mahremiyetine saygı göstererek gözlerimi yarı kapattım ve sonra da dans etmeye koyuldum. Dönemin temel erkeksi göstermelik davranışları, kararlı bir şekilde bireyci ama

aslında egemen normları sıkı sıkıya taklit etmeye bağımlıydı: baş sallama ve ayak oynatma, omuz silkme ve kalça kıvırma ve bir de bunlara ilaveten kolları kendinden geçercesine yukarılara kaldırma ve zaman zaman da homurtulu sesler çıkarma. Bir süre sonra, onu hâlâ döşemede oturmuş bana gülerken bulacağımı umarak gözlerimi açtım. Ama orada, karşımda, bende bale dansları almış olduğu kuşkusunu uyandıran bir şekilde sıçrayıp duruyordu, saçları yüzünü tamamen örtmüş, baldırları gergin, havası tümüyle kurumluydu. Bana alaycı bir parodi mi sergiliyor yoksa Moody Blues'un şarkı ritmine kendini gerçekten kaptırmış olarak dans mı ediyor, bundan emin olamayarak onu bir süre seyrettim. Aslında, aldırış da etmiyordum, eğleniyordum ve küçük bir zafer duygusu içindeydim. Bu bir süre devam etti, derken Ned Miller'ın *"From a Jack to a King"* parçası Bob Lind'in söylediği *"Elusive Butterfly"*a yerini bırakırken ona biraz daha yakınlaştım. Ama o bunun farkına varamadı ve kendi çevresinde hızla dönerken dengesini neredeyse kaybederek bana çarptı. Onu yakaladım ve tuttum.

"Görüyorsun, o kadar da güç değil."

"Aa, güç olduğunu hiç düşünmedim" diye yanıtladı. "İyi. Evet. Teşekkür ederim" dedi resmi bir edayla. Sonra da gidip oturdu. "İstiyorsan sen devam et. Ben yoruldum."

Ancak dans etmişti.

Tuhafiyecinin mutfak ve perde bölümlerinde alışverişimi yaptım, sonra birahaneye gittim. On dakika erken gelmiştim ama elbette Veronica çoktan oradaydı, başını eğmiş, onu bulacağımdan son derece emin, bir şeyler okuyordu. Alışveriş torbalarımı yere koyarken, gözlerini yukarı kaldırdı ve hafifçe gülümsedi. Sonuçta o kadar da kapıp koymuş ve yaşlanmış görünmüyorsun, diye düşündüm.

"Hâlâ kelim" dedim.

Gülümsemesi daha da belirsizleşti.

"Ne okuyorsun?"

Karton kaplı kitabın kapağını bana doğru çevirdi. Stefan Zweig'ın bir eseriydi.

"Demek sonunda alfabenin sonuna vardın. Ondan sonra gelen hiç kimse olamaz." Birdenbire niçin gerginleşmiştim? Yine yirmi yaşında bir genç gibi konuşuyordum. Aynı zamanda, hiç Stefan Zweig okumamıştım.

"Ben hamur işi yiyorum" dedi.

Şey, en azından tepeden bakan bir davranış değildi.

Yemek listesini incelerken, okumayı sürdürdü. Oturduğumuz masa, karşıt yönlerde çalışan yürüyen merdivenlere bakıyordu. Yukarıya çıkan, aşağıya inen insanlar vardı, herkes bir şeyler satın alıyordu.

"Trenle şehre gelirken senin dans ettiğin zamanı anımsadım. Odamda. Bristol'da."

Bana karşı çıkmasını ya da nedenini anlayamayacağım bir alınganlık göstermesini bekliyordum. Ancak sadece, "Acaba bunu niçin anımsadın" dedi. Ve bu doğrulama anıyla, özgüvenimin döndüğünü hissetmeye başladım. Bu kez, daha şık giyinmişti, saçları derli topluydu ve daha az gri gözüküyordu. Benim gözüme, aynı zamanda hem yirmilerinde hem de altmışlarında görünmeyi bir şekilde başarmıştı.

"Anlatsana" dedim, "şu son kırk yıl sana nasıl davrandı?"

Baktı bana. "Önce sen."

Ona hayatımın hikâyesini anlattım. Kendime anlattığım versiyonu, geçerli olan anlatıyı. Görünüşe bakılırsa adlarını anımsayamadan "bir zamanlar tanıştığım şu iki arkadaşın" diye sordu. Colin ve Alex'le temasımı nasıl yitirmiş olduğumu anlattım. Derken ona Margaret'tan, Susie'den, büyükbaba olmaktan söz ettim, bütün bunlardan bahsederken Margaret'ın kafamda "Meyveli Kek nasıl?" diyen fısıltısı uğuldayıp duruyordu. Çalışma hayatımdan ve emekliliğimden, kendimi bir meşgaleye vermekten ve kışın yaptığım tatillerden söz ettim, bu yıl bir değişiklik olsun diye karda St. Petersburg'a gitmeyi düşünüyordum... Hayatımdan memnun ama kendimden hoşnut değilmi-

şim gibi görünmeye çalıştım. Ona torunlarımı anlatıyordum ki gözlerini yukarı kaldırdı, bir dikişte kahvesini içti, masanın üzerine para bıraktı ve ayağa kalktı. Kendi eşyalarıma uzanmaya başlamıştım ki,

"Hayır, sen kal ve yediklerini bitir" dedi.

Alınmasına neden olabilecek herhangi bir şey yapmamaya kararlıydım, bu yüzden yeniden oturdum.

"Şey, bundan sonra senin sıran" dedim. Kastettiğim: onun hayatıydı.

"Neyin sırası?" diye sordu ama ben daha yanıt veremeden gitti.

Evet, ne yaptığını biliyordum. Benim yanımda, sır vermek şöyle dursun, kendi yaşamı hakkında tek bir gerçeği bile açığa vurmadan bir saat geçirmeyi başarmıştı. Nerede ve nasıl yaşadığı, birisiyle birlikte yaşayıp yaşamadığı, çocukları olup olmadığı. Alyans parmağına kırmızı camlı bir yüzük takmıştı ve bu, geriye kalan her şeyi kadar bilmecemsiydi. Ama aldırış etmiyordum; aslında, sanki birisiyle ilk kez buluşmuşum da çok kötü bir şeyler olmadan randevudan kaçmışım gibi tepki verdiğimi fark ettim. Ama elbette hiç de böyle bir durum yoktu. Bir ilk randevudan sonra, bir trende oturup da kafanıza kırk yıl önceki paylaşılmış seks yaşamınızla ilgili unutulmuş gerçeklerin üşüştüğünü fark etmezsiniz: Birbirimizin cazibesine nasıl kapılmış olduğumuzu, kucağımda nasıl da hafifçe durduğunu, her şeyin hep nasıl da heyecan verdiğini, "tam yollu" seks yapmamış olsak bile, onun bütün öğelerinin –şehvet, sevecenlik, içtenlik, güven– zaten nasıl da mevcut olduğunu. Ve bir yanımın nasıl da "sonuna kadar gitmemiş olmaya" aldırış etmediğini, evini gördükten sonra çılgınlar gibi otuzbir çekme nöbetlerine kapılmaya aldırış etmediğini, tek kişilik yatağımda anılarım ve çabucak geri dönen ereksiyon dışında yalnız yatmaya aldırış etmediğini. Başkalarından bu daha azı kabulleniş de elbette korku yüzündendi: gebelik korkusu, yanlış şeyi söyleme ya da yapma korkusu, baş edemediğim altüst edici bir yakınlık korkusu.

Ertesi hafta çok sakin geçti. Perdemin ipini taktım, çaydanlığın kirecini çözdürdüm, eski bir blucindeki yırtılmış yeri onardım. Susie aramadı. Biliyordum ki, ben kendisiyle temas kurmadıkça ya da kurana dek Margaret sessiz kalacaktı. Hem neyi bekleyecekti ki? Özür mü, yaltaklanma mı? Hayır, birilerini cezalandırmayı seven birisi değildi Margaret; pişmanlığını gösteren bir sırıtmayı kendi büyük bilgeliğinin tanınması olarak her zaman kabul ederdi o. Ama bu kez durum bu olmayabilirdi. Gerçekte, Margaret'ı bir süre görmeyebilirdim. Bir yanım, onunla ilgili olarak kendini uzak ve sakin bir biçimde kötü hissediyordu. Önceleri buna hiç anlam veremedim: şimdi tek başıma olduğumu bana o söylemişti. Ama öte yandan, uzun yıllar öncesine dayanan, evliliğimizin ilk yıllarına ilişkin bir anı vardı zihnimde. İşten bir arkadaş bir parti vermiş ve beni de davet etmişti, Margaret gelmeyi istememişti. Orada bir kızla flört ettim ve kız flörtüme karşılık verdi. Şey, flört etmekten biraz fazlası olmuştu –gerçi ulaştığım düzey yarım-yol seksin bile çok altında sayılırdı– ne var ki kafam kendine gelir gelmez meseleyi örtbas ettim. Ancak bu olay bende eş oranlarda heyecan ve suçluluk duyguları uyandırdı. Ve şimdi, anladım ki, yine benzer şeyler hissediyordum. Bunu aydınlığa kavuşturmam bir süremi aldı. Sonunda kendime şöyle dedim: doğru, senden yirmi yıl önce boşanmış eski karına karşı suçluluk ve kırk yıldır görmediğin eski bir kız arkadaşına karşıysa heyecan duyuyorsun. Hayatta hiç sürpriz kalmadığını kim söylemişti?

Veronica'yı baskı altında tutmak istemiyordum. Bu kez, onun temasa geçmesini beklemeyi düşündüm. e-posta kutumu oldukça düzenli kontrol ettim. Elbette, büyük bir duygu seli falan beklemiyordum ama belki de bunca yıldan sonra beni doğru dürüst görmenin güzel bir şey olduğunu belirten nazik bir mesaj almayı umuyordum.

Şey, belki de beni görmek güzel bir şey olmamıştı. Belki de Veronica kısa bir yolculuğa çıkmıştı. Belki de internet sunucusu çalışmıyordu. İnsan kalbinin sonsuz umutluluğu konusunda-

ki şu lafı kim söylemişti? Gazetelerin zaman zaman "İkinci bahar aşkı" diye adlandırdıkları şu hikâyeleri nasıl okumanız gerektiğini bilirsiniz. Genelde emeklilerin kaldığı şu evlerde görülen yaşlı ve tuhaf çiftler söz konusudur, öyle değil mi? Her ikisi de dul kalmış çift, artrozlu elleriyle birbirlerine tutunurken takma dişlerinin arasından sırıtmaktadırlar. Çoğu kez, genç aşkın uygunsuz dili diye görünen bir şeyi konuşmaktadırlar hâlâ. "Onu görür görmez, benim için olduğunu anladım" bu tür şeyler konuşurlar işte. Bir yanım her zaman duygulanır ve neşelenmek ister ama bir başka yanım sakınımlı ve şaşkındır. Bütün bu şeyleri yeni baştan ne diye yaşamalı? Kuralı bilmiyor musunuz: sütten ağzı bir kere yananın ağzı bir daha yanar? Ama şimdi kendimi, kendi... neyime karşı isyan etmiş halde buldum? Gelenekselliğime, hayal gücü eksikliğime, hayal kırıklığına uğrama beklentime karşı mı? Aynı zamanda, hâlâ kendi dişlerim var, diye düşündüm.

O gece bizden bir grup, Severn Bore'u keşfetmek amacıyla Minsterworth'e gittik. Veronica benimle birlikteydi. Beynim bunu kayıttan silmiş olmalı ama şimdi bunun gerçek olduğunu biliyordum. Orada benimle birlikteydi Veronica. Islak bir ırmak kıyısında ıslak bir battaniyenin üzerinde oturarak el ele tutuştuk; yanında bir matara dolusu sıcak çikolata getirmişti. Masum günler. Kırılan dalga yaklaşırken üzerine ay ışığı düştü. Diğerleri dalganın gelişini şamata yaparak karşıladılar ve geceleyin ellerinde ışınları birbirini kesen el fenerleriyle yine şamata yaparak onun arkasından gittiler. O ve ben, tek başımıza, olanaksız şeylerin bazen nasıl olduğundan söz ettik, kendi gözünüzle tanık olmadıkça asla inanamayacağınız şeyler. Ruh halimiz, kendinden geçmiş olmaktan çok, düşünceli, hatta kasvet doluydu.

En azından, olayı şimdi böyle anımsıyorum. Gerçi beni bir mahkemeye çıkaracak olsanız, çapraz sorgulamada iyi yanıtlar vereceğimden kuşkuluyum. "Peki, bu anının kırk yıl boyunca bastırılmış olduğunu ileri sürüyorsunuz, öyle mi?" "Evet." "Ve

sadece geçenlerde bilinç yüzeyine çıktı, öyle mi?" "Evet." "Bilinç yüzeyine niçin çıkmış olduğuna dair bir açıklama getirebilir misiniz?" "Pek sanmıyorum." "O zaman ben size söyleyeyim, Bay Webster, bu sözde olay hayal gücünüzün, müvekkilime karşı beslediğiniz anlaşılan romantik bir bağlılığı doğrulamak için uydurulmuş bir ürününden başka bir şey değil, ayrıca mahkeme şunu bilmeli ki, müvekkilim bu iddianızı son derece iğrenç bulmakta." "Evet, belki. Ama..." "Ama ne, Bay Webster?" "Ama bu hayatta çok sayıda insanı sevmiyoruz. Bir, iki, üç? Ve bazen de bu gerçeği ancak çok geç anlıyoruz. Tabii zorunlu olarak çok geç olmadıkça. Barnstaple'daki bir düşkünler evinde gündeme gelen şu ikinci bahar hikâyesini okudunuz mu?" "Aa, lütfen, Bay Webster, duygusal martavallarınızdan esirgeyin bizi. Burası, gerçeklerle uğraşan bir mahkeme. Bu vakada gerçekler tam olarak nedir?"

Buna sadece şu yanıtı verebilirdim ki, sanıyorum –bir kuram oluşturuyorum– belleğe zamanla bir şey, başka bir şey oluyor. Yıllar boyunca aynı ilmeklerle, aynı gerçeklerle ve aynı duygularla hayatta kalıyorsunuz. Üzerinde Adrian ya da Veronica yazan bir düğmeye basıyorum, teyp dönüyor, makaradan her zamanki şeyler dökülüyor. Olaylar duyguları yeniden doğruluyor –kırgınlık, bir adaletsizlik duygusu, gönül rahatlığı– ve tam tersi durumlar. Başka bir şeye ulaşmanın olanağı varmış gibi gözükmüyor, dava kapanıyor. Sonunda çelişkili olduğu ortaya çıksa da işte bu nedenle doğrulama bulmanın ardına düşüyorsunuz. Ama ya eğer, geç bir aşamada olsa bile, o uzun zaman öncesinin olaylarına ve insanlarına ilişkin duygularınız değişirse ne olacak? Şu çirkin mektubum bende pişmanlık uyandırdı. Veronica'nın anne ve babasının ölümlerini anlatması –evet, babasının ölümü bile– mümkün olabileceğini düşündüğümden daha fazla dokundu bana. Onlar için –ve Veronica için– kalbimde yeni bir duygudaşlık hissettim. Sonra, kısa bir zaman sonra, unutulmuş şeyleri anımsamaya başladım. Bunun bilimsel bir açıklaması olup olmadığını bilmiyorum, yeni duy-

gusal durumların bloke olmuş sinir yollarını yeniden açmasıyla ilgili bir durum. Bütün söyleyebileceğim şu ki, bu oldu ve beni çok şaşırttı.

Böylelikle –ve kafamın içindeki dava vekilini göz önünde tutmaksızın– Veronica'ya e-posta gönderdim ve yeniden buluşmayı önerdim. Çok fazla konuşmuş olduğum için özür diledim. Yaşamı ve ailesi hakkında daha çok şey duymak istedim. Önümüzdeki haftalarda bir gün Londra'ya gelmem gerekiyordu. Aynı yerde aynı vakitte buluşmayı aklından geçiriyor muydu?

Mektupların gelmesinin bu kadar zaman aldığı eski günlerde insanlar buna nasıl katlanıyorlardı? Sanıyorum o zamanlar postacıyı üç hafta boyunca beklemek bir e-postayı üç gün beklemeye denk olmalı. Üç gün insana nasıl gelebilir? Tam bir ödüllendirilme duygusu yaratacak kadar uzun bir süre. Veronica e-postamın konu başlığını –"Yine Merhaba?"– bile silmemişti ve bu da bana şimdi oldukça hoş göründü. Ama alınmış olamazdı çünkü bir hafta sonra, öğleden sonra saat beşte, Kuzey Londra'daki pek bilinmedik bir metro istasyonunda bana randevu veriyordu.

Çok heyecan verici buldum bunu. Kim bulmazdı ki? Doğru, "Gece giyeceğin şeyleri ve pasaportunu getir" falan demiyordu ama yaşamın sunduğu varyasyonların acınacak ölçüde sınırlı olduğu bir zamana varıyorsunuz. Bir kez daha, ilk içgüdüsel davranışım Margaret'a telefon etmeyi düşünmek oldu; ama daha sonra bunu yapmaktan vazgeçtim. Zaten Margaret sürprizlerden hoşlanmaz. O her şeyi planlamaktan hoşlanan birisiydi, birisidir. Susie doğmadan önce doğurganlık periyotlarının bir çetelesini çıkarır ve sevişmemize en uygun vaktin ne zaman olacağını söylerdi. Ki bu da beni ya çok ateşli bir beklenti durumuna sokardı ya da –tersine, aslında genellikle– tam karşıtı bir etki gösterirdi. Margaret size hiçbir zaman uzak bir metro hattında gizemli bir randevu vermezdi. Daha çok, o sizinle Paddington İstasyonu'ndaki bir saatin altında belli bir

amaçla buluşurdu. Şu kadarı söyleyeyim ki, o zamanlar hayatımı böyle yaşamayı istemediğim anlaşılmasın bundan.

Veronica'ya ilişkin yeni anıları özgürlüğüne kavuşturmaya uğraşarak bir hafta geçirdim ama bundan hiçbir şey çıkmadı. Belki çok fazla uğraşıyor, beynime baskı yapıyordum. Bu yüzden böyle yapmak yerine, sahip olduğum anıları, uzun süredir bildik olan imgelerle yeni gelenleri tekrar tekrar canlandırdım. Onları ışığa tuttum, şimdi farklı bir anlama gelip gelmediklerini görmeye çalışarak parmaklarımda evirip çevirdim. Genç benliğimi mümkün olabildiğince yeniden incelemeye başladım. Hiç kuşkusuz geçmişte kalın kafalı ve safdil biri olmuştum, hepimiz oluyoruz; ama bu özellikleri abartmamayı biliyordum çünkü bu, olduğunuz şey için kendinizi övmenin bir yoludur sadece. Ben nesnel olmaya çalıştım. Veronica'yla sürdürdüğüm ilişkinin anlatısı, yıllar boyunca yanımda taşıdığım anlatı o zamanlar ihtiyaç duyduğum anlatıydı. İhanete uğramış genç kalp, oyuncak gibi oynanmış genç beden, tepeden bakılmış genç sosyal varlık. Bilmiş bir edayla tarihin zafer kazananların yalanları olduğunu söylediğimde, İhtiyar Joe Hunt ne yanıt vermişti? "Onun aynı zamanda yenilenlerin öz aldatmacaları olduğunu hatırladığınız müddetçe." Kendi özel yaşamlarımız söz konusu olduğunda bunu yeterince anımsıyor muyuz?

Zamanı yadsıyanlar şöyle diyorlar: kırk hiçbir şey değil, ellisinde hayatın en olgun çağındasın, altmış yeni kırk ve bu böyle sürüp gidiyor. Ben şu kadarını biliyorum: nesnel zaman ama aynı zamanda öznel zaman olduğunu; bileğinin iç tarafına, nabzın bulunduğu yere bitişik taktığın saatin zamanı. Gerçek zaman olan bu kişisel zaman, bellekle ilişkisi içinde ölçülür. Bu yüzden bu garip şey olduğunda –bu yeni anılar birdenbire üzerime üşüştüğünde– sanki o an için zaman tersine çevrilmiş gibiydi. Sanki, o an için, ırmak, denize karşıt doğrultuda akıyordu.

Elbette, çok erken gelmiştim, bu yüzden trenden bir istasyon önce indim ve bir banka oturup orada bulduğum bir gazeteyi okumaya koyuldum. Ya da en azından, şöyle bir göz gezdirmeye. Sonra, bir sonraki istasyona giden bir trene bindim, istasyonda indim ve yürüyen bir merdiven beni Londra'nın benim için meçhul olan bölgesindeki bilet gişeleri salonuna çıkardı. Gişe turnikesinden geçerken kendine özgü bir endam ve ayakta durma tarzı dikkatimi çekti. Hemen döndü ve yürüyüp gitti. Bir otobüs durağının önünden geçip yan bir sokağa saparken onu izledim, orada bir arabanın kapısını açtı. Yolcu koltuğuna oturdum ve başımı ona doğru çevirdim. Motoru çalıştırmıştı bile.

"Tuhaf, benim de bir Polo'm var."

Yanıt vermedi. Şaşırmamam gerekiyordu. Modası geçmiş bir şey *gibi görünebilir ama onu tanıdığım* ve *anımsadığım* kadarıyla, arabada konuşmak Veronica'nın asla yapmayacağı bir şeydi. Aslında ben de konuşmazdım ama buna bir açıklama getirmemeyi daha akıllıca buldum.

Sıcak bir öğle sonrasıydı. Camı açtım. Kaşlarını çatarak, ötelere doğru bir bakış attı. Camı kapattım. Aa, şey, dedim kendi kendime.

"Geçen gün Severn Bore'u seyrettiğimizi düşünüyordum."

Yanıt vermedi.

"Anımsıyor musun bunu?" Başını salladı. "Gerçekten anımsamıyor musun? Bir çetemiz vardı bizim, Minsterworth'de. Gökyüzünde ay vardı..."

"Araba kullanıyorum" dedi.

"İyi." Eğer böyle davranmak istiyor idiyse. Sonuçta, onun çıktığı bir geziydi. Konuşmayınca, pencereden dışarı baktım. Her şeyin bulunduğu dükkânlar, ucuz restoranlar, bahis oynanan bir dükkân, bir ATM makinesinin önünde kuyruğa girmiş insanlar, giysilerinin arasından et parçaları sarkan kadınlar, bir çöp yığını, bağıran bir deli, üç obez çocuğu olan obez bir

anne, her tür ırktan yüzler: her amaca hizmet eden bir anacadde, normal Londra.

Birkaç dakika sonra, daha burjuva görünümlü bir yere vardık: müstakil evler, ön bahçe, bir tepe. Veronica arabayı durdurdu ve park etti. Şöyle düşündüm: Pekâlâ, bu seni oyunun, kurallar ne olursa olsun onlara uyacağım. Ama bir yanım şöyle düşünüyordu: Siktir et, sırf yeniden Sallantılı Köprü ruh haline döndün diye kendim olmaktan çıkacak değilim.

"Birader Jack nasıl?" diye sordum neşeyle. Bu soruya da artık "Araba kullanıyorum" diye yanıt veremezdi.

"Jack, Jack'tir" diye yanıtladı, bana bakmadan.

Şey, eskiden, Adrian'ın günlerinde söyleyip durduğumuz gibi felsefi olarak aşikâr bir şey *bu*.

"Anımsıyor musun..."

"Bekliyorum" diye sözümü kesti.

Pekâlâ, diye düşündüm. Önce buluşuyor, sonra araba kullanıyor, şimdi de bekliyor. Bundan sonra sıra nede? Alışveriş etmekte, yemek pişirmekte, yemek ve içmekte, koklaşmakta, otuzbir çekmekte ve düzüşmekte mi? Bundan fazlasıyla kuşkum var. Ama kel bir adam ve yaşlanmış bir kadın olarak yan yana otururken, hemen neyi görmem gerektiğini anladım. İkimizin içinde, çok daha gergin olanı Veronica'ydı. Ve ben onun için gerginken, o açık bir şekilde benim için gergin değildi. Ben önemsiz ve gerekli bir rahatsızlık kaynağı gibi bir şeydim. Ama niçin gerekliydim?

Oturup bekledim. Trende bulduğum o gazeteyi arkamda bırakmamış olmayı diledim. Buraya kendi arabamla niçin gelmemiş olduğumu merak ettim. Büyük olasılıkla park etme sınırlamalarının ne olduğunu bilmediğin için gelmemiştim. Su içmek istedim. Aynı zamanda işemek istedim. Camı aşağı indirdim. Bu kez, karşı çıkmadı Veronica.

"Bak."

Baktım. Küçük bir insan topluluğu kaldırım boyunca arabanın benim oturduğum tarafına doğru geliyordu. Beş kişi saydım.

Önde, havanın sıcaklığına karşın, bir yelek ve bir çeşit kulaklıklı şapkayla birlikte kat kat tüvit elbise giymiş bir adam vardı. Ceketi ve şapkası madeni rozetlerle kaplıydı, tahminen otuz kırk tane vardı bu rozetlerden, güneşte bazıları parıldıyordu, yelek cebinden sarkan bir saat kösteği vardı. Yüz ifadesi halinden hoşnut birisinin ifadesiydi: bir sirk ya da panayır yerinde ne olduğu anlaşılmayan bir işle görevlendirilmiş birine benziyordu. Arkasından iki adam geliyordu: birincisinin siyah bir bıyığı ve bir çeşit sallanmalı yürüyüşü vardı; ikincisi ufak tefek ve deforme vücutluydu, bir omzu ötekinden çok daha yüksekteydi, bir evin ön bahçesine tükürmek için bir an durakladı. Ve onların arkasında, Hintli'ye benzer tombul bir kadının elini tutmuş, gözlüklü, uzun boylu ve ahmak görünüşlü bir adam vardı.

"Pub" dedi bıyıklı adam aynı hizaya geldiklerinde.

"Hayır, pub değil" diye yanıt verdi rozetli adam.

"Pub" diye ısrar etti birinci adam.

"Dükkân" dedi kadın.

Hepsi de okuldan yeni salınmış çocuklar gibi çok yüksek sesle konuşuyorlardı.

"Dükkân" diye yineledi vücudunun bir yanı düşük adam, bir çite hafifçe vurarak.

Olabildiğince dikkatimi vererek bakıyordum çünkü bunu yapma talimatı verilmişti bana. Sanırım, hepsi de otuz ila elli yaşlar arasında olmalıydılar ama aynı zamanda bir çeşit sabit, yaşsız bir havaları da vardı. Bundan başka, arkadaki çiftin el ele tutuşmasının vurguladığı belirgin bir çekingenlik. Aşıkların el ele tutuşmalarına benzemiyordu bu, daha çok dünyaya karşı bir savunma duruşunu akla getiriyordu. Arabaya bakmadan bir-iki metre öteye yürüdüler. Birkaç metre arkadan şortlu ve açık yakalı gömlek giymiş genç bir adam geliyordu, onların mihmandarı mıydı yoksa onlarla hiçbir ilgisi yok muydu, anlayamadım.

Uzun bir sessizlik oldu. Görünen oydu ki bütün bu tahmin işini kendim yapmam gerekecekti.

"Ee?"

Yanıt vermedi. Belki de çok genel bir soruydu.

"Nesi var onların?"

"*Senin* neyin var?"

Bütün acı tonuna karşın, pek de uygun bir yanıt gibi görünmüyordu bu. Bu yüzden bastırdım.

"Şu genç oğlan onlarla birlikte miydi?"

Sessizlik.

"Sosyal ve psikolojik engeli olanlarla ilgili bir kurum ya da onun gibi bir şey mi bakıyor onlara?"

Veronica debriyajı birden bırakınca kafam boyun desteğine çarptı. Sanki bir gösteri yarışçısıymışçasına arabayı son hızla sürerek bizi çarçabuk bir-iki blok öteye götürdü. Vites değiştirmesi ya da daha doğrusu değiştirilecek vitesin olmayışı korkunçtu. Bu aşağı yukarı dört dakika sürdü, sonra direksiyonu bir park yerine kırdı, arabanın kendi yanındaki ön tekerleği kaldırıma çıktı ve sonra yeniden güm diye aşağı indi.

Şunu düşündüğümü fark ettim: Margaret her zaman ılımlı bir sürücüydü. Sadece güven uyandıran bir sürücü değil, aynı zamanda bir arabaya doğru dürüst davranan biriydi. Sürücülük dersleri aldığım yıllarda, vites değiştirdiğinizde debriyajı ve vites kolunu yolcu koltuğunda oturan kişinin başını omurgasının üzerinde bir santim bile hareket ettirmeyecek kadar nazik ve fark ettirmeden kullanmak gerektiğini açıklamıştı sürüş öğretmeni. Bu söz beni çok etkilemişti ve başkalarının arabasına bindiğimde buna sık sık dikkat ediyordum. Şayet Veronica'yla birlikte yaşamış olsam, çoğu hafta bir omurga hastalıkları uzmanına yolum düşerdi.

"Anlamıyorsun işte, öyle değil mi? Hiçbir zaman anlamadın ve asla anlamayacaksın."

"Bana pek de yardımcı olduğun söylenemez."

Derken onların –her kim idiyseler– bana doğru geldiklerini gördüm. Demek manevranın amacı buydu: onların yeniden önüne geçmek. Bir dükkân ve bir çamaşırhaneyle aynı hiza-

daydık, sokağın öteki yanında bir pub vardı. Şapkasının her yanına rozetler takmış adam –"cazgır" deminden beri aradığım sözcük buydu evet, bir panayır yeri kulübesinin girişinde durup sizi içeri girmeye ve içerdeki sakallı hamfendiyi ya da iki başlı pandayı görmeye teşvik eden neşeli adam– hâlâ liderlik rolünü sürdürüyordu. Diğer dördü şimdi şortlu genç oğlanın çevresini sarıyorlardı, demek ki onlarla birlikteydi. Bir çeşit sosyal hizmet görevlisi. Onun şimdi,

"Hayır. Ken, bugün pub yok. Pub gecesi cuma" dediğini duydum.

"Cuma" diye yineledi bıyıklı adam.

Veronica'nın emniyet kemerini çıkarıp kapısını açtığının farkındaydım. Aynısını yapmaya girişmişken,

"Kal" dedi. Beni köpeği olarak görmüş olmalıydı.

Pub mı dükkân mı tartışması hâlâ devam ediyordu ki onlardan biri Veronica'yı fark etti. Tüvit elbiseli adam şapkasını çıkarıp onu kalbine dayadı, sonra boynunu kırarak öne eğildi. Vücudu bir yana eğik adam orada hemen yukarı aşağı zıplamaya başladı. Çok uzun ve zayıf adam, kadının elini bırakıverdi. Sosyal hizmet görevlisi gülümseyip Veronica'ya elini uzattı. Veronica bir anda iyicil bir pusuyla çevrelenmiş oldu. Hintli kadın şimdi Veronica'nın elini tutuyor ve pub isteyen adam da başını onun omzuna dayıyordu. Veronica bu ilgiye hiç aldırış eder gözükmüyordu. O öğle sonrası ilk kez onun gülümsemesini seyrettim. Söylenenleri duymaya çalıştım ama birbirine karışan çok ses vardı. Derken, Veronica'nın döndüğünü ve,

"Yakında görüşürüz" dediğini duydum.

"Yakında görüşürüz" diye yineledi ikisi ya da üçü.

Vücudu bir yana eğik adam orada biraz daha atladı zıpladı, çok uzun ve zayıf adam bön bön gülümsedi ve "Hoşça kal, Mary!" diye bağırdı. Arabaya doğru onu izlemeye başladılar, derken yolcu koltuğunda beni fark edip hemen durdular. Dördü çılgın gibi ellerini sallayıp ona hoşça kal demeye girişti, bu arada tüvit elbise giymiş adam cüret bularak arabanın benim

oturduğum tarafına yaklaştı. Şapkası hâlâ kalbinin üstündeydi. Öteki elini araba penceresinden içeri uzattı ve ben de onu sıktım.

"Dükkâna gidiyoruz" dedi bana resmi bir tonda.

"Ne satın alacaksınız?" diye sordum eş ölçüde bir ağırbaşlılıkla.

Bu soru onu bayağı şaşırttı ve bir süre düşündü.

"İhtiyacımız olan şeyler" diye yanıt verdi sonunda. Kendi kendine başını salladı ve yardımcı olmak istercesine, "Levazımat" diye ekledi.

Sonra, boynunu kırarak yine küçük resmi selamlamasını yaptı, döndü ve her yanı rozet kaplı şapkasını yeniden başına koydu.

"Çok iyi bir adamcağıza benziyor" diye bir yorum yaptım.

Ancak Veronica, bir eliyle arabayı vitese takıyor ve öteki elini sallıyordu. Terlediği dikkatimi çekti. Evet, sıcak bir gündü ama yine de.

"Seni gördüklerine hepsi de çok memnun oldular."

Veronica'nın söylediğim herhangi bir şeye yanıt vermeyeceğini görebiliyordum. Aynı zamanda öfkelendiğini de (kesinlikle bana ama kendisine de). Yanlış bir şey yapmış olduğumu hissettiğimi söyleyemem. Ağzımı açmak üzereydim ki Veronica'nın hiç yavaşlamadığını, bir kasisten hızla geçmeyi hedeflediğini gördüm ve sarsıntıdan dilimin ucunu ısırabileceğim zihnimden geçti. Bu yüzden kasisi güvenli bir şekilde aşana dek bekleyip şöyle dedim:

"O adamın kaç tane rozeti olduğunu merak ediyorum."

Suskunluk. Kasis.

"Hepsi de aynı evde mi yaşıyorlar?"

Suskunluk. Kasis.

"Demek pub gecesi cuma."

Suskunluk. Kasis.

"Evet. Minsterworth'e gerçekten de birlikte gittik. O gece ay vardı."

Suskunluk. Kasis. Şimdi, anımsadığım kadarıyla, istasyonla aramızda düz asfalttan başka bir şeyin olmadığı anacaddeye saptık.

"Şehrin çok ilginç bir bölgesi burası." Onu tedirgin etmenin işime yarayabileceğini düşünüyordum ama tabii ne anlamda işime yarayabileceği meçhuldü. Ona bir sigorta şirketinin davrandığı gibi davranmak çok geçmişte kalmıştı.

"Evet, haklısın, vakit kaybetmeden geri dönmeliyim."

"Ancak geçen gün birlikte öğle yemeğine çıkmamız güzeldi."

"Özellikle tavsiye etmek istediğin Stefan Zweig kitapları var mı?"

"Şimdilerde her yerde çok fazla şişman insan var. Obez. Bizim gençliğimizden beri karşılaştığımız değişikliklerden biri de bu, öyle değil mi? Ben Bristol'da obez hiç kimse anımsayamıyorum."

"Niye o bön bakışlı adam sana Mary dedi?"

En azından emniyet kemerimi takmıştım. Bu kez, Veronica'nın park etme tekniği her iki tekerleği aşağı yukarı saatte otuz otuz beş kilometre hızla kaldırımın üstüne çıkarmak ve sonra da frene basmaktan ibaretti.

"Dışarıya" dedi gözlerini ileriye dikerek.

Başımla onayladım, kemerimi çözdüm ve arabadan yavaşça indim. Sırf onu son bir kez taciz edebilmek için de kapıyı gereğinden daha uzun süre açık tutup,

"Eğer böyle sürmeye devam edersen lastiklerini harap edeceksin" dedim.

Araba hareket ederken kapı hızla elimden kurtuldu.

Trenle eve dönerken hiç düşünmüyordum, aslında, sadece hissediyordum. Ve hissettiğim şeyi bile düşünmüyordum. Olan bitenlere ancak o akşam kendimi vermeye başladım.

Kendimi aptal ve aşağılanmış hissetmemin ana sebebi –daha birkaç gün önce ona kendi kendime ne ad vermiştim?– "insan

kalbinin sonsuz umutluluğu idi". Ve ondan önce de, "birisinin horgörüsünü alt etmenin çekiciliği". Normalde kendini beğenmişliğim olduğunu sanmıyorum ne var ki açık bir şekilde farkına vardığımdan daha da çok üzülmüştüm. Bana bırakılmış olan bir eşyayı elde etme kararlılığı olarak başlayan şey, çok daha büyük bir şeye, bütün yaşamımla, zaman ve bellekle ilgili bir şeye dönüşmüştü. Ve arzuyla ilgili bir şeye. Başlangıca dönebileceğimi ve her şeyi değiştirebileceğimi düşündüm, aslında, varlığımın bir düzeyinde düşündüm. Kanı geriye doğru akıtabileceğimi düşündüm. Meseleyi bundan daha kuvvetli bir şekilde ifade etmesem de Veronica'yı yeniden benim gibi biri yapabileceğimi ve bunu yapmanın önemli olduğunu hayal etme kendini beğenmişliğine kapıldım. Veronica "daireyi kapamak" konusunda e-posta gönderdiğinde, ben bunun bir acı alay tonu taşıdığını kavramakta tümüyle başarısızlığa uğramış ve onu bir davet, neredeyse bir yüreklendirme olarak algılamıştım.

Şimdi baktığım kadarıyla bana karşı tutumu tutarlı olmuştu, sadece son aylarda değil, çok yıllar açısından da. Beni eksik bulmuş, Adrian'ı tercih etmiş ve bu değerlendirmelerini her zaman doğru olarak görmüştü. Şimdi anlıyordum ki, felsefi ya da değil, her bakımdan aşikâr bir şeydi bu. Ne var ki kendi davranış saiklerimi anlamaksızın, bu geç aşamada bile, ona beni yanlış anladığını kanıtlamak istemiştim. Ya da daha doğrusu, beni başlangıçtaki değerlendirişinin –birbirimizin kalplerini ve vücutlarını öğrenirken, kitaplarımın ve plaklarımın bazılarına onay verirken, beni eve götürecek kadar benden hoşlandığında– doğru olduğunu kanıtlamak istemiştim. Horgörüyü alt edip pişmanlığı yeniden suçluluğa dönüştürebileceğimi ve sonra da bağışlanabileceğimi düşünüyordum. Her nasılsa, kendi ayrı varoluşlarımızın çoğunu ortadan kaldırabileceğimiz, yaşamlarımızın üzerine kaydedildiği manyetik teybi kesip parçalara ayırabileceğimiz, patikadaki o çatallanan noktaya geri dönüp daha az yolculuk edilen ya da daha doğrusu hiç yolculuk edilmeyen yola sapabileceğimizi düşünmenin ayartısına

kapılmıştım. Bunu yapmak yerine, sağduyuyu kısa bir zaman önce geride bırakmıştım ben. Seni gidi ihtiyar aptal, dedim kendime. Ve ihtiyar bir aptal gibi de aptal yoktur: uzun süre önce rahmetli olmuş annemin, gazetelerde genç kadınlara abayı yakıp da budalaca bir tebessüm, şişeden çıkan saç teli ya da bir çift diri meme için evliliklerini mahveden yaşlı erkeklerle ilgili hikâyeler okuduğunda mırıldandığı şey tamı tamına buydu. Tabii o durumu böyle ifade etmezdi. Ben, kendi yaşıtlarının banal bir şekilde yaptıkları şeyi yapıyordum, sadece diyebilmenin klişe özrünü bile sunamıyordum. Hayır, ben daha da tuhaf ihtiyar bir aptaldım, dünyada sevecenliği kabullenme olasılığı en az olan kişiye acıklı sevecenlik umutları aşılıyordum.

O bir sonraki hafta yaşamımın en yalnız haftalarından biri oldu. Artık dört gözle beklenebilecek hiçbir şey yokmuş gibi görünüyordu. Kafamın içinde açık açık konuşan iki sesle birlikte yalnızdım: Margaret, "Tony, sen şimdi tek başınasın" ve Veronica ise, "Anlamıyorsun işte... Hiçbir zaman anlamadın ve asla anlamayacaksın" diyordu. Margaret'ı telefonla arayacak olsam onun şarlamayacağını bilmek de –şu küçük öğle yemeklerimizden bir başkasını seve seve kabul edeceğini ve onunla tıpkı önceki buluşmalarımızda olduğu gibi konuşabileceğimizi bilmek de– daha da yalnız hissetmeme yol açıyordu. Ne kadar uzun yaşarsak o kadar az anlıyoruz diyen kimdi?

Ancak hep yinelediğim gibi, bende hayatta kalma, kendini koruma içgüdüsü var. İnsanın böyle bir içgüdüye sahip olduğuna inanması aslında ona gerçekte sahip olmak kadar iyidir çünkü aynı şekilde hareket ettiğiniz anlamına gelir. Bu yüzden bir süre sonra, kendimi topladım. Bu budalaca ve bunakça fantezi beni ele geçirmeden önce nasıl idiysem şimdi ona dönmem gerektiğini biliyordum. Daireme çekidüzen vermek ve bölge hastanesindeki kütüphaneyi yönetmek dışında ev işlerim her neyse onlarla uğraşmalıydım. Aa, evet, bana bırakılan şeyi geri almak üzerinde böylelikle yeniden konsantre olabilirdim.

"Sevgili Jack" diye yazdım. "Acaba bana Veronica konusunda birazcık daha yardımda bulunabilir misin. Korkarım onu eski günlerde olduğu kadar kafa karıştırıcı buluyorum. Şey, bazı şeylerden ders çıkarıyor muyuz hiç? Her neyse, annenin bana vasiyetinde bırakmış olduğu eski dostumun güncesiyle ilgili buzlar erimiş değil. Bu konuda başka tavsiyelerin olabilir mi? Bundan başka, küçük bir bilmece daha var. Geçen hafta V. ile şehirde çok güzel bir öğle yemeği yedim. Derken bir öğle sonrası benden kuzey metro hattında bir istasyonda buluşmamızı istedi. Galiba bana sosyal ve psikolojik engeli olanlarla ilgili bir şeyler göstermek istiyordu, sonra da böyle yaptığına kızdı. Bu konuya ışık tutabilir misin? Umarım senin için her şey iyi gidiyordur. Sevgiler, Tony W."

Davranışta incelik göstermenin bana göründüğü kadar sahte görünmediğini umuyordum ona. Derken Bay Gunnell'a yazıp Bayan Ford'un vasiyeti meselesinde benim için bir girişimde bulunmasını istedim. Ona –bir sırdaş olarak– mirasçının kızıyla son dönem ilişkilerimin belli bir dengesizlik gösterdiğini ve şimdi yapılacak en iyi şeyin, bir meslektaşın Bayan Marriott'a yazıp bu meselenin hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasını rica etmesi olduğunu söyledim.

Kendime özel ve nostaljik bir veda izni de tanıdım. Veronica'yı, saçları yüzünün her yanını kaplamış halde dans ederken düşündüm. Onu ailesine, "Ben Tony'yi yukarı odasına çıkarıyorum" deyip de kulağıma kötülerin uykusunu uyuyacağımı fısıldarken ve kendimi o daha aşağı bile inmeden küçük lavaboya hızlı hızlı otuzbir çekerken düşündüm. Bileğimin iç yanının parlak göründüğünü, gömleğimin yeninin dirseğime kadar dürülmüş olduğunu düşündüm.

Bay Gunnell yazıp kendisine talimat verdiğim gibi yapacağını söyledi. Birader Jack hiçbir zaman yanıt vermedi.

* * *

Araba park etme sınırlamalarının sadece saat on ve öğle saatleri arasında geçerli olduğu dikkatimi çekmişti, şey, dikkatimi çekerdi. Büyük olasılıkla işlerine arabalarıyla gidenlerin şehrin bu noktasına kadar arabalarıyla gelip gün boyunca onları bu sokaklarda bırakmalarını ve sonra da işyerlerine metroyla devam etmelerini engellemek için. Bu yüzden, bu kez arabamı kullanmaya karar verdim: lastikleri Veronica'nınkilerden çok daha uzun dayanacak olan bir VW Polo. Metronun North Circular hattında bir saat kadar gerçekten azap çektikten sonra, kendimi daha önce arabayı park etmiş olduğumuz yerde buldum, hafif eğimli bir banliyö sokağının tam karşısındaydım, öğle sonrası güneşi bir evin kurtbağrı çitinin üzerindeki tozlara düşüyordu. Okul çocukları grupları evlerine dönüyorlardı, oğlanlar gömleklerini pantolonlarından çıkarmış, kızlar tahrik edici ölçüde kısa etekler giymişlerdi; çoğu cep telefonuyla konuşuyor, bazıları bir şeyler yiyor, birkaçı sigara içiyordu. Benim okula gittiğim zamanlarda bizlere, üniforma giydiğimiz sürece kurumun yüzünü kara çıkarmayacak şekilde davranmamız gerektiği söylenmişti. Bu yüzden sokaklarda ne bir şey yer ne de içerdik, sigara içerken yakalanan biriyse dayak yerdi. Karşı cinsle yakınlaşmaya da izin verilmezdi: bizimkiyle bağlantısı olan ve bize yakın bir konumda bulunan kız okulu öğrencilerini oğlanların salınmasından on beş dakika önce bırakır ve böylelikle onlara, kamışlarına su yürümüş saldırgan oğlanlardan uzak durma zamanı tanınırdı. Orada oturmuş bütün bunları anımsıyor, herhangi bir sonuca varmaksızın farklılıkları saptıyordum. Ne alkış tutuyor ne de onaylamazlık gösteriyordum. Kayıtsızdım; düşünme ve yargıda bulunma hakkımı askıya almıştım. Aklıma takılan tek şey, iki hafta önce bu sokağa niçin getirilmiş olduğumdu. Bu yüzden pencere camım inik oturdum ve bekledim.

İki saat kadar sonra, beklemekten vazgeçtim. Ertesi gün ve bir ertesi gün geri döndüm ama hiç sonuç alamadım. Sonra arabamı pub ve dükkânın bulunduğu sokağa sürdüm ve dışarı-

da park ettim. Bekledim, dükkâna girdim, birkaç şey satın aldım, biraz daha bekledim, arabaya binip eve döndüm. Kesinlikle vaktimi boşa harcıyormuşum gibi bir duygu içinde değildim: daha doğrusu, tersi doğruydu, şimdi zamanım bunun için vardı. Ve halükârda dükkân da çok yararlı çıkmıştı. Şarküteri ürünlerinden nalburiyeye kadar geniş bir ürün yelpazesi olan yerlerden biriydi burası. Bu zaman içinde sebze ve diş beyazlatma tozu, dilimlenmiş et ve tuvalet kâğıdı satın aldım; ATM makinesini kullandım ve içki stoku yaptım. İlk birkaç günden sonra beni "ahbap" diye çağırmaya başladılar.

Bir noktada, ilçenin sosyal hizmetler şubesiyle temas kurup her yanı rozetlerle kaplı bir adamı barındıran sosyal ve psikolojik engellilerle ilgili bir kurumları olup olmadığını sormayı düşündüm; ama bunun beni herhangi bir yere götüreceğinden kuşkularım vardı. Bunu niçin bilmek istiyorsunuz? dedikleri daha ilk sorularında kem-küm edecektim. Niçin bilmek istediğimi bilmiyordum. Ama dediğim gibi, bir aciliyet duygum yoktu. Bir anıyı hatırlamak için beyne baskı yapmak gibi bir şey değildi bu. Eğer baskı yapmayacak olursam –neye baskı?– zamana, belki o zaman bir şey, bir çözüm yüzeye çıkabilirdi.

Ve vakti gelince, tesadüfen duymuş olduğum bazı sözcükleri anımsadım. "Hayır, Ken, bugün pub yok, pub gecesi cuma." Böylelikle ertesi cuma günü arabaya atlayıp gittim ve IV. William Pub'ında elime bir gazete alıp oturdum. Ekonomik baskılarla daha orta sınıf bir görünüme sokulmuş şu publardan biriydi. Kömür ateşinde pişirilen çeşitli ızgaraların yer aldığı bir yemek listesi, BBC Haber Kanalı'nın yayınını veren sesi alçak bir televizyon ve her yerde karatahtalar vardı: bir tanesinde haftalık quiz gecesinin reklamı yapılıyordu, bir diğerinde aylık kitap kulübünün reklamı, bir üçüncüsünde gelecek spor karşılaşmalarının reklamı, bir dördüncüsü ise, hiç kuşkusuz nükteli sözler içeren ortak bir kitaptan alınma, günün epigramatik bir düşüncesine yer veriyordu. Gazete bulmacasını çözerken yarım litrelik biramı ağır ağır içtim ama hiç kimse gelmedi.

Ertesi cuma, şöyle düşündüm: akşam yemeğimi pekâlâ burada da yiyebilirim, böylelikle kömür ateşinde pişmiş mezgitle elde doğranmış patates ve büyük bir kadeh Chilean Sauvignon Blanc şarabından oluşan siparişimi verdim. Hiç de fena değildi. Derken, üçüncü cuma, gorgonzola peyniri ve ceviz sosuyla çeşnilendirilmiş penne makarnamı mideme indirirken, içeriye vücudunun bir yanı aşağıda olan adamla bıyıklı herif girdi. Bir masaya geçip oranın yabancısı olmayan insanların edasıyla oturdular, bunun üzerine onların talep ettiği şeylere besbelli alışık olan barmen, her birine yarım litrelik kupalarda esmer bira getirdi, onlar da biralarını düşünceli bir havayla ağır ağır yudumlamaya başladılar. Göz teması kurmaya çalışmak şöyle dursun etraflarına bile bakmıyorlardı, bu yüzden hiç kimse de onlara dikkat etmiyordu. Yirmi dakika kadar sonra anaç görünümlü siyahi bir kadın içeri girdi, bara doğru yürüdü, para ödedi ve iki adama kibarca dışarıya eşlik etti. Sadece gözlemledim ve bekledim. Zaman benden yanaydı, evet öyleydi. Şarkılar zaman zaman gerçeği söyler.

Şimdi dükkân kadar pubın da müdavimi olmuştum. Kitap kulübüne üye olmamış ya da quiz gecesine katılmamıştım ama pencerenin yanındaki küçük bir masada düzenli olarak oturuyor ve yemek listesinin orasına burasına bakıyordum. Neyi umuyordum? Büyük olasılıkla o ilk öğle sonrası beşliye eşlik ederken gördüğüm genç sosyal hizmet görevlisiyle bir noktada konuşabilmeyi umuyordum ya da belki de hatta son derece sıcak ve yanına yaklaşılabilir görünen rozetli adamla. Sabırlı olduğumu hissetmeksizin sabırlı davranıyordum, artık saatleri saymıyordum ve derken, bir akşam erken saatlerde, beşini birden, aynı kadın çobanlıklarını üstlenmiş olarak, yaklaşırken gördüm. Her nasılsa, şaşırmış bile değildim. İki müdavim bara girdiler, diğer üçü bakıcılarıyla birlikte dükkâna girdi.

Döneceğimin bir işareti olarak tükenmez kalemimle gazeteyi masanın üzerinde bırakarak ayağa kalktım. Dükkânın girişinde plastik sarı bir alışveriş sepeti aldım ve çevrede yavaşça

gezinmeye koyuldum. Bir raf koridorunun sonunda üçü bir araya toplanmış, ciddi ciddi, sıvı bulaşık deterjanlarından hangisini seçmeleri gerektiği üzerinde tartışıyorlardı. Mekân dardı, büyük yüzden yaklaşırken, yüksek sesle "Affedersiniz" dedim. Gözlüklü, uzun ve çok zayıf adam vücudunu hemen mutfak malzemelerinin bulunduğu rafa doğru yaklaştırdı ve üçü birden sustu. Geçerken, rozetli adam yüzüme baktı. "İyi akşamlar" dedim gülümseyerek. Bakmaya devam etti ve sonra boynunu öne eğerek selam verdi. O noktada bıraktım ve puba döndüm.

Birkaç dakika sonra, üçü birlikte içkilerini içen öteki ikisine katıldılar. Sosyal hizmet görevlisi kadın bara gidip sipariş verdi. Sokakta gürültü patırtı edip tıpkı çocuklar gibi davranırlarken, dükkânda ve pubda çekingen görünmeleri ve fısıltıyla konuşmaları çok ilginç geldi bana. Yeni gelenlere alkolsüz içkiler getirildi. Bir doğum günü sözcüğü duyduğumu düşündüm ama yanılmış da olabilirdim. Yemekleri ısmarlamanın vaktinin geldiğine karar verdim. Bara kadar yürüyeceğim mesafe beni onlara yakınlaştıracaktı. Aklımda hiçbir plan yoktu. Dükkândan gelip içeri girmiş olan üçü hâlâ ayakta duruyorlardı ve ben yaklaşırken hafifçe döndüler. Rozetli adama, ikinci bir neşeli "İyi akşamlar!" selamı verdim ve o da önceki gibi karşılık verdi. Uzun ve çok zayıf adam şimdi önümdeydi ve tam yanından geçerken durup ona doğru dürüst baktım. Kırklarındaydı, boyu 1.85'in üstündeydi, solgun bir cildi ve kalın camlı gözlükleri vardı. Bana yine sırtını dönmeye istekli olduğunu hissedebiliyordum. Ama bunu yapmak yerine, beklenmedik bir şey yaptı. Gözlüğünü çıkarıp uzun uzun yüzüme baktı. Gözleri kahverengi ve yumuşaktı.

Neredeyse düşünmeksizin, "Ben Mary'nin arkadaşıyım" dedim ona sakince.

Önce gülümser ve sonra da paniğe kapılırken onu izledim. Arkasını döndü, boğuk, iniltili bir ses çıkardı, hızlı hızlı Hintli kadına doğru yürüyüp onun elini tuttu. Bara doğru yürüyüşü-

mü sürdürdüm, bir taburenin üzerine iliştim ve yemek listesini incelemeye başladım. Bir iki saniye sonra, siyahi sosyal hizmet görevlisinin yanımda belirdiğini fark ettim.

"Özür dilerim" dedim. "Umarım yanlış bir şey yapmamışımdır."

"Bundan emin değilim" diye yanıt verdi. "Onu telaşa vermek iyi bir şey değil. Özellikle de şimdi."

"Onunla daha önce Mary'yle birlikte tanıştım, Mary bir öğle sonrası geldiğinde. Mary'nin arkadaşıyım ben."

Kadın davranış saiklerimi ve doğru konuşup konuşmadığımı değerlendirmeye çalışıyormuşçasına, bana baktı. "O zaman anlarsınız" dedi sakince, "öyle değil mi?"

"Evet, anlarım."

Ve mesele şuydu ki, anladım. Rozetli adamla ya da erkek sosyal hizmet görevlisiyle konuşmam gerekmiyordu. Şimdi biliyordum.

Yüzünde gördüm onu. Gerçekte olan biten, çoğu kez bu değildir, öyle değil mi? En azından, benim için değildir. İnsanların söylediklerini dinleriz, yazdıklarını okuruz, kanıtımız budur, doğrulamamız budur. Ama eğer yüz, konuşan kişinin sözcükleriyle çelişiyorsa, yüzü sorgularız. Gözlerde kurnazca bir bakış, artan bir yüz kızarması, bir yüz kasının kontrol edilemeyen seğirmesi ve sonra biliriz. İkiyüzlülüğü ya da sahte iddiayı tanırız. Gerçek önümüzde apaçık durmaktadır.

Ama bu farklıydı, daha basitti. Hiç çelişki yoktu, onu yüzünde görüverdim. Gözlerde, onların renklerinde ve ifadesinde ve yanaklarda, onların solgunluğunda ve alt yapısında. Doğrulama, onun boyundan posundan ve kemikleriyle kaslarının o boyu posu taşıma şeklinden geliyordu. Adrian'ın oğluydu o. Bir doğum belgesine ya da DNA testine ihtiyacım yoktu, onu gördüm ve hissettim. Ve elbette tarihler de uyuşuyordu: şimdi az çok bu yaşlarda olacaktı.

İtiraf edeyim ki ilk tepkim benmerkezci bir tepkiydi. Veronica'ya göndermiş olduğum mektubumun bir bölümünde yazmış olduklarımı anımsamaktan kendimi alamıyordum: "Sorun sadece, senin can sıkıcının teki olduğunu keşfetmeden önce gebe kalıp kalamayacağın sorunu." O zamanlar bunu ciddi olarak kastetmemiştim bile, öylesine atıp tutuyor, onu incitmenin bir yolunu bulmaya çalışıyordum sadece. Aslında, Veronica'yla çıkmış olduğum geçmişteki bütün zamanlarda, onu birçok şey olarak gördüm –çekici, gizemli, huysuz– ama hiçbir zaman can sıkıcı biri olarak görmedim. Hatta onunla son zamanlardaki ilişkilerimde kullandığım sıfatlar belli bir güncellemeye uğrasa bile –çileden çıkartıcı, inatçı, mağrur ancak bir bakıma hâlâ çekici– onu hiçbir zaman can sıkıcı biri olarak görmedim. Bu yüzden incitici olduğu kadar sahte bir ifadeydi bu.

Ama bu olanların sadece yarısıydı. Onlara zarar vermeye uğraştığım vakitlerde, şöyle yazmıştım: "Bir yanım çocuk sahibi olmanızı umuyor çünkü ben zamanın intikamına fazlasıyla inanırım. Ama intikam doğru insanlardan alınmalı, bir başka deyişle siz ikinizden." Ve sonra şu: "Bu yüzden size bunu dilemiyorum. Kullandığım şairane ifadeyi mazur görürseniz, masum bir ceninin apışaralarınızın meyvesi olduğunu keşfetmesi hiç de adil olmayan bir darbe olurdu onun için." Pişmanlığın acısı insana bir gün, ağzından çıkmış olan kötü sözleri yeniden yutturur. Evet, yazdığım sözcükleri yeniden okuduğumda bu kötü sözleri yutmuş olduğumu bir hayal edin. Bu, ağzımdan çıktığını bile unuttuğum eski bir lanet gibi gözüküyordu bana. Elbette lanetlere inanmıyorum, inanmıyordum. Yani, sözcüklerin olaylar yaratabileceğine. Ne var ki daha sonra meydana gelen bir şeyin adını anmak –özel bir kötülük dilemek ve o kötülüğün meydana gelmesi– bu, insanın üzerinde hâlâ ötedünyasal bir ürperti bırakıyor. Lanet okuyan genç benliğimin lanetin sonucuna tanıklık eden yaşlı benliğimden çok farklı duygulara sahip olması gerçeği, önümdeki meseleyle uzaktan

yakından ilgisiz gözüküyordu. Bütün bunlar olmadan önce, şayet bana, Adrian'ın kendini öldürmek yerine, olan bitenlere aykırı bir şekilde, Veronica'yla evlenmiş olduğunu, bir çocukları, sonra başka çocukları ve daha da sonra torunları olmuş olduğunu söylemiş olsaydınız, şu yanıtı verirdim: güzel, herkesin yaşamı kendine; siz kendi yolunuzdan gittiniz, ben de benimkinden, kırılmaca yok. Ve şimdi bu gelgeç klişeler, olan bitenlerin değiştirilmez gerçeğine çarpıp duruyordu. Zamanın masum ceninden intikamı. Travmaya uğramış o zavallı adamın dükkânda benden uzaklaşışını ve varlığımdan kaçınmak için yüzünü mutfak havlusu rulolarıyla çok katmanlı tuvalet kâğıdı paketleri arasına sokuşunu düşünüyordum. Doğru bir içgüdü olmuştu onunkisi: ben, kendisine karşı sırt çevrilen bir adamdım. Eğer hayat liyakati gerçekten de ödüllendiriyorsa, o zaman ben kendisinden kaçınılmaya layık olmuştum.

Daha birkaç gün önce, Veronica'yı son görüşümden beri geçen kırk bilmem şu kadar yıl boyunca yaşamı hakkında hiçbir şey bilmediğimi bir yandan itiraf ederken bir yandan da ona ilişkin bulanık bir fantezi geliştiriyordum zihnimde. Şimdi, sormadığım sorulara verilecek bazı yanıtlarım vardı. Veronica, Adrian'dan gebe kalmıştı ve –kim bilir?– belki de Adrian'ın intiharının yarattığı travma rahmindeki çocuğu etkilemişti. Bir noktada kendisine şey tanısı koyulan –ne tanısı?– bir oğlan çocuğu dünyaya getirmişti. Toplum içinde tek başına hareket edemediğinden, duygusal ve parasal sürekli desteğe ihtiyaç duyduğundan. Bu tanının ne zaman konulmuş olduğunu merak ettim. Hemen doğumdan sonra mı konulmuştu yoksa Veronica'nın travmadan kurtarılan şeyde huzur bulabildiği birkaç yıllık dingin bir ara dönem olmuş muydu? Ama sonra hayatını onun için ne kadar süre feda etmişti, belki de çocuk sorunlu öğrenciler için özel eğitim veren bir okula devam ederken Veronica bir yerlerde yarı-zamanlı boktan bir iş bulmuştu? Sonra da herhalde idare edilmesi gitgide daha zorlaşmış ve en sonunda da mücadele dayanılmayacak korkunç bir

noktaya vardığında, onun gözetim altına alınmasına izin vermişti. Bunun nasıl bir şey olmuş olduğunu bir hayal edin: kaybı, başarısızlık duygusunu, suçluluğu hayal edin. Ve ben de kızım bana ara sıra e-posta göndermeyi unuttuğunda, yakınıp duruyordum. Veronica'yla yeniden Sallantılı Köprü'de buluştuğumuzdan beri aklımdan geçirdiğim minnet duygusundan yoksun düşünceleri de anımsadım. Onun biraz pejmürde ve saçları dağınık göründüğünü düşündüm; zor, antipatik, çekicilikten uzak olduğunu düşündüm. Aslında, bana zaman ayırdığı için talihliydim. Ve Adrian'ın güncesini her nasılsa teslim etmesini ummuştum? Ben onun yerinde olsam, günceyi büyük olasılıkla yakardım ve şimdi, böyle yaptığına inanıyordum.

Bunu söyleyebileceğim hiç kimse yoktu –uzun bir süre yoktu. Margaret'ın dediği gibi, tek başımaydım– ve öyle olmalıydım. Özellikle de geçmişimin yeniden değerlendirilmesi gereken bir bölümü, pişmanlıktan başka bana eşlik edecek hiçbir şeyin bulunmadığı bir bölümü olduğu için. Veronica'nın yaşamını ve karakterini yeniden düşündükten sonra, kendi geçmişime geri dönmem ve Adrian'la uğraşmam gerekecekti: Bakışlarını yaşamın üzerine dikip sorumlu, düşünen her bireyin hiçbir zaman istenmemiş olan bu armağanı reddedebilme hakkına sahip olması gerektiği hükmüne varan ve de soylu davranışı her geçen on yılla birlikte çoğu yaşamın ibaret olduğu uzlaşmayı ve küçüklüğü yeniden vurgulamış olan filozof dostumla. "Çoğu yaşam": benim yaşamım.

Bu yüzden ona ilişkin bu imge –bana ve varoluşumun geri kalan kısmına yöneltilen bu canlı, ölü kınayış– şimdi ters yüz olmuştu. "Birincilik notları, birinci sınıf intihar" diyerek görüş birliğine varmıştık Alex'le ben. Bunun yerine ne çeşit bir Adrian karşımda belirmişti? Kız arkadaşını gebe bırakan, bunun sonuçlarıyla yüzleşemeyen ve onların ifadesiyle "dışarıya çıkmanın kolay yolunu seçen" birisi. Tabii bu konuda, bireyselliğin onu bastıran büyük genelliğine karşı bu sonul kafa

tutmasında kolay bir şey olamazdı. Ama şimdi Adrian'ın kişilik gradosunu yeniden değerlendirmem, onu, intiharın tek gerçek felsefi sorun olduğunu söyleyen Camus'den alıntılar yapan birinden, başka bir şeye... –neye?– dönüştürmem gerekiyordu. Şimdiye dek hiç dikkat çekmeyen ve bu dünyadan bir "Üzgünüm, anne" notu bırakarak ayrılan Altı Fen öğrencis Robson'dan, Alex'in deyişiyle "tamı tamına Eros ve Thanatos malzemesi" olmayan bu Robson'dan daha farklı biri olmuyordu Adrian.

O vakitler, dördümüz de Robson'ın kız arkadaşının nasıl biri olmuş olabileceği üzerinde –iffetine düşkün bir bakireden bel soğukluğuna yakalanmış bir fahişeye kadar– çeşit çeşit spekülasyonlar yapmıştık. Hiçbirimiz de çocuğu ya da geleceği düşünmemiştik. Şimdi, ilk kez, Robson'ın kız arkadaşına ve çocuğa ne olduğunu merak ettim. Çocuk ellilerine yaklaşırken anne aşağı yukarı benim yaşlarımda olacaktı ve büyük olasılıkla hâlâ hayatta olmalıydı. Çocuk hâlâ "Babacığının" bir kazada mı öldüğüne inanıyordu? Belki de birine evlatlık olarak verilmiş ve istenmeyen bir çocuk olduğunu düşünerek büyümüştü. Ancak günümüzde evlat edinilen çocuklar biyolojik annelerinin izini sürme hakkına sahipler. Bunun olduğunu ve yol açacağı zor ve yürek burkan yeniden birleşmeyi hayal ettim. Araya giren bunca zamandan sonra bile Robson'ın kız arkadaşından, onu boşboğazlık ederek tartıştığımız, kızın acısını ve utancını hiç düşünmediğimiz için özür dilemek istediğimi fark ettim. Bir yanım onunla temasa geçmeyi ve uzun zaman öncesine ait hatalarımızdan ötürü –kız bunların o zamanlar hiç farkında olmasa da– ondan bizi bağışlamasını rica etmeyi istiyordu.

Ne var ki Robson ve onun kız arkadaşı hakkında düşünmek, şimdi, Adrian hakkında ortaya çıkan gerçekten kaçınmanın bir yoluydu sadece. Robson on beş, on altı yaşındaydı? Hiç kuşku yok ki pek de geniş görüşlü olmayan anne babasıyla birlikte hâlâ kendi evinde yaşıyordu. Eğer kız on altı yaşından küçük idiyse, bir ırza geçme suçlaması bile söz konusu olabilirdi. Bu

yüzden de gerçekte karşılaştırılabilir bir durum yoktu arada. Adrian büyümüş, evden ayrılmıştı ve zavallı Robson'dan çok daha zekiydi. Zaten, o zamanlar, bir kızı gebe bırakırsanız ve kız da bebeği aldırmak istemiyorsa, onunla evleniyordunuz: kurallar böyleydi. Ancak Adrian bu geleneksel çözümle bile baş edemezdi. "Sence çok akıllı olduğu için mi yaptı bunu?" diye sormuştu annem beni rahatsız edercesine. Hayır, akıllılıkla hiç ilgisi yoktu bunun, ahlaki cesaretle de bir o kadar ilgisi olamazdı. O, bir varoluş armağanını tumturaklı bir edayla reddetmedi, holde duran çocuk arabasından korkuyordu.

Bu denli dikkatli yaşamış olan ben, hayat üzerine ne biliyordum? Kim, ne kazanmış ne kaybetmiş, sadece hayatın başına gelmesine izin vermişti? Kimin olağan hırsları olmuş ve onların gerçekleşmemesiyle çok çabuk uzlaşmıştı? Kim incinmekten kaçınmış ve buna hayatta kalma yeteneği adını vermişti? Kim faturalarını ödemiş, herkesle olabildiğince iyi geçinmiş, kimin için kendinden geçme ve umutsuzluk sözcükleri bir zamanlar romanlarda okunmuş sözcükler olarak kalmıştı sadece? Kimin kendini kınayışları gerçekte hiçbir zaman acı vermemişti? Özel türden bir pişmanlığı yaşarken bütün bunların üzerinde uzun uzun düşünmek gerekiyordu: incinmekten her zaman nasıl kaçınabileceğini bildiğini düşünen birisinin uğradığı bir incinme ve tam da bu sebeple uğranan bir incinme.

"Dışarı!" diye buyurmuştu Veronica, kaldırımın üzerine otuz otuz beş kilometre hızla çıkarken. Şimdi ben bu sözcüğe daha geniş bir titreşim alanı tanıyordum: hayatımın dışına çık, öncelikle senin hayatıma bir daha yaklaşmanı asla istemiyorum. Seninle öğle yemeği yemek şöyle dursun, oğlumu görmene izin vermek şöyle dursun, seninle buluşmaya asla evet dememeliydim. Dışarı, dışarı!

Eğer elimde bir adresi olsaydı, ona doğru dürüst bir mektup gönderirdim. e-postama "Özür" başlığını attım, sonra onu "ÖZÜR" olarak değiştirdim ama bu da çok göze batıyordu, bu

yüzden yeniden eski haline soktum. Dobra davranmaktan kendimi alamıyordum.

Sevgili Veronica,

Şunu anladım ki muhtemelen haber almak istediğin son kişiyim ama bu mesajı sonuna kadar okuyacağını umuyorum. Ona yanıt vermeni beklemiyorum. Ne var ki her şeyi yeniden gözden geçirerek biraz zaman harcadım ve senden özür dilemek istiyorum. Senden beni daha iyi biri olarak düşünmeni beklemiyorum ama öte yandan daha da kötü düşünemezsin. O mektubum bağışlanabilir bir mektup değildi. Bütün söyleyebileceğim şu ki kullandığım iğrenç sözcükler bir ana ait bir şeyin ifadesiydi. Bunca yıldan sonra onları yeniden okumak benim için gerçek bir şoke oldu.
Adrian'ın güncesini teslim etmeni beklemiyorum. Eğer onu yakmışsan, zaten yapacak bir şey yok. Eğer yakmamışsan, o zaman şu apaçık ki, oğlunun babası tarafından yazıldığı için, günce sana ait. Öncelikle, annenin onu niçin bana bırakmış olduğuna bir anlam veremiyorum ama mesele bu değil.
Seni bu kadar çok üzdüğüm için özür dilerim. Sen bana bir şeyleri göstermek istiyordum ve ben bunu anlayamayacak kadar aptaldım. Sana ve oğluna bu koşullarda mümkün olabildiği kadar huzurlu bir yaşam dilerim. Şayet her hangi bir zaman sizler için bir şeyler yapabilirsem, umarım benimle temas kurmakta tereddüt etmezsin.

Sevgiler, Tony

Yapabileceğim en iyi şeydi bu. İstediğim kadar iyi değildi ama en azından yazdığım her sözcükte ciddiydim. Gizli bir gündemim yoktu. Ondan gizli gizli bir şeyler ummuyordum. Ne bir günce, ne Veronica'nın benim için iyi şeyler düşünmesi, hatta özrümün kabul edilmesini bile ummuyordum.

e-postayı gönderdikten sonra kendimi daha iyi mi yoksa daha kötü mü hissettiğimi söyleyemem. Çok fazla şey hissetmiyordum. Tükenmiş, içim boşalmıştı. Olan bitenleri Margaret'a anlatmak için hiç arzu duymuyordum. Susie'yi, bir çocuk

dört uzvuyla, normal bir beyinle ve o çocuğa, kıza, kadına herhangi bir yaşam sürmesi olanağını veren duygusal donanımla doğduğunda ana babaların sahip olduğu talihi düşünüyordum daha sık. Şairin bir zamanlar yeni doğmuş bebekler için dilediği gibi, sıradan olasınız.

Hayatımı sürdürdüm. Hastalar için, iyileşenler için, ölenler için kitaplar tavsiye ettim. Kendim de bir iki kitap okudum. Nesneleri yeniden kullanım ilgimi sürdürdüm. Bay Gunnell'a yazıp ondan günce meselesini artık takip etmemesini rica ettim. Bir öğle sonrası genç vakit, anlık bir hevese kapılarak arabama binip North Circular metro hattının çevresinde dolaştım, biraz alışveriş yaptım ve IV. William'da yemek yedim. Tatile çıkıp çıkmadığım sorusuna muhatap oldum. Dükkânda evet, pubda hayır yanıtını verdim. Verdiğim yanıtlar pek de ilgi uyandırmış gözükmüyordu. Yıllar boyunca başıma gelmiş şeyleri ve ne kadar az şeye meydan vermiş olduğumu düşündüm.

Önceleri onun, yanlışlıkla yeniden gönderilmiş eski bir e-posta olduğunu düşündüm. Ama e-postaya attığım: 'Özür' başlığı orada bırakılmıştı. Altta, mesajım silinmemişti. Veronica'nın yanıtı şöyleydi: "Hâlâ anlamıyorsun. Hiçbir zaman anlamadın ve asla anlamayacaksın. Bu yüzden anlamaya çalışmayı da bırak."

Karşılıklı e-postaları kutumda bıraktım ve ara sıra yeniden okudum. Cesedimin yakılıp küllerinin savrulmasına karar vermemiş olsaydım, aşağıdaki ifadeyi mermer bir mezar taşı üzerinde kitabe olarak kullanabilirdim: "Tony Webster, Hiçbir Zaman Anlamadı". Ama bu çok melodramatik, hatta kendine acıma dolu kaçardı. Peki: "Şimdi Tek Başına" ifadesi nasıldı? Bu daha iyi, daha doğru olurdu. Ya da belki de şu ifadeyi benimserdim: "Her Gün Pazar".

Ara sıra, arabama binip dükkâna ve puba yeniden gidiyordum. Tuhaf gözükse de hep bir sükûnet duygusu hissettiğim

yerlerdi burası, aynı zamanda da bir amaç duygusu, yaşamımın belki de son doğru dürüst amacı. Önceki gibi, zamanımı boşa harcadığımı hiç düşünmüyordum. Zamanım pekâlâ buna da ayrılabilirdi. Hem her ikisi de dostane yerlerdi, en azından yaşamış olduğum eşdeğerlerinden daha dostane bir havaları vardı. Şöyle hiçbir planım yoktu: peki başka yeni olan ne var? Yıllardır bir "planım" olmamıştı. Ve Veronica'ya yönelik duygularımın yeniden canlanması da –eğer olanlar bu idiyse– pek bir plan olarak görülemezdi. Daha çok anlık, hastalıklı bir itki, aşağılanma tarihine yapılan kısa bir ekti.

Bir gün barmene, "Benim için cipsleri ince ince kesebilir miydiniz acaba?" dedim.

"Nasıl yani?"

"Bilirsiniz işte, Fransa'daki gibi, ince kesilmiş olanlarından."

"Yok, onları yapmıyoruz."

"Ama yemek listesinde cipslerin elde kesildiği yazılı."

"Evet."

"Şey, daha ince kesemez misin onları?"

Barmenin her zamanki nezaketi duraklamaya uğradı. Bana, ukalanın teki ya da bir budala yahut muhtemelen bunların her ikisi olduğumdan emin olamıyormuş gibi baktı.

"Elde kesilen cipsler kalın cips anlamına geliyor."

"Ama eğer elde kesiyorsanız, onları daha ince kesemez misiniz?"

"Onları kesmiyoruz. Öyle geliyorlar."

"Onları burada kesmiyorsunuz, öyle mi?"

"Ben de bunu söyledim."

"Demek oluyor ki 'elde kesilmiş cips' adını verdiğiniz şey aslında başka bir yerde ve büyük olasılıkla da bir makineyle kesiliyor, öyle mi?"

"Belediyeden falan mısınız?"

"Hiç de değilim. Sadece çok merak ettim. O 'elde kesilmiş' ifadesinin 'zorunlu olarak elle kesilmiş' anlamına gelmekten çok 'kalın' anlamına geleceğini hiç idrak etmedim."

"Şey, şimdi ediyorsunuz."

"Özür dilerim. Anlamadım işte."

Masama çekildim ve yemeğimin getirilmesini bekledim.

Ve derken, öylesine, yanlarında Veronica'nın arabasından gördüğüm genç sosyal hizmet görevlisinin eşliğinde beşi birden içeri girdiler. Rozetli adam yanımdan geçerken durdu ve başını öne eğerek bana selam verdi, kulaklıklı şapkası üzerindeki bir iki rozet birbirine değerek hafifçe tıngırdadı. Ötekiler onu izledi. Adrian'ın oğlu beni gördüğünde, adeta beni –ve kötü talihi– uzak tutmak için omzunu çevirdi. Beşi de uzaktaki duvara doğru yürüdüler ama oturmadılar. Sosyal hizmet görevlisi bara gitti ve içki siparişi verdi.

Mezgitimle elde kesilmiş cipslerim geldi, altına gazete konulmuş madeni bir kabın içinde servis edilmişti. Genç adam masama geldiğinde belki de kendi kendime gülümsüyordum.

"Biraz konuşmamızın bir sakıncası var mı?"

"Rica ederim, tabii ki yok."

Oturması için karşıdaki sandalyeye işaret ettim. O otururken, omzunun üzerinden, beşinin birden bana bakmakta olduklarını, içmeyip bardaklarına tutunduklarını fark ettim.

"Ben Terry."

"Tony."

Oturmuş olmanın mecbur bıraktığı dirsek boyu yükseklikte beceriksiz bir şekilde el sıkıştık. Önceleri sustu.

"Cips alır mıydınız?" diye ikramda bulunacak oldum.

"Yok, teşekkür ederim."

"Yemek listesine 'elde kesilmiş' cips koyduklarında, bunun 'kalın' anlamına geldiğini, gerçekte elde kesilmiş oldukları anlamına gelmediğini biliyor muydunuz?"

Bana daha çok, barmenin baktığı gibi baktı.

"Adrian hakkında konuşmak istemiştim."

"Adrian" diye yineledim. Onun adını niçin hiç merak etmemiştim. Peki, adı başka ne olabilirdi ki?"

"Varlığınız onu üzüyor."

"Özür dilerim" diye yanıt verdim. "Yapmak istediğim son şey onu üzmek olur. Artık hiç kimseyi üzmek istemiyorum. *Bir daha asla.*" Bir ironiden şüphelenmiş gibi baktı bana. "Pekâlâ. Bir daha beni görmeyecek. Yemeğimi bitirip çekip gideceğim ve hiçbiriniz de beni bir daha görmeyeceksiniz."

Başıyla onayladı. "Size kim olduğunuzu sormamın bir sakıncası var mı?"

Ben kimim? "Elbette yok. Adım Tony Webster. Yıllar önce Adrian'ın babasının bir dostuydum. Onunla aynı okuldaydım. Adrian'ın annesini de tanırdım, Veronica'yı. Çok iyi. Sonra temasımız koptu. Ama son haftalarda birbirimizi bir hayli gördük. Hayır, aylarda, demeliydim."

"Haftalarda ve aylarda, öyle mi?"

"Evet" dedim. "Gerçi artık Veronica'yı da görmeyeceğim. Artık benimle görüşmek istemiyor." Acıklı bir hava yaratmaktan çok gerçeği dile getiriyormuş gibi görünmeye çalıştım.

Bana baktı. "Müşterilerimizin hikâyelerini tartışamayacağımızı anlıyorsunuzdur. Bir sır tutma meselesi bu."

"Elbette."

"Ama az önce söylediğiniz şey bir anlam ifade etmiyor."

Bunu düşündüm. "Aa –Veronica– evet, özür dilerim. Onun –Adrian'ın– ona Mary dediğini anımsıyorum. Sanırım Veronica kendini onunla birlikteyken böyle adlandırıyor. Onun göbek adı. Ama ben onu Veronica olarak tanıyordum, tanıyorum."

Omzunun üzerinden, diğer beşinin kaygılı kaygılı ayakta durduklarını ve içkilerini hâlâ içmeyip bizi izlediklerini görebiliyordum. Varlığımın onları rahatsız etmesinden utanç duydum.

"Şayet babasının bir arkadaşı idiyseniz..."

"Ve annesinin."

"O zaman sanırım anlamıyorsunuz." En azından o, meseleyi ötekilerden farklı bir şekilde koydu.

"Anlamıyor muyum?"

"Mary annesi değil onun. Mary onun kız kardeşi. Adrian'ın annesi aşağı yukarı altı ay önce öldü. Bunu çok kötü karşıladı. Bu yüzden son zamanlarda... problemleri var."

Otomatik olarak, bir cips yedim. Sonra bir tane daha yedim. Yeterince tuzlu değillerdi. Kalın cipslerin dezavantajları da bu. İçlerinde çok fazla patates oluyor. İnce cipslerde, cipsin dışı sadece daha gevrek değil, aynı zamanda tuz her yana daha iyi dağıtılmış.

Bütün yapabildiğim Terry'ye elimi uzatmak ve vaadimi yinelemekti. "İyileşeceğini umuyorum. Ona çok iyi baktığınızdan eminim. Beşi de iyi geçiniyor gözüküyorlar."

Ayağa kalktı. "Şey, elimizden geleni yapıyoruz ama neredeyse her yıl meydana gelen bütçe kesintilerinden etkileniyoruz."

"Hepinize iyi şanslar" dedim.

"Teşekkürler."

Hesabı ödediğimde, normal bahşişin iki katı bahşiş bıraktım. Yararlı olmanın bir şekliydi bu en azından.

Ve daha sonraları, eve varıp da bütün bunları zihnimden bir süre geçirdikten sonra, anladım. Durumu kavradım. Öncelikle Adrian'ın güncesinin niçin Bayan Ford'un elinde olduğunu. Onun niçin: "P.S. Tuhaf gözükebilir ama sanırım hayatının son ayları mutlu aylardı" diye yazmış olduğunu. Sonra, ikinci kadın sosyal hizmet görevlisi: "Özellikle şimdi" dediğinde onun ne demek istediğini. Hatta Veronica "kan parası" dediğinde onun neyi kastettiğini. Ve son olarak da görmeme izin verilen sayfada Adrian'ın neden söz ettiğini. "Böylelikle b, a^1, a^2, s, v tam sayılarını içeren bir birikimi nasıl ifade edebilirsin?" Ve sonra da mümkün birikimleri ifade eden bir-iki formül. Şimdi her şey anlaşılmıştı. Birinci a Adrian'dı ve öteki bendim, Anthony –beni ciddiliğe davet etmek istediğinde hitap ettiği şekliyle– Ve *b* "bebeği" gösteriyordu. Tehlikeli derecede geç bir yaşta bir annenin –"Anne"– doğurmuş olduğu bir

bebek. Sonuç olarak travmaya uğramış bir çocuk. Şimdi kırk yaşlarına gelmiş, kederler içinde kaybolmuş biri. Ve kız kardeşini Mary diye çağıran biri. Sorumluluk zincirine baktım. Kendi adımın ilk harfini orada gördüm. Çirkin mektubumda Adrian'ı Veronica'nın annesine danışmaya teşvik etmiş olduğumu anımsadım. Sonsuza değin aklımdan çıkmayacak olan sözcükleri yeniden mırıldandım. Adrian'ın bitmemiş cümlesinde yazıldığı gibi, "Böylelikle, sözgelimi, eğer Tony..." Şimdi hiçbir şeyi değiştiremeyeceğimi de onaramayacağımı da biliyordum.

Hayatın sonuna doğru varıyorsunuz, hayır, hayatın kendisinin değil de başka bir şeyin sonuna: o hayatta herhangi bir değişiklik olasılığının sonuna doğru. Size uzun bir duraklama anı, şu soruyu sorabilmeniz için yeterince zaman tanınıyor: başka neyi yanlış yaptım? Trafalgar Meydanı'nda bir grup ufak oğlanı düşündüm. Yaşamında ilk kez dans eden genç bir kadını düşündüm. Şimdi bilemediklerimi ya da anlayamadıklarımı, bilinemeyen ya da anlaşılamayan her şeyi düşündüm. Adrian'ın tarih tanımını düşündüm. Oğlunun benden kaçınabilmek için yüzünü çok katmanlı tuvalet kâğıtlarının bulunduğu rafa doğru sokuşunu düşündüm. Bir kadının tasasız ve yalap şalap bir şekilde bir tavada yumurta yapışını, yumurtalardan biri tavanın içinde kırılınca umursamaz bir edayla onu alıp çöpe kutusuna atışını ve sonra aynı kadının, daha sonraları, üzerine güneş vurmuş morsalkımın altında gizli ve ufki bir el jesti yapışını düşündüm. Ve üzerine ay ışığı düşen kabaran bir su dalgasının önümüzden hızla akıp denize karşıt doğrultuda gözden kayboluşunu, bu dalganın ardından, karanlıkta ellerinde ışınları birbiriyle keşişen el fenerleri bulunan bir grup şamatalı öğrencinin koşuşturuşunu düşündüm.

Birikim var. Sorumluluk var. Ve bunların ötesinde, kargaşa var. Büyük kargaşa var.

Julian Barnes'ın son romanı *Bir Son Duygusu*, yazarın önceki birkaç yapıtında da görüldüğü üzere, Barnes'ın yazarlığının gitgide başat öğesi haline gelmiş olan "anımsama yoluyla hayatı irdeleme" izleğinin çarpıcı bir açılımıyla başlıyor. Hikâyenin ana kahramanı Tony Webster, kırk yıl önce yaşadığı bazı olayları anımsar ve onları zihninde gelişigüzel bir sıraya dizer. Ne var ki, başlangıçta sıradan bir şeymiş gibi görünen bu anımsama edimi, Tony Webster'ın kendisine bir günce bırakıldığını öğrenmesiyle birlikte, kahramanın hayatını durmadan sorguladığı ve sonunda kendi kişiliğine ilişkin son derece karamsar sonuçlara varacağı acımasız bir kimlik arayışına dönüşecektir.

Emekli bir tarihçi olan ve şimdi pek etliye sütlüye karışmadan, hayatını tek başına sürdüren Tony Webster, geçmişinde bir kez evlenip boşanmıştır; Susie adında, iyi anlaştığını söylediği yetişkin bir kızı vardır. Günün birinde, bir avukattan aldığı bir e-postayla, kırk yıl önceki kız arkadaşı Veronica Ford'un annesinin ona vasiyetinde bir günce bırakmış olduğunu öğrenir ve çok şaşırır. Güncenin gerçek sahibiyse kırk yıl önce birlikte aynı okula gittiği, birçok yaşantıyı ve fikri paylaştığı ama ne yazık ki sonunda, kız arkadaşı Veronica'yı elinden alıp sonra da beklenmedik bir şekilde "sahneden çekilmiş" olan Adrian Finn'dir. Aralarında geçen olumsuzluklara karşın, zekâsına ve hayatı derinlemesine kavrayışına büyük hayranlık duyduğunu söylediği ve evet, artık "sahnede olmayan" Adrian Finn...Tony Webster, kendisine ait olduğunu ileri sürdüğü bu günceyi, Veronica'nın kendisinden ister ancak Veronica, onun bu isteğini yerine getirmeye yanaşmaz. Birkaç kez buluşurlar ve her buluşmalarında, Veronica'nın keskin sözlerinin yüzünde patladığını hisseder: "Anlamıyorsun işte. Hiçbir zaman anlamadın ve asla da anlamayacaksın!" Tony Webster'ın bir türlü anlayamadığı şey nedir? Tony'nin hayatla ne alıp veremediği vardır? Yoksa, hikâyesinin sonunda acı bir şekilde düşündüğü gibi, her yerde "kargaşa" mı vardır?

Julian Barnes'a Anglosakson dünyasının Nobel'i sayılan The Man Booker 2011 Ödülü'nü kazandırmış olan ve artık çok iyi tanıdığımız ironi anlayışının damgasını taşıyan *Bir Son Duygusu*, belleğin sonsuz değişkenliği, geçmişi yeniden inşa etmek denilen o devasa insani tutku ve her şeyden önce de, hayatın anlamı üzerine "kaleme" alınmış incelikli, sorgulayıcı bir ustalık eseri.

AYRINTI YAYINLARI • EDEBİYAT
ISBN: 978-975-539-721-4
9 789755 397214

12 TL